

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İBN HİŞÂM'IN ES-SÎRETÜ'N-NEBEVİYYE'SİNDE
SAHÂBE BİLGİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İbrahim SAİNKAPLAN

Enstitü Anabilim Dalı : Temel İslâm Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Hadis

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Abdullah AYDINLI

TEMMUZ-2007

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İBN HİŞÂM'IN ES-SÎRETÜ'N-NEBEVİYYE'SİNDE
SAHÂBE BİLGİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İbrahim SAİNKAPLAN

Enstitü Anabilim Dalı : Temel İslâm Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Hadis

Bu tez 19/07/2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir

---

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

İbrahim Sainkaplan

19 Temmuz 2007

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, ilk dönem siyer müelliflerinden olan, İbn Hişâm'ın, İbn İshak'ın eserini esas alarak yazdığı ve *Sîretü İbn Hişam* adı ile tanınan *es-Sîretü'n-nebeviyye*'si ashâb bilgisi açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma giriş ve iki bölüm olarak planlanmıştır. Girişte “Sahâbînin Tanımı, İbn Hişâm'ın Hayatı ve Eseri” başlığı altında öncelikle sahâbînin sözlük ve ıstılâhî anlamları açıklanmış, daha sonra ise İbn Hişâm'ın hayatı ve eseri *es-Sîretü'n-nebeviyye* hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde *es-Sîretü'n-nebeviyye*'de sahâbîleri tesbitte gözönünde bulundurulmuş ifadeler, maddeler halinde sıralanmış ve örneklerle açıklanmıştır. İkinci bölümde ise, eserdeki verilere dayanarak elde edilmiş olan, sahâbî bilgisinin muhtevasına dair birtakım örnekler sunulmuş, tespit edilen sahâbî listesi sıralanmıştır. Bazı sahâbî gruplar hakkında kısaca bilgi verilerek çalışma tamamlanmıştır.

Konunun önemine dikkat çekerek bu noktada çalışmaya sevk eden ve çalışmamın her safhasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Abdullah Aydınlı Bey'e ve fikirlerinden istifâde ettiğim diğer hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Maddî manevî destekleriyle her an yanımda bulunan arkadaşlarıma ve dualarını hiçbir zaman eksik etmeyen Sainkaplan ailesine sonsuz saygı ve şükranlarımı sunarım.

İbrahim SAİNKAPLAN

19 Temmuz 2007

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: SAHÂBÎYİ TESPİT YOLLARI	14
1.1. “ <i>SHB</i> ” Maddesinin Kullanımıyla	15
1.2. Beraber Bulunmayı Belirten İfadelerle	17
1.2.1. Görme İfadeleriyle	17
1.2.2. İşitme İfadeleriyle	18
1.2.3. Yolculuk İfadeleriyle	19
1.2.4. Görevlendirmeyi Belirten İfadelerle	20
1.2.4.1. Yönetici tayini	20
1.2.4.2. Öğretici tayini	21
1.2.4.3. Komutan tayini	21
1.2.4.4. Diğer	22
1.2.5. Aynı Mekânda Bulunmayı Belirten Diğer Bazı İfadelerle	23
1.3. İbn Hişâm’ın Tespiti İle Sahâbîliği Belirlenenler	24
BÖLÜM 2: İBN HİŞÂM’IN <i>es-SİRETÜ’N-NEBEVİYYE</i>’SİNDE TESPİT EDİLEN SAHÂBÎLER	27
2.1. Sahâbe Bilgisinin Muhtevâsı	27
2.1.1. Tarih Bilgileri	27
2.1.2. Kabîle ve Neseb Bilgileri	28
2.1.3. Akrabalık Bağları ile İlgili Bilgiler	29
2.1.4. Doğum Bilgileri	29
2.1.5. Ölüm Bilgileri	30
2.1.6. Fiziksel Özellik Bilgileri	30
2.1.7. İsim ve Lakaplar ile İlgili Bilgiler	31
2.1.8. İsimlerin Okunuşu, Manaları ve Veriliş Sebepleri ile İlgili Bilgiler	32
2.2. Genel Sahâbe Listesi	32
2.2.1. İsimleri Belli Olanlar	32
2.2.1.1. Erkek sahâbîler	33
2.2.1.2. Kadın sahâbîler	68

2.2.2. İsimleri Belli Olmayanlar	71
2.2.2.1. Künyesi ile bilinenler.....	71
2.2.2.2. Falanın annesi diye nitelenenler	74
2.2.2.3. Falanın oğlu diye nitelenenler	75
2.2.2.4. Falanın kızı diye nitelenenler	75
2.2.2.5. Falanın hanımı diye nitelenenler	76
2.2.2.6. Falanın azatlısı ve kölesi diye nitelenenler.....	76
2.2.2.7. Kabile ismi ile nitelenenler.....	76
2.2.2.8. Diğer	77
2.3. Bazı Sahâbî Grupları.....	78
2.3.1. Hicret edenler	78
2.3.2. Biat Edenler	79
2.3.3. Savaşlar.....	83
2.3.3.1. Hz. Peygamber'in (s.a.s) katıldığı savaşlar (Gazveler)	84
2.3.3.2. Hz. Peygamber'in (s.a.s) katılmadığı savaşlar (Seriyyeler)	88
2.3.4. Heyetler	89
2.3.5. Diğer	93
SONUÇ	98
KAYNAKÇA.....	99
ÖZGEÇMİŞ	104

KISALTMALAR

a.mlf.	: Aynı müellif
Bkz.	: Bakınız
DÜİFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
İHS	: İbn Hişâm, <i>es-Sîretü'n-nebeviyye</i>
Krş.	: Karşılaştır
r.a.	: Radıyallahu anh/-a
s.	: Sayfa
s.a.s.	: Sallallahu aleyhi ve selem
T.D.V.Y.	: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
thk.	: Tahkik
trc.	: Tercüme
ts.	: Tarihsiz
vb.	: Ve benzerleri
vd.	: Ve diğerleri
y.y.	: Yer yok

Tezin Başlığı: İbn Hişâm'ın es-Sîretü'n-nebeviyye'sinde Sahâbe Bilgisi
Tezin Yazarı: İbrahim Sainkaplan Danışman: Prof. Dr. Abdullah AYDINLI
Kabul Tarihi: Haziran 2007 Sayfa Sayısı: VI (ön kısım) + 103 (tez)
Anabilimdalı: Temel İslâm Bilimleri Bilimdalı: Hadis
<p>İslâm adına bugün elimizde Kur'ân-ı Kerîm'den başka güvenilir yazılı bilgi kaynakları varsa bunu her şeyden önce Hz. Peygamber'in (s.a.s.) değerli ashâbına borçluyuz. Gerek tarih gerekse hadis kaynakları gibi çok geniş bir zemine yayılmış ashâb bilgisiyle alakalı, dağınık halde bulunan veriler, sonraki dönemlerde bir araya toplanmış ve müstakil eserler meydana getirilmiştir.</p> <p>Tarih grubuna giren siyer kaynakları, ashâb bilgisinin bulunduğu en önemli eserlerdendir. Bu manada İbn Hişâm (ö.218/833) gibi oldukça erken dönem bir müellifin eseri de sonraki dönemlere birçok açıdan kaynaklık etmiştir.</p> <p>“İbn Hişâm'ın es-Sîretü'n-nebeviyye'sinde Sahâbe Bilgisi” isimli bu tezin amacı, sahâbe bilgisinin önemli kaynaklarından biri olan böylesi bir eserde, sahâbe ile ilgili ne tür bilgilerin yer aldığı, bunların nasıl verildiği, bu eserde yer alan sahâbilerin tespiti ve eserin bu yönüyle sonraki eserlere etkisini incelemektir.</p> <p>Bu çalışmada öncelikle usul eserlerindeki sahâbî olma şartları sıralanmış, sonra da bunlara kıyasla eserde geçen isimlerin sahâbî olup olmadıklarını tespit edebileceğimiz hususlar taranmıştır. Bizzat SHB maddesiyle tespit edilenlerin yanı sıra herhangi bir şekilde beraberliğe işaret eden ifadeler bulunmuş ve bunların sahâbî tespitinde nasıl kaynaklık ettikleri gösterilmiştir. İbn Hişâm'ın bizzat kendisinin sahâbîdir dediklerine de işaret edilmiştir.</p> <p>Tespit edilen sahâbî olabilme ölçütlerine kıyasla eser taranmış ve İbn Hişâm'a göre sahâbî olan isimler bulunmuştur. Bunlar, isimleri belli olanlar ve olmayanlar şeklinde ikili bir liste halinde sunulmuştur. İsimleri bilinen 703 erkek ve 56 kadın sahâbî ismi sıralanmıştır. Daha sonra ise künye, falanın annesi vb. gibi ifadelerle nitelenen, isimleri belli olmayan 168 sahâbî de zikredilmiştir.</p> <p>Ayrıca es-Sîretü'n-nebeviyye'de zikredilen Akabe, Bedir, Uhud... ehli gibi bazı sahâbî gruplarına ve şemâil vb. bir takım sahâbî bilgisinin muhtevasına dair eserde zikredilen verilere de değinilmiştir.</p> <p>es-Sîretü'n-nebeviyye'de ashâb bilgisine dair bir hayli veri bulunmaktadır. İlk döneme ait böylesi bir siyer kaynağının sonraki dönemlere de oldukça ışık tuttuğunu söyleyebiliriz.</p>
Anahtar kelimeler: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-nebeviyye, Sahâbe, Sâhâbe Bilgisi

Title of the Thesis: *Ashab's knowledge in es-Sîretü'n-nebeviyye* by Ibn Hişâm

Author: İbrahim Sainkaplan

Supervisor: Prof. Dr. Abdullah AYDINLI

Date: June 2007

Nu. of pages: VI(pre text) + 103 (main body)

Department: Basic Islamic Sciences **Subfield:** Hadith

Today, there are many secure written sources in Islam other than Kur'ân'ı Kerîm, foremost owing to Prophet Mohamed (s.a.s) and his beloved followers, *Ashab* (r.a.). Many of these extensive Hadith as well as history sources were brought together in written format in later periods of time.

Siyer sources, belonging to history section, are one of the most important sources in which *Ashab* have been mentioned. In this regard, publication by Ibn Hişâm (d.218/833) has become a main source that inspired many other writers after him.

This thesis, "*Ashab's knowledge in es-Sîretü'n-nebeviyye* by Ibn Hişâm", involves what kind of knowledge of *Ashab* was given in Ibn Hişâm's book, how it was conveyed, and how it affected the other studies after him.

In this study, first the rules of being an *Ashab* were stated, and then whether the names of the persons mentioned in Ibn Hişâm's book were eligible of being *Ashab* or not were discussed. Especially, the expressions which point ambiguity as well as the ones determined by SHB method were found, and how these could be used as an indicator in determination of being *Ashab* were shown. The ones that Ibn Hişâm says as being *Ashab* were also pointed out.

Ibn Hişâm's book was scanned thoroughly in this regard, and the names eligible being *Ashab* were listed according to his rules. Two lists were given: the ones that their names were known, which contains 703 men and 56 women, and that their names were not known, having 168 men and women.

Ashab groups that mentioned as *Akabe*, *Bedir*, and *Uhud* etc. in *es-Sîretü'n-nebeviyye* and the group called as *Şemâil* etc.were also pointed out in the thesis.

es-Sîretü'n-nebeviyye has a lot of information related to *Ashab*, and one could say that this early *Siyer* source had shed light on many other studies in later periods of time.

Keywords: Ibn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, *Ashab*, *Ashab's knowledge*

GİRİŞ

Çalışmanın konusu: İlk dönemlerde hadis, fıkıh, tefsir vb. İslâmî ilimler ayrı birer ilim dalı olarak addedilmemekteydi. Bu ilimler usul, tarih, edebiyat gibi bölümleri ile başlı başına birer ilim dalı olarak Hicrî II. asırdan itibaren görülmeye başlanmıştır. Bundan dolayı herhangi bir ilim dalında yazılan bir eserde diğer sahalarla ilgili bilgilere rastlamak da mümkün olmuştur. Buradan hareketle ilk döneme ait eserlerin farklı açılardan okunması İslâmî ilimler tarihinin doğuş ve gelişiminin tespiti, bu ilimlerin kaynaklarının artması vb. daha birçok bakımdan önem arz etmektedir.

Bahsedilen hususlardan dolayı, bu çalışmada, ilk dönem siyer müelliflerinden olan, İbn Hişâm'ın, hocası Ziyâd b. Abdullah el-Bekkâî kanalıyla rivayet ettiği İbn İshak'ın eserini esas alarak yazdığı ve *Sîretü İbn Hişam* adı ile tanınan *es-Sîretü'n-nebeviyye*'si ashâb bilgisi açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada ilk dönem siyer kaynaklarından birisi olan İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'si, İslam'ın yayılması ve ilimlerin gelişmesinde eşsiz rolleri bulunan sahabîlerin, isim, künye, lakap, doğum, ölüm vb. elde edilebilecek her türlü bilgi açısından değerlendirilmiştir.

Çalışmanın önemi: Sahâbîlerin isimleri, hayat hikayeleri, vefat tarihleri vb. kısacası ashâb bilgisiyle alakalı verilere çok çeşitli kaynaklardan ulaşılabilmektedir. Siyer, Meğâzî, Menâkıb Fezâil, Tabakât, Ensâb, Vefâyât, Fütûhât gibi tarih grubu kitaplar ve Müsned, Mu'cem, Câmi', Sünen, Müstedrek gibi hadis metinleri bunlardan bazılarıdır.

Çok geniş bir kaynaklar zeminine yayıldığı görülen sahâbe bilgisinin kaynaklarından bir diğeri ise Hz. Peygamberin (s.a.s.) hayatını konu alan *siyer*lerdir. İbn Hişâm *es-Sîretü'n-nebeviyye*'si ile gerek Hz. Peygamberin (s.a.s.) hayatına dair gerekse ashâb bilgisine dair vermiş olduğu bilgilerle sonraki dönem eserlerine ciddi anlamda kaynaklık etmiştir.

Sahabe muhteviyâtı açısından, ilk dönemlere ait olan, böylesi değerli bir kaynağın bahsedilen amaçlar çerçevesinde değerlendirilmesi ashâb bilgisi açısından bir hayli önem arz etmektedir diye düşünülmüştür.

Çalışmanın amacı: İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinde sahâbe bilgisi isimli bu çalışmanın amacını birkaç maddede özetlemek mümkündür.

Kendisinden sonraki dönemlere, bir çok yönden kaynaklık eden, ilk döneme ait bir siyer kaynağında, sahâbe bilgisiyle ilgili ne tür bilgilere ulaşılabileceğini tespit etmek.

Bu eserde verilen, gerek sahâbî isimlerine dair bilgilerin gerekse doğum, ölüm tarihleri vb. gibi diğer bilgilerin sonraki dönem eserlerde yer alıp almadığını tespit etmek.

Bu eserin kendisinden sonraki çalışmalara kaynaklık edip etmediği, etmişse hangi alanlarda kaynaklık ettiği, kaynaklık etmemişse bunun sebeplerinin neler olduğu hususlarını değerlendirmek.

Çalışmanın yöntemi: Bu çalışmada, ilk elden kaynaklardan veri toplamak, bunları tasnif ve tahlil ederek sonuca ulaşma usûlü benimsenmiştir. Bu amaçla konunun asıl kaynağı olan, İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'si titiz bir şekilde okunmuş, gerekli görülen bilgiler fişlenmiş, bunlar tasnif ve tahlil edilmiştir. Konu, ilgili tanım ve şahıslarla ilgili kanaat tespitini gerektirdiği için önce sahâbe ve İbn Hişâm hakkında kısa açıklamalara yer verilecektir.

Sahâbînin Tanımı, İbn Hişâm'ın Hayatı Ve Eseri

Sahâbînin Tanımı

Sahâbînin Sözlük Anlamı

“Sahibe” fiili, bir arada bulunmak, sohbet veya arkadaşlık etmek manasına gelir.¹ Sahâbî ismi ise bu fiilden türemiş olup,² zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın, bir kimse ile sohbeti bulunan kişi anlamına gelir.³ Çoğulu sahâbedir.⁴ Sahâbe, “sahb”

---

¹ el-Ezherî, *Tehzîbu'l-luğa*, "SHB" maddesi, 4/262; İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, "SHB" maddesi, 1/519; Âsım, *Okyanus*, "SHB" maddesi, 1/179; Zebidî, *Tâcü'l-arûs*, "SHB" maddesi, 1/332; ez-Zâvî, *Tertibü'l-Kâmûsi'l-Muhît*, "sahibe" maddesi, 2/798, 799

² el-Ezherî, *Tehzîbu'l-luğa*, "SHB" maddesi, 4/262; ez-Zâvî, *Tertibü'l-Kâmûsi'l-Muhît*, "sahibe" maddesi, 2/798, 799 ; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, "Sahâbe" maddesi, s. 334; a.mlf. , *Hadis İlimleri Edebiyatı*, s. 230;

³ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/4, 5; İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, "SHB" maddesi, 1/519; Koçyiğit, *Hadis Tarihi*, s. 69

kelimesinin cem'i olan ashâb⁵ kelimesi ile aynı anlamda kullanılmaktadır.⁶ Sahâbî isminin müennesi ise "sahâbiyye" olup, çoğulu "sahâbiyyât"dır.⁷

"Sahibe" fiili, Kur'an-ı Kerîm'de de birçok manada kullanılmıştır.⁸ Ancak daha çok, beraber yaşamak ve bir arada bulunmak gibi manalar ifade ettiği anlaşılmaktadır.⁹ Örneğin; Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yakın arkadaşı Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) (ö.13/634) kastedildiği "...O ikisi mağarada iken, o arkadaşına (li sâhibihî) 'Üzülme, Allah bizimle beraberdir' diyordu"¹⁰ manasındaki âyet-i kerîmede, birliktelik manası açıkça görülmektedir.¹¹

Hadislerde de "sahibe" fiili birliktelik, arkadaşlık vb. manalarda kullanılmıştır.¹² Örneğin, Abdullah b. Ömer (r.a.) (ö. 74/693): "Hz. Peygamber (s.a.s) ile bir seferde buldum, onunla yolculuk yaptım" şeklindeki rivayetinde, birliktelik manasına gelecek şekilde "...sahibtü'n-Nebîyye..."¹³ ifadesini kullanmıştır.

"Sahibe" fiilinin gerek Kur'an-ı Kerîm'de, gerekse hadislerde zikredilen bu mânâları, sonraki dönemlerde hadis litaretüründe terimleşecek olan sahâbî ve ashâb tabirleriyle de örtüşmektedir.¹⁴

Sahâbînin Istılâhî Anlamı

Sahâbî tanımında, ilk dönemlerden günümüze kadar bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Kimlere sahâbî denileceği bir başka ifadeyle kimlerin hangi şartlarla sahâbî

---

⁴ el-Ezherî, *Tehzîbu'l-luğa*, "SHB" maddesi, 4/261

⁵ el-Ezherî, *Tehzîbu'l-luğa*, "SHB" maddesi, 4/262; İbn Fâris, *Mu'cem*, "SHB" maddesi, 3/335; Âsım, *Okyanus*, "SHB" maddesi, 1/179

⁶ Uğur, *Hadis İlimleri Edebiyatı*, s. 230

⁷ Uğur, *Hadis İlimleri Edebiyatı*, s. 230

⁸ en-Nisâ (4), 36; et-Tevbe (9), 40; Yusuf (12), 39; el-Kehf (18), 34, 76; ez-Zâriyât (51), 59. İlgili diğer âyetler için bkz. Abdülbaki, *el-Mu'cemu'l-Müfrehes*, s. 493-495

⁹ Bkz. Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, s. 1

¹⁰ et-Tevbe (9), 40

¹¹ Bkz. Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 4/2546

¹² Buhârî, *Taksîru's-Salâh* 11, *İlim* 14; *Büyu'* 57; Müslim, *Talâk* 5; Ebû Davud, *Sefer* 7. İlgili diğer hadisler için bkz. Wensinck, *el-Mu'cemu'l-müfrehes*, "SHB" maddesi, 3/250-259

¹³ Buhârî, *Taksîru's-Salât* 11; Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn* 8-9; Ebû Davud, *Sefer* 7; Tirmizî, *Salât* 39

¹⁴ Geniş bilgi için bkz. Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, s. 1, 2

kabul edilebileceği âlimler tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır.¹⁵ Özet olarak ifade etmek gerekirse, İslam'ın ilk dönemlerinde Hz. Peygamber (s.a.s.) ile uzun bir müddet beraber bulunmuş ve onunla birlikte savaşa çıkmış kimselere sahâbî dendiği anlaşılmıştır. Daha sonraları ise Hz. Peygamber (s.a.s.) ile bu kadar sıkı bir münasebet aranmadığından, Hz. Peygamber (s.a.s.) sağ iken, onunla karşılaşmış veya sadece kendisini görmüş olan müminlere de yaşlarına bakılmaksızın sahâbî denilmiştir.¹⁶

Sahâbî kelimesinin kullanım ve terimleşme süreci açısından, ilk dönemlerden günümüze kadar, geçen zaman içerisinde meydana gelen değişiklikler ve âlimlerin sahâbî tanımları arasındaki görüş ayrılıkları, birkaç örnek üzerinde incelenebilir.

İbn Abbâs (ö.68/687), suikast sonrası acı çeken Hz. Ömer'e (ö.23/643) "Ey müminlerin emîri, her ne kadar bu vukû bulduysa da, sen Resûlullah ile sohbet ettin (birlikte yaşadın) ve sohbetini (arkadaşlığını) de güzel yaptın ve o, dünyadan senden hoşnud olarak ayrıldı..."¹⁷ diyerek, onu teselli etmeye çalışmıştır.

Enes b. Mâlik'e (ö.93/711), "Resûlullah'ın ashâbından senden başka kimse kaldı mı?" diye sorulduğunda o, "Onu gören bazı bedevîler var ama onunla sohbeti bulunan kimse kalmadı" diye cevap vermiştir.¹⁸ Bu örneklerden anlaşılacağı üzere sohbet ile birliktelik, belli bir dönem beraber yaşamak kasdılmıştır.¹⁹

Tâbiun imamlarından Said b. Müseyyeb'e (ö.94/712) göre ise sahâbî; Hz. Peygamber (s.a.s.) ile bir veya iki sene beraber bulunan yahut onunla birlikte bir veya iki gazveye katılan kimsedir. Bunun dışındakiler sahâbeden sayılmazlar.²⁰

Kâdî Ebû Bekir el-Bâkîllânî (ö.403/1013) ise sohbet kelimesinin luğavî ve örfî manalarını değerlendirmiş, bunların birbirlerinden farklı olduğunu zikretmiştir.

---

¹⁵ Geniş bilgi için bkz. Koçyiğit, *Hadis Tarihi*, s. 69

¹⁶ Ayrıca bkz. Goldziher, "Eshâb", 4/370

¹⁷ Buhârî, *Fedâilu's-Sahabe* 6; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 1/367

¹⁸ İbnu's-Salâh, *Ulûmu'l-hadîs*, s. 264; Şâkir, *el-Bâisü'l-hasîs*, s. 175

¹⁹ Ayrıca bkz. Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, s. 2

²⁰ İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/18; İbnu's-Salâh, *Ulûmu'l-hadîs*, s. 263; Şâkir, *el-Bâisü'l-hasîs*, s. 175; Koçyiğit, *Hadis Tarihi*, s. 69

Sahâbî ismi, es-suhbe mastarından türemiştir ve herhangi bir zaman sınırlaması da yoktur. Bu konuda dil âlimleri hemfikirdir. Buradan hareketle sözlük anlamı itibariyle, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile az veya çok beraberliği olan herkes için bu isim geçerlidir. el-Bâkılânî'ye göre örfen ise, sahâbî ismi ancak Hz. Peygamber (s.a.s.) ile uzun bir dönem birlikteliği olan kimseler için kullanılır.²¹

Sahâbî ismi ile ilgili bazı âlimlerimizin görüşlerini burada zikrettik. Bu âlimlerimiz sahâbî olabilmek için uzun bir müddet Hz. Peygamber (s.a.s.) ile birlikte olmayı şart koşmaktadırlar. “Hz. Peygamber’i (s.a.s.) bir gün gören veya nadiren ziyaret eden, ya da onunla herhangi bir maksatla bir araya gelip, işi bitince çıkıp giden kimseler”²² ise sahâbî kabul edilmemektedir.

Bazı âlimlerimiz ise sahâbî tanımını daha geniş tutmuşlardır. Onlara göre sahâbî olabilmek için uzun bir beraberlik şart değildir. Hz. Peygamber’i (s.a.s.) bir kez olsun görmek, onunla bir an beraber olmak sahâbîlik için yeterlidir. Âlimlerimizden bazılarının sahâbî ismi ile ilgili görüşleri şöyledir.

İbnü'l-Medîni'ye (ö.234/848) göre “Günün herhangi bir anında da olsa Hz. Peygamber (s.a.s.) ile bir arada bulunan veya onu görmüş olan kimseler, onun ashâbındandır.”²³

Ahmed b. Hanbel'e (ö.241/855) göre sahâbî, “Resûlullah (s.a.s.) ile bir ay veya bir gün veya bir an beraberliği olan veya onu gören kimsedir”²⁴

Buhârî (256/869) ise, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile bir arada bulunan veya onu sadece gören Müslümanları sahâbî kabul etmiştir.²⁵

Sahâbî ismiyle ilgili tanımları artırmak mümkündür.²⁶ Ancak bu konudaki en güzel tarifi İbn Hacer'in (852/1448) yaptığı anlaşılmaktadır. İbn Hacer'e göre sahâbî, “Hz.

---

²¹ İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/19

²² Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/1-10

²³ İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 7/7

²⁴ Hatib, *el-Kifâye*, s. 69; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/19

²⁵ Buhârî, *Fedâilu's-Sahâbe* 1; Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, “Sahâbe” maddesi, s. 334

²⁶ Geniş bilgi için bkz. Hatib, *el-Kifâye*, s. 51; Ahmed Naim, “Mukaddime”, s. 13; Subhi es-Sâlih, *Hadis İlimleri ve Hadis Istılahları*, s. 286

Peygamber'e (s.a.s.) mümin olarak mulâkî olan, sahîh görüşe göre, araya irtidad devri girmiş olsa bile, Müslüman olarak ölen kimseye" denir. Bu tanıma göre Hz. Peygamber'i (s.a.s.) göremeyen âmâlar ve sahâbî olduktan sonra hayatlarının bir döneminde irtidad edip Hz. Peygamber'in (s.a.s.) irtihalinden sonra tekrar Müslüman olan kişiler de sahâbî sayılır.²⁷ Çalışmamızda, sahâbî tespitinde İbn Hacer'in bu tanımı esas alınarak hareket edilecektir. Çünkü sahâbî tanımları arasında en geniş ve en pratik olanı budur.

İbn Hişâm'ın Hayatı ve Eserleri

Asıl ismi Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdümelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî el-Meâfirî el-Basrî el-Mısırî'dir.²⁸ Daha çok İbn Hişâm diye tanınmıştır.

Basra'da doğan²⁹ İbn Hişâm'ın kabilesiyle ilgili çeşitli ihtilaflar vardır. Birçok kaynakta Yemenli Himyer kabilesinin Meâfirî koluna mensup olduğu kaydedilmektedir.³⁰ Zehebî (ö.748/1347) ise onun Zühl kabilesinin Sedûs kolundan olduğunu söylemiştir.³¹ İbn Hişâm tahsilini Basra'da tamamladı. Basra'dan ne zaman ayrıldığı, diğer ilim merkezlerine seyahat edip etmediği ile ilgili birtakım varsayımlardan öte kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır.³² Örneğin 175 yılında vefat eden Leys b. Sa'd ile görüşmüş olduğundan hareketle bu tarihten önce Mısır'da bulunduğu zannedilmektedir. Aynı şekilde, İbn İshak'ın *es-Sîre*'sini kendisine rivayet eden hocası Ziyâd b. Abdullah el-Bekkâî³³ ile görüşmek üzere Kûfe veya Bağdat'a gitmiş olabileceği de tahmin edilmektedir.³⁴ Ölümüyle alakalı olarak bazı

---

²⁷ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/7; Koçyiğit, *Hadis Tarihi*, s. 70

²⁸ Süheylî, *er-Ravzû'l-ünüf*, 1/43; Zehebî, *Siyer*, 10/428-429, a.mlf, *Târîhu'l-İslam*, sene 211-220, s. 282; Saka, el-Ebyârî, Şelebî, "Mukaddime", s. 17; Zekkâr, "Mukaddime" s. ٤ (y); Ayrıca bkz. Brockelmann, "İbn Hişâm", cilt 5/2, s. 754; Yardım, *Hadis*, 1/81; Fayda, "İbn Hişâm", 20/71

²⁹ Fayda, "İbn Hişâm", 20/71; Brockelmann, "İbn Hişâm", 5-2/754

³⁰ Süheylî, *er-Ravzû'l-ünüf*, 1/43; Zehebî, *Siyer*, 10/429

³¹ Zehebî'nin bu bilgiyi Ebû Saîd b. Yunus'un zamanımıza intikal etmemiş olan *Târîhu Mısır* adlı eserinden rivayet ettiği belirtilmektedir. Bkz. Zehebî, *Siyer*, 10/429; a.mlf. , *Târîhu'l-İslam*, sene 211-220, s. 282; Zekkâr, "Mukaddime" s. ٤ (y); Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, 2/115; Fayda, "İbn Hişâm", 20/71

³² Fayda, "İbn Hişâm", 20/71

³³ Zehebî, *Siyer*, 10/429

³⁴ Fayda, "İbn Hişâm", 20/71

kaynaklarda 213 (828) tarihi verilmiş olmakla birlikte³⁵ Zehebî'nin tespitine göre sahih olan görüş, onun 13 rebûlâhir 218 (8 Mayıs 833) yılında, ilim için gittiği ve ömrünün son dönemini geçirdiği, Fustat şehrinde vefat ettiği³⁶.

Tespit edildiği kadarıyla, İbn Hişâm'ın hocaları, eserleri ve görüşleri hakkında kaynaklarımızda çok fazla bilgi bulunmamaktadır.³⁷ Bununla birlikte İbn Hişâm, tarih, ahbâr, ensâb, şiir, nahiv ve lugat âlimi olarak tanıtılmaktadır.³⁸ Mısır'da Şafi'î ile şiir sohbeti yaptığına dair gelen rivayetten İbn Hişâm'ın, şiir alanında uzman olduğu anlaşılmaktadır.³⁹ Aynı şekilde, *es-Sîretü'n-nebeviyye*'si incelendiğinde de bahsedilen bu ilimlere olan vukufiyeti bariz bir şekilde görülmektedir.⁴⁰

Ulaşabildiğimiz kadarıyla, âlimlerimizin kanaatleri, İbn Hişâm'ın güvenilir olduğu yönündedir. Bazı kaynaklarımızda âlimlerimizin bizzat bu konudaki görüşlerini elde etmek mümkündür. Örneğin, Zehebî, *Târîhu'l-İslam*'ında ve Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'â't*'ında, Ebû Saîd b. Yunus'un İbn Hişâm'ı sika kabul ettiğini rivayet etmektedirler.⁴¹ Aksi bir görüş belirtmeyen Zehebî ve Süyûtî'nin de bu kanaatte oldukları anlaşılmaktadır.⁴²

Şafi'î'nin, İbn Hişâm hakkında “Lugatta huccettir” şeklindeki sözü İbn Hişâm'ın ilmî noktadaki birikim ve kaynaklık değerine işaret etmektedir.⁴³

Mustafa Fayda, İbn Hişâm'ın güvenilirliğini “Kıftî, Zehebî, İbn Kesîr, İbnü'l-İmâd, İbn Hallikân ve Sehâvî gibi müellifler bu eseri en sağlam ve en güvenilir siyer kitabı olarak kabul etmişlerdir” sözüyle açıklamıştır.⁴⁴

---

³⁵ Süheylî, *er-Ravzü'l-ünüf*, 1/43; Ayrıca, Zehebî, bu görüşün es-Süheylî'nin vehmi olduğunu kaydetmektedir (*Siyer*, 10/429). Ayrıca bkz. Zekkâr, “Mukaddime” s. ٤ (y); Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, 1/179

³⁶ Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, 2/1012; Fayda, “İbn Hişâm”, 20/71 ; Brockelmann, “İbn Hişâm”, cilt 5/2, s. 754

³⁷ Bkz. İbn Hayr, *Fehrese*, s. 233-235

³⁸ Zehebî, *Siyer*, 10/428; a.mlf. , *Târîhu'l-İslam*, sene 211-220, s. 282; Zirikli, *el-A'lâm*, 4/314

³⁹ Bkz. Zehebî, *Siyer*, 10/429; a.mlf. , *Târîhu'l-İslam*, sene 211-220, s. 282

⁴⁰ Bu konudaki örnekler, İbn Hişâm'ın eserleriyle ilgili bölümde verilecektir.

⁴¹ Zehebî, *Târîhu'l-İslam*, sene 211-220, s. 282; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'â't*, 2/115

⁴² Ayrıca bkz. Fayda, “İbn Hişâm”, 20/71

⁴³ Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'â't*, 2/115

İbn Hişâm'ın bilinen eserleri şunlardır.

1. *es-Sîretü'n-nebeviyye*: Bu eser “*Sîretü İbn Hişâm*”, “*Sîretü Resûlillah*” diye de bilinmektedir.⁴⁵ Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatına dair tamamı günümüze intikal etmiş en eski kitaptır. İbn Hişâm bu eserini, İbn İshak'ın “*Sîretü İbn İshâk*” diye de bilinen “*Kitâbü'l-Mübtede've'l-meb'as ve'l-meğazî*”sini esas alarak hazırlamıştır. İbn İshak'ın bu eserinin, farklı râviler tarafından nakledilen birçok nüshası olmasına rağmen, hiç biri tam olarak günümüze ulaşmamıştır. İbn Hişâm, hocası Ziyâd b. Abdullah el-Bekkâî kanalıyla aldığı İbn İshak'ın bu eserini, birçok yönden geliştirmiş ve mükemmel bir hale getirmiştir.⁴⁶

İbn Hişâm'ın, bir nevî şerh ettiği, İbn İshâk'ın “*Sîre*”sine yaptığı katkılardan bazıları şunlardır:

İbn Hişâm eserin çok geniş olmasını istemediği için Kur'an'da temas edilmeyen ve Hz. Peygamber'le (s.a.s.) ilgisi olmayan bir takım konuları eserden çıkartmıştır.⁴⁷

Pek tanınmayan şairlerin şiirlerini, nezaket dışı bazı ifadeleri esere almamıştır.⁴⁸

Bazı şiirlerin dilini ve veznini düzelmiştir.⁴⁹

Bazı şiirlerin, nispet edilen şahıslara ait olmadığını belirtmiş⁵⁰ ve bunların kimlere ait olduğu hakkında bilgi vermiştir.⁵¹

Şiirlerde kastedilen kişilerin isimlerini açıklamıştır.⁵²

Anlattığı konularla alakalı, nâzil olmuş âyetleri zikretmiştir.⁵³

---

⁴⁴ Fayda, “İbn Hişâm”, 20/71

⁴⁵ Zirikli, *el-A'lâm*, 4/314

⁴⁶ Zehebî, *Târihu'l-İslam*, sene 211-220, s. 282; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, 2/115

⁴⁷ İHS, 1-2/496

⁴⁸ İHS, 3-4/31, 71, 80 vd.

⁴⁹ İHS, 3-4/183 vd.

⁵⁰ İHS, 1-2/525, 3-4/119

⁵¹ İHS, 1-2/82, 101, 106, 362

⁵² İHS, 1-2/105, 267, 286 vd.

⁵³ İHS, 1-2/277, 285, 294, 587 vd.

Eserde yer alan âyet, hadis ve şiirlerdeki garip kelimeleri açıklamıştır. Bunu yaparken, mümkün oldukça, şiirlerden istifade etmiştir.⁵⁴

Bazı kelime ve isimlerin okunuşlarını belirtmiş,⁵⁵ sözlük anlamlarına⁵⁶ ve terim anlamı denilebilecek tarzdaki, Arap'lar tarafından kullanılan manalarına değinmiştir.⁵⁷

Bazı şahısların nesep ve kabileleriyle ilgili çok detaylı bilgiler vermiş,⁵⁸ niçin bu isimle isimlendirildiklerine değinmiş,⁵⁹ yeri geldiği zaman İbn İshak'ın verdiği nesep bilgilerini düzeltmiştir.⁶⁰

Şehir vb. mekân isimleriyle ilgili açıklamalar yapmıştır.⁶¹

Vermiş olduğu bilgilerin kaynaklarını zikretmiştir.⁶²

Bütün bu ilaveleri ise “kâle İbn Hişâm” diye başlayan bir ibareyle göstermiştir.

es-Sîretü'n-nebeviyye birçok defa basılmış, şerh ve ihtisar edilmiş, manzum hale getirilmiş ve çeşitli dillere çevrilmiştir.⁶³

İbn Hişâm *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinde vermiş olduğu bilgilerin çoğunu senedleriyle birlikte zikretmiştir. Ayrıca, İbn İshâk'ın rivayetlerinden hatalı gördüğü yerlerde yanlışları düzeltmeye ve eksikleri tamamlamaya çalışmıştır. Sonuç olarak bu vb. hususlar da İbn Hişâm'ın, zikredilen bilgilerin doğru olması için çaba sarfettiğinin göstergesidir.

---

⁵⁴ İHS, 1-2/73, 335, 350, 3-4/91, 111 vd.

⁵⁵ İHS, 1-2/351, 413

⁵⁶ İHS, 1-2/ 227, 232, 285 vd.

⁵⁷ İHS, 1-2/101

⁵⁸ İHS, 1-2/89, 336, 417, 427 vd.

⁵⁹ İHS, 1-2/139, 186

⁶⁰ İHS, 1-2/416, 417, 419, 420, 443 vd.

⁶¹ İHS, 1-2/194

⁶² İHS, 1-2/423, 475

⁶³ Geniş bilgi için bkz. Fayda, “İbn Hişâm”, 20/73

Mustafa Fayda ise *es-Sîretü'n-nebeviyye*'nin güvenilirliğini; “Kıfî, Zehebî, İbn Kesîr, İbnü'l-İmâd, İbn Hallikân ve Sehâvî gibi müellifler bu eseri en sağlam ve en güvenilir siyer kitabı olarak kabul etmişlerdir”⁶⁴ sözüyle açıklamıştır.

2- *Kitâbü't-Ticân fi mülûki Himyer (et-Ticân li-ma'rifeti mülûki'z-zamân fi ahbâri Kahtân)*: İbn Hişâm'ın bu eseri Güney Arabistan ile ilgili halk hikayelerinin, Tevrat ve İncil hikayeleriyle karıştırılıp destanlaştırılmasından oluşmuştur. Ayrıca Himyer melikleri hakkında da bilgi veren bu kitabın⁶⁵ tarihi bir değeri olmadığı da söylenmiştir.⁶⁶

3- *Ensâbu Himyer ve Mülûküha*:⁶⁷ Kaynaklarda *el-Kasâidü'l-Himyeriyye*⁶⁸ adıyla İbn Hişâm'a nispet edilen kitap da muhtemelen bu eserdir. Yemen ve meliklerinin cahiliye dönemindeki olaylarını anlatmaktadır.⁶⁹ Mevcut bilgilerden hareketle, bu eserin, içerik olarak benzerlik gösterdiği anlaşılan, *Kitâbü't-Ticân fi mülûki Himyer* adındaki eserden farklı olup olmadığı hakkında ise çeşitli ihtilaflar mevcuttur.⁷⁰

4- *Kitâb fi şerhi mâ vaka'a fi eş'âri's-Siyer mine'l-ğarib*: Yapılan araştırma neticesinde hakkında çok fazla bir malumat elde edilememekle birlikte, İbn Hişâm'ın böyle bir eserin olduğu da bazı kaynaklarda zikredilmiştir.⁷¹

---

⁶⁴ Fayda, “İbn Hişâm”, 20/71. Ayrıca, İbn Abdülber *el-İstiâb*'ını hazırlarken yararlanmış olduğu kaynaklar hakkında bilgi verirken, *es-Sîretü'n-nebeviyye* hakkında, sağlam ve güvenilir siyer kaynaklarından, şeklinde bahsetmektedir. Bkz. *el-İstiâb*, 1/20-21

⁶⁵ Zehebî, *Siyer*, 10/429; Bağdatlı, *Hediyetü'l-ârifîn*, 1/624

⁶⁶ Bkz. Fayda, “İbn Hişâm”, 20/73

⁶⁷ Süheylî, *er-Ravzü'l-ünüf*, 1/43; el-Aynî, *Meğâniyü'l-Ahyâr*, 3/298; Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, 1/179

⁶⁸ Zehebî, *Siyer*, 10/429; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, 2/115; Zirikli, *el-A'lâm*, 4/314

⁶⁹ Zirikli, *el-A'lâm*, 4/314

⁷⁰ Fayda “İbn Hişâm” maddesinde “*Ensâbu Himyer ve Mülûküha*” isminde ayrı bir eserden bahsetmeyip, bunun *Kitâbü't-Ticân fi mülûki Himyer* ismindeki eserle aynı olduğunu kaydetmiştir. Bkz. Fayda, “İbn Hişâm”, 20/73. Her ne kadar İbn Hişâm'a nispet edilen eserlerle ilgili veriler çok net olmasa da biz burada Zirikli'nin taksiminden yola çıkılarak, adı geçen eserleri ayrı birer kitap olarak değerlendirdik. Bkz. Zirikli, *el-A'lâm*, 4/314

⁷¹ Fayda, İbn Hişâm'ın böyle bir eserine, Süheylî, *er-Ravzü'l-ünüf*, 1/43 ve Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, 1/179 dışında başka kaynaklarda işaret edilmediğini belirtmiştir bkz. Fayda, “İbn Hişâm”, 20/73. Ancak; İbn Hişâm'ın adı geçen eserine farklı bazı kaynaklarda da rastlamak mümkündür. el-Aynî, *Meğâniyü'l-Ahyâr*, 3/298; Zirikli, *el-A'lâm*, 4/314; Bağdatlı, *Hediyetü'l-ârifîn*, 1/624

İbn Hişâm'ın sonraki dönemlere etkisi, incelenmesi gereken bir diğer husustur. Bu konuda ulaşılabildiğimiz sonuçlar şu şekilde özetlenebilir.

İlk dönem âlimlerinden, Yahya b. Maîn (ö.233/847)⁷² ve Ali b. el-Medî'nin (ö.234/848)⁷³ inceleyebildiğimiz eserlerinde, İbn Hişâm ve eserleriyle ilgili herhangi bir veriye rastlanmamaktadır. Ancak, bu âlimlerin eserlerinin tamamının günümüze intikal etmediği bilinmektedir. Diğer yandan günümüze intikal edenlerin hepsine ulaşma imkânımız da maalesef olmamıştır. Bundan dolayı bu noktada çok fazla bir veri elde edilememiştir.

İbn Abdi'l-Berr (463/1070),⁷⁴ el-Mizzî (742/1341),⁷⁵ İbn Hacer el-'Askalânî (852/1448)⁷⁶ ve el-Azîmâbâdî (1329/1911)⁷⁷ gibi sonraki dönem âlimlerin eserlerinde ise İbn Hişâm'ın gerek *Sîret*'inden gerekse *Ticân*'ından birçok noktada istifade edildiği anlaşılmaktadır. Sonraki dönem âlimlerinin, İbn Hişâm ve eserlerinden istifade ettikleri anlaşılan hususlardan bazıları şunlardır.

Kaynaklarımızda, “Kâle İbn Hişâm” diyerek, İbn Hişâm'ın;

Sahâbî tespitiyle ilgili bilgilerinden⁷⁸

Sahâbî isimleriyle alakalı görüşlerinden⁷⁹

İsimlerin okunuşlarına dair bilgilerinden⁸⁰

Sahâbîlerin varsa bilinen diğer isimleri hakkındaki bilgilerinden⁸¹

---

⁷² Bkz. Yahyâ b. Maîn, et-Tarih; a.mlf. , *Min kelami ibn zekeriyya Yahya b. Ma'în; a.mlf. , Ma'rifetü'r-ricâl*, a.mlf. , *Cüzü Yahyâ b. Maîn*

⁷³ Bkz. Ali b. el-Medîni, *İlelü'l-hadis ve ma'rifetü'r-ricâl*; a.mlf. , *Tesmiye*

⁷⁴ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/122, 123, 171, 176 vd.

⁷⁵ el-Mizzî, *Tehzibu'l-Kemâl*, 1/16, 39, 176

⁷⁶ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/56, 3/293, 449; İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, 10/377; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 6/69, 8/283, 479 vd.

⁷⁷ el-Azîmâbâdî, *Avnu'l-ma'bûd*, 1/225, 6/212; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, 2/115

⁷⁸ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/308; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/56, 91, 2/290

⁷⁹ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/58; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/23, 2/245

⁸⁰ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/150; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/405, 679

⁸¹ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/189, 211, 221; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/578; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/391

Sâhâbî tanıtımına dair bilgilerinden⁸²

Sahâbînin isim, neseb, lakap vb. bilgilerinden⁸³

Sahâbîlerin memleketleriyle alakalı bilgilerinden⁸⁴

Sahâbîlerin katıldığı savaşlarla ilgili bilgilerinden⁸⁵

Sahâbîlerin vefatlarıyla ilgili bilgilerinden⁸⁶

Azat edilmiş olan kölelerin mevlâları hakkındaki bilgilerinden,⁸⁷

Luğavi bilgilerinden⁸⁸ birçok yerde istifade edilmiştir. Ayrıca verilen bir bilginin İbn Hişâm'dan örnek sunularak desteklenmesi⁸⁹ de sıkça karşılaşılan husulardandır.

İbn Hişâm'dan rivayet edilen bu vb. bilgilerin bir kısmını *es-Sîretü'n-nebeviyye*'de bulmak mümkündür.⁹⁰ Ancak bazı hususlarda İbn Hişâm'ın kaynak olarak gösterildiği bilgi, *es-Sîretü'n-nebeviyye*'de yer almamaktadır.⁹¹ İnceldiğimiz az sayıdaki eserde İbn Hişâm'ın hangi kitabından alındığına dair bilgi bulunmadığı için, İbn Hişâm'ın diğer eserlerinden alınmış olabileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

Bazı konularda İbn Hişâm'ın görüşünün desteklenmediği veya İbn İshâk'ın görüşünün daha doğru olduğu belirtilen hususlar mevcuttur.⁹² Bununla birlikte diğer

---

⁸² İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1122; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/85, 117, 2/282, 3/449

⁸³ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/68, 134, 202, 306, 1/559; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/253, 333, 414; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/127, 192, 2/118, 122, 497

⁸⁴ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1175; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/427; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/426

⁸⁵ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/391, 412

⁸⁶ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1123; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/222, 2/124

⁸⁷ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/58; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/137

⁸⁸ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/442

⁸⁹ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/171, 196, 314; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/359

⁹⁰ Bkz. İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/68 krş. İHS, 1-2/418; İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/150 krş. İHS, 1-2/483; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/282 krş. İHS, 1-2/611; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/391 krş. İHS, 3-4/330; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/449 krş. İHS, 1-2/474

⁹¹ Bkz. İbn Abdi'l-Berr, *el-İstiâb*, 1/68; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/427; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/323, 473

⁹² İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/1138; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/118

âlimlere ihtilaf ettiği halde İbn Hişâm'ın görüşünün doğru kabul edildiği noktalar da vardır.⁹³ Nadiren de olsa, verilen bir bilginin İbn Hişâm'da yer almadığı belirtilerek bunun sebepleri üzerinde durulmaktadır.⁹⁴

---

⁹³ Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/122, 160, 469

⁹⁴ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/238, 497

BÖLÜM 1: SAHÂBÎYİ TESPİT YOLLARI

Sahâbî isimlerinin toplu bir liste halinde verildiği eserler genelde ricâl ve tabakât türü kaynaklardır. Ancak bunun yanında sahâbîlerin, isimleri, hayat hikâyeleri, vefat tarihleri vb. kısacası ashâb bilgisinin, siyer, meğâzî, menâkıb, fezâil, ensâb, vefâyât, fütûhât gibi tarih grubu kitaplar ve müsned, mu'cem, câmi', sünen, müstedrek gibi hadis metinleriyle ilgili eserler de dâhil, çok geniş bir kaynaklar zeminine yayıldığı görülmektedir.⁹⁵

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatını ele alan bir siyer kaynağında, ashâb bilgisinin araştırılması, eserde zikredilen isimlerin sahâbîliğini tespit etmede birtakım kriterlerin kullanılmasını gerekli kılmıştır. Çünkü yazarın bizzat kendisinin "sahâbîdir" diye belirttikleri dışında, kaydedilen bütün sahâbî isimleri bu kriterlere göre tespit edilecektir.

Bilindiği gibi, usûl kaynaklarımızda sahâbîyi tespit yollarıyla ilgili çeşitli ölçütler belirlenmiştir. Bunları kısaca şu 4 madde altında toplamak mümkündür:

- Sahâbî olduğunun mutevâtir olarak bilinmesi
- Sahâbî olduğunun meşhur olarak bilinmesi. Yani güvenilir bir hadiste/haberde Hz. Peygamber (s.a.s.) ile aynı mekânı paylaştıklarını gösteren bir ifadenin bulunması. Bu ise, sahâbînin Hz. Peygamber'e soru sorması şeklinde olabileceği gibi, anlatılan bir olayda veya rivayet edilen bir hadiste isminin geçmesi, vb. yollarla da olabilir.
- Sahâbî olduğu bilinen birinin haber vermesi
- Kendisinin sahâbî olduğunu açıkça veya bu manaya gelecek dolaylı bir ifadeyle söylemesi. Fakat bunun için bazı şartlar vardır. Öncelikle böyle bir iddiada bulunan kişi güvenilir olmalı ve en geç hicri 100 veya 110 yılına kadar yaşamış olmalıdır. Nitekim Hz. Peygamber'in (s.a.s.) "Şu gecenizi

---

⁹⁵ Geniş bilgi için bkz, Yardım, *Hadis*, 1/80; a.mlf. , "Ashâb Bilgisinin Kaynakları ve Tirmizî'nin 'Tesmîyetü Ashâb'in-nebî'si", DÜİFD, 2/247

görüyor musunuz, bundan yüz yıl sonra bugün yeryüzünde olanlardan hiç kimse kalmayacaktır!”⁹⁶ hadîsi şeriflerinde de buna işaret edilmektedir.⁹⁷

Yukarıda zikredilen eserlerde sahâbî olarak verilen isimler, bu kriterlere göre tespit edilmiştir. Buradan hareketle İbn Hişâm’ın *es-Sîretü’n-nebeviyye*’sinde de sahâbîler bu kriterler çerçevesinde araştırılmıştır. Bu bölümde, sahâbîliği belirlemede esas alınan söz konusu ölçütler örneklerle birlikte verilmeye çalışılacaktır.

1.1. “SHB” Maddesinin Kullanımıyla

Sahâbîyi tespit yollarından ilki, bir şahısla ilgili olarak, sağlığında Hz. Peygamber (s.a.s.) ile Müslüman olarak arkadaşlık etmeyi ifade eden “suhbet” sözcüğü ve bu kökten türemiş ashâb ve sâhib gibi kelimelerin kullanılmış olmasıdır.

İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebeviyye*’sinde bu kelimeleri, arkadaş,⁹⁸ taraftar, destekçi⁹⁹ vb. gibi sözlük anlamlarıyla birçok yerde kullanmaktadır. Bunlara şu örnekler verilebilir.

وَقَدْ كَانَ حَسَّانُ بْنُ مِلَّةِ الصَّبِيَّيِّ قَدْ صَحِبَ دِحْيَةَ بْنَ خَلِيفَةَ قَبْلَ ذَلِكَ فَعَلَّمَهُ أُمَّ الْكِتَابِ.

“Hassân b. Mille ed-Dübeybî bundan önce Dihye b. Halife’ye arkadaşlık etmiş ve ona Fatiha’yı öğretmişti.”¹⁰⁰

فَلَمَّا التَّقُوا أَنْهَزَمَ دُو نُوَاسٍ وَأَصْحَابُهُ

“ Karşılaştıkları zaman Zû Nüvâs ve onun taraftarları yenildiler.”¹⁰¹ Burada ise grup, taraftar anlamında kullanılmıştır.

⁹⁶ Buhâri, *Mevâkîtü’s-salât* 20; Müslim, *Fedailü’s-Sahâbe*, 217; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/88; Ebû Davud, *Melâhim* 18; Tirmizi, *Fiten* 64

⁹⁷ Geniş bilgi için bkz., İbn Abdi’l-Berr, *el-İsti’âb*, 1/19; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-ğâbe*, 1/9; Ahmed Naim, “*Mukaddime*”, s. 16-18; Aydınlı, *Hadis Tespit Yöntemi*, s. 46

⁹⁸ İHS, 1-2/212

⁹⁹ İHS, 1-2/115

¹⁰⁰ İHS, 3-4/516. Ayrıca bkz. İHS, 1-2/363, 3-4/251

¹⁰¹ İHS, 1-2/56, 64, 80

Zikredilen sözcükleri bu ve benzeri sözlük anlamlarının yanı sıra, sonraki dönemlerde terimleşecek olan anlamıyla da bulmak mümkündür. Ancak, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) sahâbîsi¹⁰² manasına gelen bu kullanımların çoğunda, isim verilmeksizin, bir grup sahâbîden bahsedilmektedir.

Bu kullanım,

وَكَانَ إِسْلَامَ عُمَرَ بَعْدَ خُرُوجِ مَنْ خَرَجَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْحَبَشَةِ

“Ömer'in (r.a.) Müslüman olması Resûlullah'ın (s.a.s.) ashâbının Habeşistan'a hicretinden sonra olmuştur”¹⁰³ örneğinde görülmektedir.

Bazı yerlerde ise, bu sözcüklerle birlikte isim de verilmiş ve zikredilen kişinin sahâbîliği, Hz. Peygamber'e (s.a.s) olan arkadaşlığı açıkça ortaya konulmuştur. Nitekim sahâbîyi tespit hususunda da bu tür ifadeler belirleyici olmuştur. Örneğin;

هَذَا أَبُو ذَرٍّ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

“Bu Resûlullah'ın (s.a.s.) sahâbîsi Ebû Zer'dir.”¹⁰⁴

فَبَيْنَا سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شُعْبٍ مِنْ شُعَابِ مَكَّةَ

“Bir ara Sa'd b. Ebî Vakkâs, Resûlullah'ın (s.a.s.) ashâbından bir topluluğun içinde Mekke'nin vadilerinden bir vadide bulunuyordu.”¹⁰⁵

عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ يُقَالُ لَهُ عُمَارَةُ بْنُ حَزْمٍ ، وَكَانَ عَقَبِيًّا بَدْرِيًّا

“Resûlullah'ın (s.a.s.) yanında ashâbından Umâre b. Hazm denilen bir adam vardır. Akabe ve Bedir'de bulunmuştu.”¹⁰⁶

¹⁰² İHS, 1-2/318

¹⁰³ İHS, 1-2/318. Ayrıca bkz. İHS, 1-2/109, 213, 251, 295, 497

¹⁰⁴ İHS, 3-4/444

¹⁰⁵ İHS, 1-2/251

فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَفَرًا سِتَّةً مِنْ أَصْحَابِهِ وَهُمْ مَرْثَدُ بْنُ أَبِي مَرْثَدٍ الْغَنَوِيُّ، ...
وَحَالِدُ بْنُ الْبُكَيْرِ اللَّيْثِيُّ، ...، وَعَاصِمُ بْنُ ثَابِتِ بْنِ أَبِي الْأَقْلَحِ، ...، وَحُيَيْبُ بْنُ عَدِيٍّ، ...، وَزَيْدُ بْنُ
الدَّثَنَةِ بْنِ مُعَاوِيَةَ... وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ طَارِقٍ...

“Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) ashâbından altı kişiyi gönderdi. Bunlar: Mersed b. Ebî Mersed el-Ğanevî..., Hâlid b. el-Bükeyr el-Leysî..., Âsım b. Sâbit b. Ebî Aklah..., Hubeyb b. Adıyy..., Zeyd b. ed-Desinne b. Muâviye..., Abdullah b. Târik...”¹⁰⁷

1.2. Beraber Bulunmayı Belirten İfadelerle

Sahâbîyi tespit yollarından bir diğeri ise Hz. Peygamber (s.a.s.) ile beraber bulunmayı belirten ifadelerdir. Buradan hareketle Hz. Peygamber’i (s.a.s.) görme, işitme, O’nunla birlikte yolculuğa çıkma vb. birliktelik anlamı taşıyan ifadelerden istifade edilerek sahâbîler tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.2.1. Görme İfadeleriyle

Sahâbî sayılabılmenin bir şartı Hz. Peygamber’i (s.a.s.) sağlığında Müslüman olarak görme veya Hz. Peygamber tarafından görülme olduğundan İbn Hişâm’ın *es-Sîretü’n-nebeviyye*’sinde, Hz. Peygamber’i (s.a.s.) Müslüman olarak gördüğü ifade edilen kişiler belirlenmeye çalışılmıştır. Ancak şunu da söylemek gerekir ki; *es-Sîretü’n-nebeviyye*’de bu yolla tespit edilen sahâbîlerin sayısı çok fazla değildir. Konuyla ilgili bazı örnekler şöyledir.

Hz. Ömer (r.a.), Resûlullah (s.a.s.) ile ilgili bir hadiseyi,

...فَلَمْ يَزَلْ يَلْتَمِسُ بِبَصَرِهِ حَتَّى رَأَى أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ فَدَعَاهُ...

¹⁰⁶ İHS, 3-4/443. Ayrıca bkz. İHS, 1-2/300, 331

¹⁰⁷ İHS, 3-4/146. Ayrıca bkz. İHS, 3-4/159, 164, 208, 424, 443, 474, 520

“[Hz. Peygamber (s.a.s.)] ... gözüyle aramaya devam etti, nihayet Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ı gördü ve onu çağırıp şöyle dedi...”¹⁰⁸ sözleriyle anlatmıştır. Buradaki görme lafzı, konumuza örnek teşkil etmektedir.

Ruhu kabzolanmadan önceki son anlarında Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanında bulunan Enes b. Mâlik'in (r.a.) söylemiş olduğu;

... وَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ هَيْئَةً مِنْهُ تِلْكَ السَّاعَةَ ...

“...Resûlullah'ı (s.a.s.) o andaki şeklinden daha güzel bir şekilde görmedim...”¹⁰⁹ sözü ise görme ifadeleriyle ilgili örneklerden bir diğeridir.¹¹⁰

1.2.2. İşitme İfadeleriyle

Bir diğer beraberlik ifadesi ise işitmeyle ilgili lafızlardır. Eserde geçen rivayet senedlerinde rastladığımız “Resûlullah'dan (s.a.s.) işittim” ifadeleri çalışmada sahâbîyi tespit hususunda kaynaklık etmiştir.

... عن أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ...

Ebû Saîd el-Hudrî'den (r.a.), “Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle dediğini işittim”¹¹¹ dedi.

... عن أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ...

Ebû Hureyre, “Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle dediğini işittim”¹¹² dedi.

... نَعِيمٌ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ...

Nuaym, “Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle dediğini işittim...”¹¹³ dedi, şeklindeki rivayetlerde kullanılan işitme lafızları, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile beraberliği ifade etmektedir.

¹⁰⁸ İHS,1-2/518. Ayrıca bkz. İHS, 1-2/214

¹⁰⁹ İHS, 3-4/548.

¹¹⁰ Diğer örnekler için bkz. İHS, 1-2/200, 448, 3-4/199, 252

¹¹¹ İHS,1-2/369

¹¹² İHS,1-2/509

1.2.3. Yolculuk İfadeleriyle

Hız. Peygamber (s.a.s.) ile beraberliği ifade eden bir diğer husus ise, onunla birlikte savaş, hac, umre vb. yolculuklara çıkmaktır. Bu kritere göre sahâbiler, yapılan yolculuk hazırlığı ve çıkılan yolculuk ile alakalı ifadelere dayanılarak tespit edilmiştir. Konuyla alakalı şu örnekler verilebilir.

أَنَّ ابْنَ يَامِينَ بْنِ عُمَيْرِ بْنِ كَعْبِ التَّضْرِي لَقِيَ أَبَا لَيْلَى عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ مُغْفَلٍ
وَهُمَا يَبْكِيَانِ فَقَالَ مَا يُبْكِيَكُمَا ؟ قَالَا : جِئْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَحْمِلَنَا ، فَلَمْ نَجِدْ
عِنْدَهُ مَا يَحْمِلُنَا عَلَيْهِ وَلَيْسَ عِنْدَنَا مَا نَتَّقَوِي بِهِ عَلَى الْخُرُوجِ مَعَهُ فَأَعْطَاهُمَا نَاصِحًا لَهُ فَارْتَحَلَاهُ
وَرَوَدَهُمَا شَيْئًا مِنْ تَمْرٍ فَخَرَجَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

“İbn Yâmin b. Umeyr b. Kâb en-Nadrî, Ebû Leylâ Abdurrahman b. Kâb ve Abdullah b. Muğaffel’e rastladı. Onlar ağlıyorlardı. ‘Sizi ağlatan nedir?’ dedi. Onlar da; “(savaşa gitmek için bir hayvana) bindirmesi için Resûlullah’a (s.a.s.) gittik. Fakat yanında bizi üzerine bindireceği bir şey bulamadık. Bizim onunla (savaşa) çıkacağımız bir (hayvanımız) yoktur dediler. Bunun üzerine o (İbn Yâmin), onlara üzerinde su taşınan bir deve verdi. Onlar çıkmaya hazırlanınca onlara bir miktar hurma da verdi. Böylece onlar Resûlullah (s.a.s.) ile birlikte yola çıktılar.”¹¹⁴ Tebük Savaşı öncesinde meydana gelen bu olayda Hız. Peygamber ile birlikte savaşa çıkmaya hazırlanan ve neticesinde de yolculuğa çıkan sahâbiler görölmektedir.

...إِنَّ أَبَا حَيْثِمَةَ رَجَعَ بَعْدَ أَنْ سَارَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيَّامًا إِلَى أَهْلِهِ فِي يَوْمٍ حَارٍّ...

“Ebû Hayseme, Resûlullah (s.a.s.) ile birkaç gün yürüdükten sonra sıcak bir günde ailesine döndü.”¹¹⁵ Tebük Savaşı esnasında meydana gelen bu olayda ise Hız. Peygamber (s.a.s.) ile yolculuk yapmış olan bir diğer sahâbînin ismi tespit edilmiştir.

¹¹³ İHS, 3-4/506. Ayrıca bkz. İHS, 1-2/90, 362, 3-4/279, 441, 505

¹¹⁴ İHS, 3-4/439, 440

¹¹⁵ İHS, 3-4/441

Hız. Peygamber'in (s.a.s.) çıkmış olduğu her bir yolculukla alakalı olarak bu vb. örnekleri çoğaltmak mümkündür.¹¹⁶

1.2.4. Görevlendirmeyi Belirten İfadelerle

Sahâbîyi tespit yollarından bir diğeri ise Hız. Peygamber'in (s.a.s.) yapmış olduğu görevlendirmelerdir. Konuyla ilgili örnekler incelendiğinde; görevlendirmeyle alakalı ifadelerin, birkaç katogoride incelenebileceği tespit edilmiştir.

1.2.4.1. Yönetici tayini

Görevlendirme ifadelerinden ilki yönetici atamalarıdır. Yönetici atamalarını iki şekilde değerlendirmek mümkündür. Birincisi, savaşlar öncesindeki atamalar. Hız. Peygamber (s.a.s.), katıldığı her savaş öncesinde, Medine İslam Devleti'nin başına yönetici olarak bir sahâbîsini tayin ediyordu.

Benî Süleym Gazvesi'ne çıkarken;

وَاشْتَعَمَلَ عَلَى الْمَدِينَةِ سِبَاعَ بِنِ عُرْفَةَ الْغِفَارِيِّ أَوْ ابْنَ أُمِّ مَكْتُومٍ

“Sibâ' b. Urfuta el-Ğifârî veya İbn Ümmü Mektûm'u Medine'ye âmil tâyin etti”¹¹⁷ ifadesi, bahsedilen yönetici tayinine örnek olarak gösterilebilir.

Yönetici tayininin diğeri şekli ise, savaşlar sonrasındaki atamalardır. Bu ise, Hız. Peygamber'in (s.a.s.) feth edilen belde ve şehirlerden ayrılırken yaptığı atamalardır.

Örneğin, Mekke'nin fethinden sonra Hız. Peygamber (s.a.s.);

وَاشْتَخْلَفَ عَتَّابَ بِنِ أَسِيدٍ عَلَى مَكَّةَ

“Attâb b. Esîd'i Mekke'ye vekil tayin etti”¹¹⁸ ifadesinde görüleceği üzere, feth edilen bir şehre Hız. Peygamber (s.a.s.) yönetici tayin etmiştir. Sahâbiliği tespitinde, es-

---

¹¹⁶ Bazı örnekler için bkz. İHS, 1-2/272, 3-4/188, 265, 275, 320, 321, 374

¹¹⁷ İHS, 3-4/41

¹¹⁸ İHS, 3-4/424

Sîretü'n-nebeviyye'de kullanılan bu tür görevlendirme ifadelerinden istifade edilmiştir.¹¹⁹

1.2.4.2. Öğretici tayini

Hz. Peygamber (s.a.s.) feth edilen yerlerde, o belde halkına dîni öğretmesi için öğretici tayin ediyordu. Örneğin Mekke'nin fethinden sonra;

...خَلَّفَ... مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ ، يُفَقِّهُ النَّاسَ فِي الدِّينِ وَيُعَلِّمُهُمُ الْقُرْآنَ

...Muâz b. Cebel'i, insanları dinleri konusunda iyice bilgilendirmesi ve Kur'anı öğretmesi için yerine (öğretici olarak) bıraktı."¹²⁰

Hz. Peygamber'e (s.a.s.) birçok kabileden elçiler geliyor ve İslam'ı kabul ediyorlardı. Bu elçilerden bazıları, beldelerindeki insanlara İslam'ı öğretmesi için, Resûlullah'tan (s.a.s.) öğretici talep ediyordu. Hz. Peygamber (s.a.s.) de bir sahâbîsini, dini öğretmek, zekâtları toplamak vb. görevlerle öğretici olarak görevlendiriyordu.

Örneğin, Benî Hâris b. Ka'b kabilesinin;

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ إِلَيْهِمْ بَعْدَ أَنْ وُلِّيَ وَفَدَهُمْ عَمْرُو بْنُ حَزْمٍ ، لِيُنْفِقَهُمْ فِي الدِّينِ وَيُعَلِّمَهُمُ السُّنَّةَ وَمَعَالِمَ الْإِسْلَامِ وَيَأْخُذَ مِنْهُمْ صَدَقَاتِهِمْ

“Elçiler heyeti (kabilelerine) geri döndükten sonra, Resûlullah (s.a.s.), dîni bilgileri, sünneti ve İslam'ın esaslarını öğretmesi ve onlardan zekâtlarını alması için Amr b. Hazm'ı onlara gönderdi”¹²¹

1.2.4.3. Komutan tayini

Hz. Peygamber (s.a.s.) küçüklü büyüklü birçok müfreze ve birliği çeşitli beldelere cihâd için gönderiyordu. Bunların her birisi için de bir komutan tayin ediyordu. Bu tür görevlendirme ifadeleri sahâbîlik açısından belirleyici olmuştur.

¹¹⁹ Yönetici tayini ile alakalı diğer örnekler için bkz. İHS, 1,2/532, 542, 3-4/42, 45, 57, 165, 176, 239

¹²⁰ İHS, 3-4/424

¹²¹ İHS, 3-4/502. Diğer örnekler için bkz. İHS, 1,2/395, 3-4/146, 159, 498, 500

بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً إِلَى سَيْفِ الْبَحْرِ ، عَلَيْهِمْ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ

“Resûlüllah (s.a.s.) deniz sahiline bir seriyeye gönderdi. Onların başında ise Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh bulunuyordu.”¹²²

1.2.4.4. Diğer

Hiz. Peygamber (s.a.s.) çeşitli beldelere İslam Dini’ni tebliğ için elçiler gönderiyordu.

بَعَثَ الْمُهَاجِرَ بْنَ أَبِي أُمَيَّةَ الْمُخْزُومِيَّ إِلَى الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ كَلَالٍ الْحِمَيْرِيِّ ، مَلِكِ الْيَمَنِ

“Muhâcir b. Ebî Ümeyye el-Mahzûmî’yi, Yemen kralı el-Hâris b. Kûlâl el-Himyerî’ye gönderdi.”¹²³

وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ بَعَثَ أُمَّرَاءَهُ وَعُمَّالَهُ عَلَى الصَّدَقَاتِ إِلَى كُلِّ مَا أُوتِيَ
الْإِسْلَامَ مِنَ الْبُلْدَانِ فَبَعَثَ الْمُهَاجِرَ بْنَ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ الْمُغِيرَةَ إِلَى صَنْعَاءَ

“Resûlüllah (s.a.s.) emirlerini ve zekat toplama memurlarını İslam’ın ayak bastığı bütün beldelere göndermişti. Muhâcir b. Ebî Ümeyye b. el-Muğîra’yı San’a’ya gönderdi...”¹²⁴örneğinde olduğu gibi Hiz. Peygamber (s.a.s.) zekâtların toplanması için görevliler tayin etmiştir.

فَلَمَّا نَزَلَ بِذِي أَوَانَ ، أَتَاهُ خَبِيرُ الْمَسْجِدِ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَالِكََ بْنَ الدَّخْشَمِ ،
أَخَا بَنِي سَالِمِ بْنِ عَوْفٍ وَمَعْنَانَ بْنَ عَدِيٍّ أَوْ أَخَاهُ عَاصِمَ بْنَ عَدِيٍّ ، أَخَا بَنِي الْعَجْلَانِ فَقَالَ انْطَلِقَا
إِلَى هَذَا الْمَسْجِدِ الظَّالِمِ أَهْلُهُ فَأَهْدِمَاهُ وَحَرِّقَاهُ

“Resûlüllah (s.a.s.) Zû Evân’a konakladığı zaman mescidin haberini aldı. Bunun üzerine Resûlüllah (s.a.s.), Benî Sâlim b. Avf’ın kabilesinden Mâlik b. Dühşüm’ü ve Benî Aclan’ın kabilesinden Ma’n b. Adıyy’i veya onun kardeşi Âsım b. Adıyy’i

¹²² İHS, 3-4/531. Diğer bazı örnekler için bkz. 3-4/338, 513, 516, 530

¹²³ İHS, 3-4/512

¹²⁴ İHS, 3-4/506

çağırdı ve şöyle dedi: ‘Şu zalimlerin mescidine gidiniz ve yakıp yıkınız’¹²⁵ örneklerinde olduğu gibi sıklıkla karşılaşılan bu vb. görevlendirme ifadeleri, sahâbîleri tespitte ölçü olarak değerlendirilmiştir.¹²⁶

1.2.5. Aynı Mekânda Bulunmayı Belirten Diğer Bazı İfadelerle

Hız. Peygamber (s.a.s.) ile aynı mekânda bulunmayı belirten diğer bazı ifade ve olaylar sahâbîliği bildiren bir diğer ölçüttür. Bu yolla Hız. Peygamber’in (s.a.s.), risâletinden irtihâline kadar geçen zamanda meydana gelen olaylarda yer alan sahâbîler tespit edilmeye çalışılmıştır. Hayber’in fethinden sonra, arazi ve malların taksimatı hakkında zikredilen şu hâdise buna örnek verilebilir.

... قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكِنِيَّةَ ، وَهِيَ وَادِي خَاصَّ ، بَيْنَ قَرَابَتِهِ وَبَيْنَ نِسَائِهِ وَبَيْنَ رِجَالِ الْمُسْلِمِينَ وَنِسَاءِ أَعْطَاهُمْ مِنْهَا ، فَقَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ... لِأَبِي نُبُقَةَ خَمْسِينَ وَسُقًا ، وَلِرُكَّانَةَ بِنِ عَبْدِ يَزِيدَ خَمْسِينَ وَسُقًا ، وَلِقَيْسَ بْنِ مَخْرَمَةَ ثَلَاثِينَ وَسُقًا...

“Resûlüllah (s.a.s.) Ketîbe’yi taksim etti. Burası hâs vadisidir. Bunu akrabaları ve hanımları arasında ve Müslüman kadın ve erkekler arasında taksim etti. Resûlüllah (s.a.s.)... Ebû Nebka için elli vesk, Rükâne b. Abdi Yezîd için elli vesk ve Kays b. Mahreme için otuz vesk... taksim etti.”¹²⁷

Sahâbîlerin ‘Ben de oradaydım’, ‘Falanca da oradaydı’ vb. gibi, gerek kendileri hakkında gerekse diğer sahâbîler hakkındaki ikrarları da, Hız. Peygamber (s.a.s.) ile aynı mekânda bulunmayı ifade etme bağlamında değerlendirilmiştir. Konuyla alakalı olarak,

Cabir b. Abdullah’ın

...كُنَّا أَصْحَابَ الْحَدِيثِ أَرْبَعِ عَشْرَةَ مِئَةً.

¹²⁵ Burada bahsedilen olay, mescid-i dırar hadisesidir. Bu mescid, Kuba Mescidi’nin cemaatını bölmek, başkalarına zarar vermek, mü’minlerin arasını ayırmak niyetiyle bir grup münafık tarafından yapılmıştır. Hız. Peygamber (s.a.v.) bu olayı öğrendiği zaman, sahâbîlerini göndererek bu mescidi yıktırıştır. Bkz. et-Tevbe (9), 107; İHS, 3-4/449

¹²⁶ Diğer bazı örnekler için bkz. İHS, 1,2/99, 217, 567, 3,4/502, 511, 532

¹²⁷ İHS, 3-4/298

“Biz Hudeybiye ashâbı olarak bin dört yüz kişiydik”¹²⁸ sözü,

Cüde b. Mekîs el-Cühenî'nin;

بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَالِبَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْكَلْبِيِّ ، كَلْبَ بْنَ عَوْفِ بْنِ لَيْثٍ فِي
سَرِيَّةٍ كُنْتُ فِيهَا

“Resûlullah (s.a.s.), Ğâlib b. Abdullah el-Kelbî'yi (Kelb b. Avf b. Leys) içinde bulunduğum bir seriyyede gönderdi.”¹²⁹ ifadesi ve

Ebû Şürayh el-Huzâî'nin Amr b. Zübeyr'e söylemiş olduğu,

إِنَّا كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ افْتَتِحَ مَكَّةَ...

“Mekke feth edildiği zaman biz Resûlullah (s.a.s.) ile birlikteydik”¹³⁰ sözleri sahâbîlerin, sahâbîlik hususunda kendileri hakkındaki ikrarlarına örnek verilebilir.

Hz. Aişe'nin, Mistah lakablı Avf b. Üsâse b. Abbâd b. Muttalib hakkında söylediği;

...رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ قَدْ شَهِدَ بَدْرًا...

“Muhâcirlerden, Bedir Savaşı'na katılmış bir adam”¹³¹ sözü ise, bir sahâbînin başka bir kişinin sahâbîliği hakkındaki ikrarına örnek gösterilebilir.

1.3. İbn Hişâm'ın Tespiti İle Sahâbîliği Belirlenenler

İbn Hişâm, *es-Siretü'n-nebeviyye*'sini, İbn İshak'ın *Sîret*'ini esas alarak hazırlamıştır. İbn İshak'ın eserindeki gereksiz ayrıntıları çıkartıp, eksik gördüğü yerleri de ekleyerek çok daha farklı ve doyurucu bir eser meydana getirmiştir. Bu manada İbn Hişâm sahâbe bilgisi açısından bir hayli önem arz etmektedir.

---

¹²⁸ İHS, 3-4/264

¹²⁹ İHS, 3-4/513

¹³⁰ İHS, 3-4/351. Diğer örnekler için bkz. 3-4/208, 280, 367, 372, 374, 447

¹³¹ İHS, 3-4/256. Benzer örnekler için bkz. İHS, 1-2/237, 401, 461, 3-4/79, 209, 526, 527

Bu bölümde, İbn Hişâm'ın, sahâbîliği tespitinde kullandığı ifadeler hakkında örnekler sunulacaktır.

İbn Hişâm;

وَمِمَّنْ لَمْ يَذْكُرْ ابْنُ إِسْحَاقَ مِنْ السَّبْعِينَ الشَّهَدَاءِ الَّذِينَ ذَكَرْنَا...

“Zikrettiğimiz yetmiş şehidden İbn İshâk'ın söylemedikleri (şunlardır)...”¹³² diyerek, hocasının Uhud şehidleri listesinde yer almayan 5 sahâbînin ismini sıralamaktadır.

Habeşistan'a hicret eden sahâbîleri zikrederken İbn Hişâm şu eklemeyi yapıyor:

وَيُقَالُ هَزَلُ بْنُ فَاسٍ بْنِ ذَرٍّ وَدُهَيْرُ بْنُ ثَوْرٍ

“Hezl b. Fâs b. Zer ve Düheyir b. Sevr'in de (Habeşistan'a hicret edenler arasında olduğu) söylenir.”¹³³

وَكَانَ فِي سَرْحِ الْقَوْمِ عَمْرُو بْنُ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيِّ ، وَرَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ ، أَحَدُ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ .

قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : هُوَ الْمُنْدِرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ بْنِ أَحِيحَةَ بْنِ الْجَلَّاحِ

“Kavmin merasında Amr b. Ümeyye ed-Damrî ve Benî Amr b. Avf'dan olan Ensâr'dan bir adam vardı. İbn Hişâm; ‘O, Münzir b. Muhammed b. Ukbe b. Uhayha b. Cülâh'dır’ dedi.”¹³⁴ Görüldüğü gibi, İbn Hişâm, hocasının ‘Ensârdan bir adam’ diyerek mübhem bıraktığı bir sahâbî ismini açıklamıştır.

Bedir Savaşı'na katılan sahâbîlerin isimleri açıklanırken geçen,

قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : وَحَاطِبُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عُبَيْدِ بْنِ أُمَيَّةَ

¹³² İHS, 3-4/108, 109

¹³³ İHS, 1-2/304

¹³⁴ İHS, 3-4/160

“İbn Hişâm: ve Hâtıb b. Amr b. Ubeyde b. Ümeyye de (vardı) dedi”¹³⁵ ifadesinde de görüldüğü gibi İbn Hişâm, İbn İshak'ın Bedir Savaşı'na katılanlar listesinde yer almayan bir sahâbînin ismini zikretmektedir.

---

¹³⁵ İHS, 1-2/606. Benzer örnekler için bkz. İHS, 1-2/468, 469, 609, 3-4/65, 248, 314, 330

BÖLÜM 2: İBN HİŞÂM'IN *es-SÎRETÜ'N-NEBEVİYYE*'SİNDE TESPİT EDİLEN SAHÂBÎLER

Bu bölümde ilk olarak, *es-Sîretü'n-nebeviyye*'deki sahâbe bilgisinin muhtevâsı hakkında bilgi verilip konuyla alakalı örnekler sunulacaktır. Daha sonra, birinci bölümde zikredilen ölçütlerden hareketle, İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinde tespit edilen sahâbîler sıralanacaktır. Son olarak da, bazı sahâbî grupları hakkında bilgiler verilecektir.

2.1. Sahâbe Bilgisinin Muhtevâsı

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatını anlatan siyer kaynaklarında sadece Resûlüllah (s.a.s.) ile ilgili bilgiler verilmemektedir. Aksine, zaman, olay ve şahıslarla ilgili sosyokültürel pek çok bilgiye de ulaşmak mümkündür. Sahâbîlerin; neseb, doğum, ölüm ve şemâili ile ilgili bilgiler de bunlardan bazılarıdır.

Çalışmanın bu kısmında, bir siyer kaynağı olan İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinde, sahâbîlerle ilgili ne tür bilgilerin yer aldığı konusu üzerinde durulacaktır. Tespit edilebilen bilgilerden bazıları burada örnek olarak sunulacak, benzer verilere de dipnotlarda işaret edilecektir.

2.1.1. Tarih Bilgileri

es-Sîretü'n-nebeviyye'de, bazı konularla ilgili, ileride olacak şeyler hakkında bilgi verilse de¹³⁶ olaylar genel anlamda tarihsel sürecinde ele alınmıştır. Ancak, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hicretine kadar olan kısımda İbn Hişâm periyodik bir tarih bilgisi vermemektedir.¹³⁷ Hicret sonrasında ise ele aldığı konulardan önemli gördüğü bazılarının yanına tarih bilgilerini de ekleyip bunu konu başlığı yapmıştır. Bir sonraki hicrî yıla kadar anlatılan olayların birçoğu da, zikredilen tarihte olmuş anlamına gelmektedir. Böylece, Hz. peygamber (s.a.s.) ile ilgili olayların ve

---

¹³⁶ Örneğin, anlatılan olayda ismi geçen bir şahsın akıbeti hakkında hemen orada birtakım bilgilendirmelerde bulunuyor. Bkz. İHS, 1-2/442. Ayrıca benzer örnekler için bkz. İHS, 1-2/375, 379

¹³⁷ “Hz. Peygamber (s.a.s.) 53 yaşındayken bi'set'in 13. yılında Mekke'den Medine'ye hicret etti” ifadesi *es-Sîretü'n-nebeviyye*'deki bi'set sonrası ilk tarih bilgisidir. Bkz. İHS, 1-2/523

sahâbîlerle alakalı Müslüman oluş, doğum, ölüm vb. konuların da tarihleri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Örneğin,

أَمْرٌ وَفِدٌ ثَقِيفٌ وَإِسْلَامُهَا فِي شَهْرِ رَمَضَانَ سَنَةِ تِسْعٍ

“Hicrî 9. senede Sakîf Kabîlesi'nin elçilerinin durumu ve o kabilenin Müslüman olması”¹³⁸ başlığında hemen sonra, adı geçen kabileden olan Urve b. Mes'ûd Müslüman olması hâdisesi anlatılıyor. Buradan da Urve b. Mes'ûd es-Sekafi'nin hicrî 9. senede Müslüman olduğu bilgisi elde ediliyor.¹³⁹

2.1.2. Kabîle ve Neseb Bilgileri

Konuyla alakalı şu örnekler verilebilir;

قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : حَبَابُ بْنُ الْأَرْتِ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ وَيُقَالُ هُوَ مِنْ خُرَاعَةَ

“İbn Hişâm dedi ki: Habbâb b. el-Eret Benî Temim'dendir. Huzâ'a'dan olduğu da söylenir.”¹⁴⁰

قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : وَنَسَبَهُ ابْنُ إِسْحَاقَ فِي بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ وَهُوَ مِنْ بَنِي عَنَمِ بْنِ السَّلْمِ لِأَنَّهُ رَبَّمَا
كَانَتْ دَعْوَةُ الرَّجُلِ فِي الْقَوْمِ وَيَكُونُ فِيهِمْ فَيُنْسَبُ إِلَيْهِمْ

“İbn Hişâm dedi ki: İbn İshâk onu (Sa'd b. Hayseme b. Hâris) Benî Amr b. Avf'a nisbet etti. Halbuki o Benî Ğanm b. es-Selm'dendir. Çünkü bazen birinin adı bir kavim içinde ortaya çıkar, aralarında bulunur, bu sebeple onlara nispet edilir.”¹⁴¹

قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : هُوَ نَعِيمٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُسَيْدِ بْنِ عَبْدِ عَوْفِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عَوِيحِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ كَعْبِ
بْنِ لُؤَيٍّ وَإِنَّمَا سُمِّيَ النَّحَامَ ، لِأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَقَدْ سَمِعْتُ نَحْمَهُ فِي الْجَنَّةِ
قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : نَحْمُهُ صَوْتُهُ . (وَنَحْمُهُ) : حِسَّهُ .

¹³⁸ İHS, 3-4/455

¹³⁹ Konuyla ilgili benzer örnekler için bkz. İHS, 3-4/159, 254, 314, 424

¹⁴⁰ İHS, 1-2/243

¹⁴¹ İHS, 1-2/414. Diğer örnekler için bkz. İHS, 1-2/414, 427, 3-4/393

“İbn Hişâm dedi ki: O, Nuaym b. Abdullah b. Esîd b. Abdi Avf b. Abîd b. ‘Avîc b. ‘Adiyy b. Ka’b b. Lüeyy’dir. Resûlullah (s.a.s.) “And olsun cennette onun sesini işittim” buyurduğu için Nehhâm diye isimlendirildi. İbn Hişâm dedi ki: Onun nahmi demek onun sesi ve hissi demektir.¹⁴²

2.1.3. Akrabalık Bağları ile İlgili Bilgiler

Bazı yerlerde sahâbîler meşhur olan baba, anne veya herhangi bir akrabasının ismi ile birlikte zikredilmiştir. Bazı örnekler şu şekildedir.

حُوَيْصَةُ وَمُحَيِّصَةُ ابْنَا مَسْعُودٍ

“Huveyyisa ve Muhayyisa Mes’ûd’un iki oğludur.”¹⁴³

عَامِرِ بْنِ الْأَكْوَعِ وَهُوَ عَمَّ سَلَمَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْأَكْوَعِ

“Âmir b. el-Ekva’, Seleme b. Amr b. el-Ekva’ ’nin amcasıdır.”¹⁴⁴

2.1.4. Doğum Bilgileri

es-Sîretü’n-nebeviyye’de, bazı sahâbîlerin doğdukları yerler hakkında bilgiler mevcuttur. Habeşistan hicreti sonrasında muhâcirlerin orada doğan çocuklarıyla ilgili bölümde anlatılan şu örnekte olduğu gibi;

وَهَذِهِ تَسْمِيَةُ مَنْ وُلِدَ مِنْ أَبْنَائِهِمْ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ . وَمِنْ بَنِي هَاشِمٍ : عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ...

“(Sahâbîlerin) çocuklarından Habeş topraklarında doğanların isimleri şunlardır: Benî Hâşim’den: Abdullah b. Ca’fer b. Ebî Tâlib...”¹⁴⁵

¹⁴² İHS, 1-2/247. Diğer örnekler için bkz. İHS, 1-2/248,249, 302, 550

¹⁴³ İHS, 3-4/301

¹⁴⁴ İHS, 3-4/279. Diğer örnekler için bkz. İHS, 1-2/302, 305, 3-4/ 50, 443

¹⁴⁵ İHS, 3-4/313. Diğer örnekler için bkz. İHS, 3-4/261, 304, 312

2.1.5. Ölüm Bilgileri

es-Sîretü'n-nebeviyye'de, bir çok sahâbînin ölümü ile alakalı olarak, yer, zaman ve vefat nedeni gibi bilgilere ulaşmak mümkündür. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) sağlığında meydana gelen seriyye, gazâ ve çeşitli görevlerde şehit olan sahâbîlerin isim listeleri verilmiştir.¹⁴⁶ Ayrıca Habeşistan hicreti sonrasında orada vefat eden sahâbîlere dair bir başlık açılması da vefat konularıyla ilgili verilere ne sıklıkla rastlandığını gösterecek bir diğer örnektir.¹⁴⁷ Konuyla ilgili ifadelerden bazıları ise şöyledir;

عُبَيْدَةُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ الْمُطَّلِبِ ، قَتَلَهُ عُتْبَةُ بْنُ رَبِيعَةَ ، قَطَعَ رِجْلَهُ فَمَاتَ بِالصَّنْفَرَاءِ

“Ubeyde b. Hâris b. Muttalib: Onu Utbe b. Rebî'a katletti. Ayağını kesti o da bundan dolayı Safrâ'da öldü.”¹⁴⁸

هَبَّارُ بْنُ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ الْأَسَدِ قُتِلَ بِأَجْنَادِينَ مِنْ أَرْضِ الشَّامِ ، فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

“Hebbâr b. Süfyân b. Abdi'l-Esed, Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) hilâfeti sırasında, Şam toraklarında Ecnâdîn'de katledildi.”¹⁴⁹

حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي عَامِرٍ بْنِ صَيْفِيٍّ بْنِ نُعْمَانَ بْنِ مَالِكِ بْنِ أُمَةَ ، وَهُوَ غَسِيلُ الْمَلَائِكَةِ قَتَلَهُ شَدَّادُ بْنُ

الْأَسْوَدِ بْنِ شَعُوبِ اللَّيْثِيِّ

“Meleklerin yıkamış olduğu, Hanzala b. Ebî Âmir b. Sayfiyy b. en-Nu'mân b. Mâlik b. Eme'yi, Şeddâd b. Esved b. Şe'ûb el-Leysî katletmiştir.”¹⁵⁰

2.1.6. Fiziksel Özellik Bilgileri

es-Sîretü'n-nebeviyye'de nadiren de olsa, sahâbîlerin dış görünüşleriyle ilgili bilgilere de ulaşmak da mümkündür. Bunlardan bazıları şunlardır:

¹⁴⁶ Bkz. Bedir şehitleri, İHS, 1-2/621; Uhud şehitleri, İHS, 3-4/104; Hendek şehitleri, İHS, 3-4/215

¹⁴⁷ İHS, 3-4/311

¹⁴⁸ İHS, 1-2/621

¹⁴⁹ İHS, 3-4/308

¹⁵⁰ İHS, 3-4/105 Diğer örnekler için bkz. İHS, 3-4/304, 309-313

عَامِرُ بْنُ فَهَيْرَةَ ، مُوَلَّدٌ مِنْ مُوَلَّدِي الْأَسَدِ أَسْوَدُ اشْتَرَاهُ أَبُو بَكْرٍ مِنْهُمْ.

“Âmir b. Fûheyra, (aslen Esd'li olmayan, Esd kabilesine sonradan katılan birinden) doğmadır. Siyah idi. Ebû Bekr onu satın aldı.”¹⁵¹

قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْفُضُ
وَفَرْتَهُ بِيَدِهِ وَكَانَ رَجُلًا جَعْدًا

“Hz. Peygamber’in (s.a.s.) hanımı Ümmü Seleme dedi ki: Gördüm ki Resûlullah (s.a.s.) onun (Ammar b. Yâsir) saçlarını eliyle temizliyor. O kıvrıkcık saçlı birisiydi.”¹⁵²

2.1.7. İsim ve Lakaplar ile İlgili Bilgiler

Hocası İbn İshak’ın *Sîret*’ini esas alarak kaleme aldığı sîret çalışmasında İbn Hişâm, sadece hocasının zikrettiklerini aktarmakla yetinmemiş, birçok hususta ilave bilgiler vermiştir. Sahâbîlerin isim ve lakaplarıyla ilgili konular da bunların en sık karşılaşılanlarından. Konuyla ilgili şu örnekler verilebilir:

قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : اسْمُ أَبِي بَكْرٍ عَبْدُ اللَّهِ وَعَتِيقُ لَقَبٌ لِحُسْنِ وَجْهِهِ وَعَتِقِهِ.

“İbn Hişâm dedi ki: Ebû Bekr’in ismi Abdullah’tır. Atîk ise yüzünün güzelliğinden ve soyluluğundan dolayı ona verilmiş olan bir lakaptır.”¹⁵³

الْمُنْدِرُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ خُنَيْسِ بْنِ حَارِثَةَ ... قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : وَيُقَالُ ابْنُ خُنَيْسِ

“el-Münzir b. Amr b. Huneys b. Hârise... İbn Hişâm dedi ki: İbn Huneys de denilir.”¹⁵⁴

¹⁵¹ İHS, 1-2/600

¹⁵² İHS, 1-2/448. Diğer örnekler için bkz. 1-2/418, 3-4/214, 343

¹⁵³ İHS, 1-2/600

¹⁵⁴ İHS, 1-2/404. Diğer örnekler için bkz. 1-2/244, 304 443, 597, 615, 3-4/256

2.1.8. İsimlerin Okunuşu, Manaları ve Veriliş Sebepleri ile İlgili Bilgiler

Konuyla ilgili şu örnekler zikredilebilir;

قَالَ ابْنُ هِشَامٍ وَيُقَالُ ابْنُ زَعَوْرَاءَ (بِفَتْحِ الْعَيْنِ)

“İbn Hişâm dedi ki: (Ayn harfinin fethasıyla) İbn Ze'avrâ' denilmiştir.”¹⁵⁵

قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : التَّيْهَانُ يُخَفَّفُ وَيُثَقَّلُ كَقَوْلِهِ مَيْتٌ وَمَيْتٌ

“İbn Hişâm dedi ki: et-Teyyihân; ‘meytün’ ve ‘meyyitün’ gibi şeddeli (Teyyihân) ve şeddesiz (Teyhân) okunabilir.”¹⁵⁶

قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : وَإِنَّمَا قِيلَ لَهُمُ الْقَوَائِلُ لِأَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا اسْتَجَارَ بِهِمُ الرَّجُلُ دَفَعُوا لَهُ سَهْمًا ، وَقَالُوا لَهُ قَوْلٌ بِهِ يَثْرَبُ حَيْثُ شِئْتُ . قَالَ ابْنُ هِشَامٍ : الْقَوْلَةُ ضَرْبٌ مِنَ الْمَشْيِ .

“İbn Hişâm dedi ki; onlara şunun için Kavâkil denildi; bir adam onlardan himaye istediği zaman ona bir ok verir ve şöyle derlerdi: Onunla Yesrib’de dilediğin yeri gez, dolaş. İbn Hişâm dedi ki: Kavkale bir çeşit yürümedir.”¹⁵⁷

2.2. Genel Sahâbe Listesi

Burada, İbn Hişâm’ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinde zikredilen sahâbîlerin listesi verilecektir. İsimleri açıkça söylenmiş olan sahâbîlerin yanı sıra, müphem denilen, haklarında bir takım veriler olmasına rağmen isim vb. tanıtıcı bilgileri açıkça söylenmemiş olan sahâbîler de vardır. Bundan dolayı sahâbî listesi, isimleri belli olanlar ve olmayanlar şeklinde iki ayrı başlık altında düzenlenecektir.

2.2.1. İsimleri Belli Olanlar

Eserde zikredilmiş, isimleri belli olan sahâbîlerden bazılarının, isim, künye, lakap vb. kişisel bilgileri hakkında çok teferruatlı bilgiler verilmiştir. Hatta bir kısmının nesebiyle alakalı, özel başlıklar dahi açılarak adı geçen sahâbînin nesep bilgileri çok

¹⁵⁵ İHS, 1-2/413

¹⁵⁶ İHS, 1-2/394.

¹⁵⁷ İHS, 12/393. Diğer örnekler için bkz. İHS, 1-2/351, 413, 414

ince detaylarına kadar açıklanmıştır.¹⁵⁸ Bundan dolayı da isimler ibn, ebû vb. kelimelerle bir hayli uzamıştır. Bu tür yerlerde, sahâbînin tanınmasını sağlayacak kadarı (genelde ilk üç isim) ile yetinildi. Daha detaylı araştırma için de her bir ismin yanına, *es-Sîretü'n-nebeviyye* 'de kullanıldığı yerlerden birkaçı verildi.

Ancak, hakkında uzun uzadıya açıklamalar verilen sahâbîlerin aksine, neseb bilgileri çok kısa tutulmuş, hatta kimi yerde tek bir kelime ile yetinilmiş olanlar da vardır.¹⁵⁹ Bu ise ya zikredilen sahâbîlerin meşhurluğundan ya da tam aksine fazla tanınmamasından kaynaklanmış olsa gerek. Böyle yerlerde, eser bütün olarak incelenmiş ve sahâbî ismi olabildiğince açık bir şekilde verilmeye çalışılmıştır. Bunun için de çeşitli ipuçlarından istifade edilerek eserde dağınık halde bulunan veriler bir araya getirilmeye çalışılmıştır. Mecbur kalınmadıkça da *es-Sîretü'n-nebeviyye* dışındaki kaynaklardan bilgi eklemesi yapılmamıştır. Gerek adı geçen sahâbînin ismiyle alakalı, İbn Hişâm'ın farklı değerlendirmeleri, gerekse çeşitli tabakât ve ensâb kaynaklarından yapılan eklemeler köşeli parantez ve dipnotlarla belirtilmiştir.

İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinde 703 erkek ve 56 kadın sahabînin ismi tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra künye, lakap, anne ve baba ismi gibi tanıtıcı veya niteleyici ifadelerle zikredilen 112 sahabî ismi de belirlenmiştir. Ayrıca gruplar halinde müslüman olan sahâbîlere dair bilgiler de mevcuttur.

İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinde tesbit edilen sahâbîlerin listesi şu şekildedir.

2.2.1.1. Erkek sahâbîler

1. 'Abbâd b. Bişr b. Vakaş (İHS, 3-4/50, 179, 249)
2. 'Abbâd b. Kays b. 'Âmir b. Halede (İHS, 1-2/417)
3. 'Abbâd b. Kays b. 'Ayşe¹⁶⁰ (İHS, 1-2/608)

---

¹⁵⁸ Bkz. İHS, 1-2/85, 94, 129, 3-4/146, 162, 300

¹⁵⁹ İHS, 1-2/384, 3-4/108, 300 vd.

¹⁶⁰ Kays b. Abese b. Ümeyye de denilir. Bkz. İHS, 1-2/608

4. ‘Abbâd b. Sehl (İHS, 3-4/105)
5. el-‘Abbâs b. ‘Abdulmuttalib (İHS, 1-2/179, 3-4/315, 339)
6. el-‘Abbâs b. Mirdâs b. Ebî ‘Âmir (İHS, 3-4/361)
7. el-‘Abbâs b. Ubâde b. Nadle b. Mâlik (İHS, 1-2/394, 446)
8. ‘Abdu Rabbih b. Hakk b. Evs (İHS, 1-2/612)
9. ‘Abdu Yaleyî b. ‘Amr (İHS, 3-4/455)
10. ‘Abdullah b. ‘Abbâs (İHS, 1-2/278)
11. ‘Abdullah b. ‘Abdi Menâf b. en-Nu’mân (İHS, 1-2/614)
12. ‘Abdullah b. ‘Abdullah b. Übeyy [ibn Selûl] (İHS, 3-4/250)
13. ‘Abdullah b. ‘Abs (İHS, 1-2/608)
14. ‘Abdullah b. ‘Âmir b. Rebî’a (İHS, 3-4/413)
15. ‘Abdullah b. ‘Amr b. Harâm Ebû Câbir (İHS, 1-2/401, 420, 3-4/108)
16. ‘Abdullah b. ‘Amr b. Vehb b. Sa’lebe (İHS, 3-4/107)
17. ‘Abdullah b. ‘Atîk (İHS, 3-4/521)
18. ‘Abdullah b. Ca’fer (İHS, 3-4/324)
19. ‘Abdullah b. Cahş b. Riâb (İHS, 1-2/245, 302, 426, 451, 533)
20. ‘Abdullah b. Cedd b. Kays b. Sahr (İHS, 1-2/613)
21. ‘Abdullah b. Cübeyr b. en-Nu’mân (İHS, 1-2/414, 3-4/106)
22. ‘Abdullah b. Cüşem b. Mâlik (İHS, 3-4/108)
23. ‘Abdullah b. Ebî Bekr (İHS, 1-2/439, 3-4/412)
24. ‘Abdullah b. Ebî Hadred (İHS, 3-4/527)
25. ‘Abdullah b. Ebî Ümeyye b. el-Muğîra (İHS, 3-4/413)
26. ‘Abdullah b. Üneys (İHS, 3-4/235)

27. ‘Abdullah b. el-Hâris b. Kays (İHS, 1-2/306, 475, 3-4/309, 413)
28. ‘Abdullah b. Huzâfe es-Sehmî (İHS, 3-4/309, 365, 511)
29. ‘Abdullah b. el-Hübeyb [İbn Hebîb] (İHS, 3-4/291)
30. ‘Abdullah b. Hümeyyir¹⁶¹ (İHS, 1-2/613)
31. ‘Abdullah b. Ka’b b. ‘Amr b. ‘Avf (İHS, 1-2/620)
32. ‘Abdullah b. Ka’b b. Mâlik (İHS, 3-4/41)
33. ‘Abdullah b. Kays b. Hâlid b. Hallede (İHS, 1-2/618)
34. ‘Abdullah b. Kays b. Sahr (İHS, 3-4/385)
35. ‘Abdullah b. Kurâd ez-Ziyâdî¹⁶² (İHS, 3-4/501)
36. ‘Abdullah b. Mahreme b. ‘Abduluzza (İHS, 1-2/307)
37. ‘Abdullah b. Maz’ûn (İHS, 1-2/306)
38. ‘Abdullah b. Mesûd (İHS, 1-2/243, 294)
39. ‘Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî (İHS, 3-4/439)
40. ‘Abdullah b. Muttalib (İHS, 3-4/308)
41. ‘Abdullah b. en-Nu’mân b. Beldeme (İHS, 1-2/614)
42. ‘Abdullah b. Ömer (İHS, 1-2/504, 3-4/503, 349)
43. ‘Abdullah b. Ravâha b. Sa’lebe (İHS, 3-4/47, 190, 315)
44. ‘Abdullah b. Rebî’ b. Kays (İHS, 1-2/609)

---

¹⁶¹ Bu sahâbînin ismi kaynaklarda ح harfiyle yazılmıştır. Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/122, İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-ğâbe*, 1/224, 2/102. *el-İsâbe*’de gelen bir rivayette ise el-Hümeyyir veya el-Hümeyr şeklinde ح harfi ile de yazılmıştır.

¹⁶² Bu sahâbînin ismi kaynaklarda Abdullah b. Kudâd şeklinde gelmiştir. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/163; Ayrıca İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-ğâbe*’sinde, İbn İshâk’ın *Sîret*’inde de Kudâd şeklinde gelmiştir diye zikrediyor bkz. 1/663

45. ‘Abdullah b. Sa’d (İHS, 3-4/346)
46. ‘Abdullah b. Sa’lebe b. Hazeme (İHS, 1-2/611)
47. ‘Abdullah b. Sehl (İHS, 3-4/300)
48. ‘Abdullah b. Selâm b. Hâris (İHS, 1-2/463, 464, 497)
49. ‘Abdullah b. Selime b. Mâlik (İHS, 1-2/433, 3-4/106)
50. ‘Abdullah b. Süfyân (İHS, 1-2/305)
51. ‘Abdullah b. Süheyl b. ‘Amr (İHS, 1-2/307)
52. ‘Abdullah b. Sürâke b. el-Mu’temir (İHS, 1-2/431)
53. ‘Abdullah b. Târik (İHS, 3-4/146)
54. ‘Abdullah b. ‘Urfuta b. Adiy (İHS, 1-2/609)
55. ‘Abdullah b. Übey b. Selûl (İHS, 3-4/204)
56. ‘Abdullah b. Umeyr b. ‘Adiy b. Ümeyye (İHS, 1-2/609)
57. ‘Abdullah b. Ümeyye b. el-Muğîra (İHS, 3-4/339)
58. ‘Abdullah b. Üneys (İHS, 1-2/419)
59. ‘Abdullah b. Vehb (İHS, 3-4/298)
60. ‘Abdullah b. Zeyd b. ‘Âsım b. Ka’b (İHS, 1-2/422)
61. ‘Abdullah b. Zeyd b. Sa’lebe (İHS, 1-2/458, 3-4/498)
62. ‘Abdullah b. Zebe’râ (İHS, 3-4/354)
63. ‘Abdullah b. Zubeyr (İHS, 3-4/320)
64. ‘Abdullah b. Zü'l-Bicâdeyn (İHS, 3-4/447)
65. ‘Abdurrahman b. ‘Avf (İHS, 3-4/474)
66. ‘Abdurrahman b. Ebî Bekr (İHS, 3-4/298)
67. Abdurrahman b. Ka’b Ebû Leylâ (İHS, 3-4/439)

68. ‘Abs b. ‘Âmir b. ‘Adiyy (İHS, 1-2/615)
69. ‘Addâs (İHS, 1-2/384)
70. ‘Adiyy b. Hâtim (İHS, 3-4/490, 491, 506)
71. ‘Adiyy b. Kays b. Huzâfe (İHS, 3-4/420)
72. ‘Adiyy b. Nadle b. Abduluzza (İHS, 1-2/307)
73. ‘Adiyy b. ez-Zeğbâ¹⁶³ (İHS, 1-2/618)
74. ‘Âiz b. Mâis b. Kays (İHS, 3-4/242)
75. ‘Âkil b. el-Bükeyr (İHS, 1-2/431, 602)
76. ‘Akîl b. Ebî Tâlib (İHS, 3-4/298)
77. el-‘Alâe b. el-Hadrâmî (İHS, 3-4/486, 511)
78. ‘Ali b. Ebî Tâlib (İHS, 1-2/100, 3-4/338)
79. ‘Alkame b. ‘Ulâse b. ‘Avf b. el-Ehvas (İHS, 3-4/420)
80. ‘Alkame b. Mücezziz¹⁶⁴ (İHS, 3-4/537)
81. ‘Âmir b. el-Bükeyr (İHS, 1-2/431)
82. ‘Âmir b. Ebî Vakkâs (İHS, 1-2/304)
83. ‘Âmir b. el-Ekve' (İHS, 3-4/279)
84. ‘Âmir b. Fûheyra (İHS, 1-2/247, 3-4/159)
85. ‘Âmir b. Mühled b. el-Hâris¹⁶⁵ (İHS, 3-4/106)

---

¹⁶³ Bu sahâbînin ismi kaynaklarda Adiyy b. Ebî Zeğbâ şeklinde geçmektedir. Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/244; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 2/261

¹⁶⁴ Bu sahâbînin ismi İbn Hacer'in *el-İsâbe*'sinde ve İbnü'l-Esîr'in *Üsdü'l-ğâbe*'sinde bulunmamaktadır. İbnü'l-Esîr Alkame b. Mücezzir ismine yer vermiştir bkz. 2/287. Ancak İbn Sa'd'ın *et-Tabâkâtü'l-Kübrâ*'sında 2/163 ve ez-Zehebî'nin *Siyer*'inde 2/12 de İbn Hişâm'ın zikrettiği gibi Alkame b. Mücezziz şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁵ Muhalled şeklinde de harekelenmiştir. Bkz. 1-2/618

86. ‘Âmir b. Rebî’a¹⁶⁶ (İHS, 1-2/245, 301, 426)
87. ‘Âmir b. Sa’d b. el-Hâris b. ‘Abbâd (İHS, 3-4/330)
88. ‘Âmir b. Seleme b. ‘Âmir (İHS, 1-2/610)
89. ‘Âmir b. el-Ukeyr (İHS, 1-2/610)
90. Âmir b. Ümeyye b. Zeyd b. el-Hashâs (İHS, 1-2/620)
91. ‘Ammâr b. Yâsir (İHS, 1-2/248, 531, 448, 3-4/179)
92. ‘Amr¹⁶⁷ (İHS, 3-4/187)
93. ‘Amr b. ‘Abdullah ed-Dabâbî (İHS, 3-4/501)
94. ‘Amr b. el-‘Âs es-Sehmî (İHS, 3-4/238, 511)
95. ‘Amr b. Cehm (İHS, 1-2/304)
96. ‘Amr b. el-Cemûh b. Zeyd (İHS, 3-4/79, 108)
97. ‘Amr b. Ümeyye ed-Damrî (İHS, 1-2/217, 3-4/160, 511, 532)
98. ‘Amr b. el-Ehem (İHS, 3-4/473)
99. ‘Amr b. Ğaneme b. Adıyy b. Nâbî¹⁶⁸ (İHS, 1-2/419)
100. ‘Amr b. Ğaziyye b. Amr b. Sa’lebe (İHS, 1-2/415)
101. ‘Amr b. el-Hâris b. Lebde b. Amr b. Sa’lebe¹⁶⁹ (İHS, 1-2/421)
102. ‘Amr b. el-Hâris b. Züheyr (İHS, 1-2/308)
103. ‘Amr b. Hazm (İHS, 3-4/502)
104. ‘Amr b. Humâm b. el-Cemûh¹⁷⁰ (İHS, 3-4/439)

---

¹⁶⁶ Anz b. Esed b. Rebî’a da denilir. Bkz. İHS, 1-2/301

¹⁶⁷ Cü’ayl isimli sahâbe. Amr ismini ona Hz. Peygameber (s.a.s.) vermiştir.

¹⁶⁸ Bu sahâbî ismi kaynaklarda, ‘Amr b. ‘Umeyr b. ‘Adıyy b. Nâbî b. ‘Amr b. Sevâd b. Ğaneme şeklinde zikredilmektedir. Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/301; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-ğâbe*, 2/361

¹⁶⁹ Bu isim sadece İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-ğâbe*, 2/344’de zikredilmiştir.

105. ‘Amr b. İyâs (İHS, 1-2/611, 3-4/109)
106. ‘Amr b. Kays [ibn Zeyd b. Sevâd] (İHS, 3-4/106)
107. ‘Amr b. Ma’bed b. el-Ez’âr b. Zeyd [Umeyr b. Ma’bed] (İHS, 1-2/605)
108. ‘Amr b. Mihsan (İHS, 1-2/427)
109. ‘Amr b. Muaz b. en-Nu’mân (İHS, 3-4/104)
110. ‘Abdullah b. el-Muğaffel el-Müzenî veya ‘Abdullah b. Amr el-Müzenî¹⁷¹
(İHS, 3-4/439)
111. ‘Amr b. Mutarrif b. ‘Alkame b. ‘Amr (İHS, 3-4/106)
112. ‘Amr b. Osman b. ‘Amr (İHS, 3-4/308)
113. ‘Amr b. Sa’d b. el-Hâris b. ‘Abbâd (İHS, 3-4/330)
114. ‘Amr b. Sa’îd b. el-As b. Ümeyye (İHS, 1-2/302)
115. ‘Amr b. Sâbit b. Vakaş (İHS, 3-4/104)
116. ‘Amr b. Sa’lebe b. Vehb b. Adıyy [Ebû Hakîm] (İHS, 1-2/619)
117. ‘Amr b. Sâlim el-Huzâî (İHS, 3-4/334)
118. ‘Amr b. Sürâka b. Mu’temir (İHS, 1-2/431)
119. ‘Amr b. Ümeyye el-Hâris (İHS, 1-2/303, 3-4/308)
120. ‘Amr b. Ebî Serh b. Rebî’a (İHS, 1-2/308, 603)
121. ‘Amr Ebû Hârice b. Kays (İHS, 1-2/620)
122. ‘Amr b. Ümmü Mektûm (İHS, 1-2/542, 3-4/165, 189)
123. ‘Ansî¹⁷² (İHS, 3-4/506)

---

¹⁷⁰ Bu isim İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/287 ve İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-ğâbe*, 2/346’da Amr b. el-Humâm b. el-Cemûh şeklinde zikredilmektedir.

¹⁷¹ Bu iki ismin de bire bir aynısı kaynaklarda yer almamaktadır. Ancak benzer isimler zikredilmiştir.

124. ‘Antere¹⁷³ (İHS, 3-4/108)
125. ‘Anz b. Esed b. Rebî’a¹⁷⁴ (İHS, 1-2/245, 301, 426)
126. ‘Arfe b. Mâlik¹⁷⁵ (İHS, 3-4/300)
127. ‘Âsım b. Âdiyy b. Cedd b. Aclan (İHS, 3-4/297, 466)
128. ‘Âsım b. Kays (İHS, 1-2/606)
129. ‘Âsım b. Sâbit b. Kays b. Ebî el-Ekleh (İHS, 3-4/146)
130. Atik b. Teyyihan¹⁷⁶ (İHS, 3-4/105)
131. ‘Atiyye b. Nüveyra b. ‘Âmir (İHS, 1-2/616)
132. ‘Atiyye el-Kurazî (İHS, 3-4/208)
133. ‘Attâb b. Esîd (İHS, 3-4/350, 424)
134. ‘Avf b. el-Hâris b. Rifâ’a b. Sevâd (İHS, 1-2/391, 393)
135. ‘Ayyâş b. Ebî Rebî’a (İHS, 1-2/431)
136. ‘Azze b. Mâlik¹⁷⁷ (İHS, 3-4/300)
137. Berâ’ b. ‘Âzib (İHS, 3-4/265)
138. Berâ’ b. Ma'rûr b. Sahr (İHS, 1-2/399-400, 402)
139. Besbes b. ‘Amr (İHS, 1-2/612)
140. Beşîr b. ‘Abdü'l-Münzir (İHS, 3-4/42, 45)

---

¹⁷² Kaynaklarda pek çok Ansî geçmektedir. Ancak İHS’de kastedilen Ansî hakkında başka veri olmadığı için bu sahâbî hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır.

¹⁷³ Süleym b. Amr b. Hadîde'nin azatlısı.

¹⁷⁴ Âmir b. Rebî’a da denilir (İHS, 1-2/245, 301, 426)

¹⁷⁵ Hz. Peygamber (s.a.s.) Abdurrahman diye isimlendirdi. Bu sahâbînin ismine sadece İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 3/4’de zikretmektedir.

¹⁷⁶ Ubeyd b. Teyyihan da denilir (İHS, 3-4/105)

¹⁷⁷ Kaynaklarda bu isme bu şekilde rastlanmamaktadır. Ancak İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 3/214’de geçen Ebû ‘Azze el-Hüzelî’nin isminin devamında İbn Mâlik künyesi mevcuttur.

141. Beşir b. Sa'd b. Sa'lebe (İHS, 1-2/416, 3-4/515)
142. Bilâl b. Rebâh [Bilâl-i Habeşî] (İHS, 3-4/349)
143. Bişr b. el-Berâ' b. Ma'rûr b. Sahr (İHS, 3-4/287)
144. Bişr b. el-Hâris b. Kays (İHS, 1-2/307)
145. Bişr b. Süfyân el-Ka'bî (İHS, 3-4/264)
146. Büceyr b. Ebî Büceyr (İHS, 1-2/621)
147. Büceyr b. Züheyr b. Ebî Sülmâ (İHS, 3-4/424)
148. Câbir b. Abdullah b. Amr b. Harâm (İHS, 1-2/420, 3-4/87)
149. Câbir b. Abdullah b. Riâb b. en-Nu'mân (İHS, 1-2/614)
150. Câbir b. Amr b. Zeyd b. Avf b. Mebzûl (İHS, 3-4/330)
151. Câbir b. Hâlid b. Abdü'l-Eşhel b. Hârise (İHS, 1-2/621)
152. Câbir b. Süfyân (İHS, 1-2/306)
153. Ca'fer b. Ebî Tâlîb (İHS, 1-2/231, 245)
154. el-Cârud b. 'Amr b. Haneş (İHS, 3-4/486)
155. Cebbâr b. Sahr el-Ensârî¹⁷⁸ (İHS, 1-2/497, 3-4/532)
156. Cebele b. Mâlik (İHS, 3-4/300)
157. Cebr b. 'Atîk b. el-Hâris (İHS, 1-2/607)
158. Ced b. Kays (İHS, 3-4/438)
159. Cehcâh b. Mesûd¹⁷⁹ (İHS, 3-4/248)
160. Cehm b. Kays b. 'Abdi Şürahbil (İHS, 1-2/303)

---

¹⁷⁸ Cübâr b. Sahr b. Ümeyye b. Hansâ ile aynı kişi. İbn Hişâm'ın açıklamasından anlıyoruz. Bkz. İHS, 1-2/418.

¹⁷⁹ Kaynaklarda Cehcâh b. Sa'id olarak zikrediliyor. Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/171; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/195

161. Cerîr b. ‘Abdullah el-Becelî (İHS, 1-2/99)
162. Cü’ayl¹⁸⁰ (İHS, 3-4/187)
163. Cübâr b. Sahr b. Ümeyye b. Hansâ¹⁸¹ (İHS, 1-2/418)
164. Cübeyr b. İyâs b. Hâlid b. Muhalled (İHS, 1-2/615)
165. Cübeyr b. Mut’im (İHS, 3-4/380)
166. el-Cülâs b. Süveyd b. Sâmit (İHS, 1-2/467, 3-4/466)
167. Cüleyhe b. ‘Abdullah (İHS, 3-4/413)
168. Cünâde b. Süfyân (İHS, 1-2/306)
169. Cündeb b. Mükeys el-Cühenî¹⁸² (İHS, 3-4/513)
170. ed-Dahhâk b. ‘Abdi ‘Amr b. Mes’ûd (İHS, 1-2/621)
171. ed-Dahhâk b. Hârise b. Zeyd b. Sa’lebe (İHS, 1-2/418, 614)
172. Damdam b. el-Hâris b. Cüşem (İHS, 3-4/399)
173. Damre b. ‘Amr¹⁸³ (İHS, 3-4/107)
174. Dehîr b. Sevr¹⁸⁴ (İHS, 1-2/304)
175. Dihye b. Halîfe el-Kelbî (İHS, 3-4/201, 511)
176. Dimâm b. Mâlik es-Selmânî (İHS, 3-4/503-504)
177. Dimâm b. Sa’lebe (İHS, 3-4/484, 485)
178. Dumeyra [Mevlâ Ali b. Ebî Tâlib]¹⁸⁵ (İHS, 3-4/534)

---

¹⁸⁰ Hz. Peygamber (s.a.s.) Amr diye isimlendirdi bkz. İHS, 3-4/187

¹⁸¹ Cebbâr b. Sahr ile aynı kişi. İbn Hişâm’ın açıklamasından anlıyoruz.

¹⁸² İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/171’de Mekîs şeklinde zikretmiştir.

¹⁸³ Damre b. Bişr denilir. Bkz. İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-gâbe*, 2/34; İbn Abdi’l-Berr, *el-İsti’âb*, 1/225

¹⁸⁴ el-Mikdâd b. ‘Amr b. Sa’lebe’dir. Bkz. İHS, 1-2/304

¹⁸⁵ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/352 de bu sahâbînin babasından bahsedilirken “Ali’nin mevlası olan Dumeyra değil” ifadesi yer almakta ama bunun dışında herhangi bir bilgi verilmemektedir.

179. el-E'azzâb¹⁸⁶ (İHS, 1-2/434)
180. Efsâ b. Hârise (İHS, 3-4/265)
181. el-Ekra' b. Hâbis et-Temîmi (İHS, 3-4/473)
182. Eksem b. el-Cevn el-Huzâi (İHS, 1-2/90)
183. el-Esved b. Nevfel b. Huveylid (İHS, 1-2/303)
184. Enes b. Evs b. 'Atik b. 'Amr (İHS, 3-4/215)
185. Enes b. Mâlik (İHS, 1-2/362)
186. Enes b. Mu'âz b. Enes b. Kays (İHS, 1-2/619)
187. Enes b. en-Nadr b. Damdam (İHS, 3-4/106)
188. Enese¹⁸⁷ (İHS, 1-2/432)
189. Erbed b. Humeyyire¹⁸⁸ (İHS, 1-2/427)
190. el-Erkam b. Ebi'l-Erkam (İHS, 1-2/242)
191. Es'ad b. Yezîd b. el-Fâkihe b. Zeyd b. Halede (İHS, 1-2/616)
192. Es'ad b. Zürâre b. 'Udes [Ebû Ümâme] (İHS, 1-2/391, 457)
193. Esed b. 'Ubeyd (İHS, 1-2/497, 3-4/204)
194. es-Sâib b. Ebî es-Sâib b. 'Âiz (İHS, 3-4/420)
195. es-Sâib b. el-Hâris b. Kays b. 'Adiyy (İHS, 1-2/307, 3-4/413)

Dumeyra'nın ana babası da Hz. Peygamber'in (s.a.s.) azatlılarıdır. Bkz. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 3/200, 447.

¹⁸⁶ Kaynaklarda bu isme raslanmamaktadır. Ancak, İHS''nin elimizdeki baskısında bulunan bir dipnotta bu sahâbî isminin, bazı siyer kaynaklarında el-'Azâb olduğu zikrediliyor. Buradan hareketle İHS'deki "Sa'd b. Hayseme'nin evine yerleştiği" bilgisiyle de karşılaştırılarak bu bilginin doğruluğu tastik edilmiştir. Bkz. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 2/441; İbn Sa'd, et-Tabâkâtü'l-Kübrâ, 3/229, 623

¹⁸⁷ Hz. Peygamber'in (s.a.s.) azatlı kölesi.

¹⁸⁸ İbn Hişâm'a göre İbn Hümeyr de denilir. İbn Hacer'in, *el-İsâbe*'si, dışındaki kaynaklarda zikrolunmaktadır.

196. es-Sâib b. Osman (İHS, 1-2/246)
197. el-Esved er-Râ'î¹⁸⁹ (İHS, 3-4/292)
198. el-Eş'as b. Kays (İHS, 3-4/494)
199. Evs b. 'Avf (İHS, 3-4/456)
200. Evs b. el-Erkam b. Zeyd (İHS, 3-4/107)
201. Evs b. Havley b. 'Abdullah (İHS, 1-2/609)
202. Evs b. el-Kâid¹⁹⁰ (İHS, 3-4/292)
203. Evs b. Katâde (İHS, 3-4/292)
204. Evs b. Kayzî (İHS, 1-2/497)
205. Evs b. Sâbit b. el-Münzir b. Harâm (İHS, 1-2/434, 3-4/106)
206. Eymen b. Ümmi Eymen b. Ubeyd (İHS, 3-4/295, 388, 389)
207. el-Fâkihe b. Bişr b. el-Fâkihe b. Zeyd b. Halede (İHS, 1-2/616)
208. Fakihe b. Nu'mân¹⁹¹ (İHS, 3-4/300)
209. el-Fazl b. el-'Abbâs (İHS, 3-4/375)
210. Ferve b. Amr b. Vezfe b. 'Ubeyd (İHS, 1-2/417, 447)
211. Ferve b. Müseyk el-Mürâdî (İHS, 3-4/491)
212. Fezâle b. 'Umeyr b. el-Mülevvih (İHS, 3-4/353)
213. Firâs b. en-Nadr b. el-Hâris (İHS, 1-2/304, 3-4/308)
214. Fudayl b. en-Nu'mân (İHS, 3-4/291)
215. Gülsüm b. Hidm (İHS, 1-2/432)

---

¹⁸⁹ İHS'de "onun ismi Eslem'dir" ifadesi vardır. Nitekim İbn Hacer, *el-İsâbe*'sinde de Eslem er-Râ'î diye tanıtmıştır. Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/79

¹⁹⁰ Bu isim sadece İbn Abdi'l-Berr, *el-İsti'âb*, 1/233'de geçmektedir.

¹⁹¹ Bu sahâbî ismi İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/360'da el-Fâkihe en-Nu'mân şeklinde gelmiştir.

216. Gülsüm b. Husayn Eb Rhm (İHS, 3-4/339)
217. Ğâlib b. Abdullah el-Kelbî (İHS, 3-4/513)
218. Habbb¹⁹² (İHS, 1-2/433)
219. Habbab b. el-Eret (İHS, 1-2/243, 331)
220. el-Hicâb b Yezd¹⁹³ (İHS, 3-4/473)
221. Habîb b. Esved (İHS, 1-2/613)
222. Habîb b. Yezid b. Teym (İHS, 3-4/105)
223. Habîb b. Zeyd b. Âsım b. Ka’b (İHS, 1-2/422)
224. el-Haccâc b. İlt es-Slem (İHS, 3-4/293)
225. Hadc b. Selme b. Evs (İHS, 1-2/420)
226. el-Hakem b. Amr b. Vehb (İHS, 3-4/456)
227. el-Hakem b. Keysn (İHS, 1-2/535)
228. Hlid b. Amr b. Adıyy b. Nbi (İHS, 1-2/420)
229. Hlid b. el-Bkeyr el-Leys (İHS, 3-4/146)
230. Hlid b. seyd b. Ebi'l-İs (İHS, 3-4/419)
231. Hlid b. Hevze b. Reb’a (İHS, 3-4/420)
232. Hlid b. Hişm b. el-Muĝra (İHS, 3-4/419)
233. Hlid b. Kays b. Mâlik b. el-‘Acln (İHS, 1-2/417)
234. Hâlid b. Kays b. Ubeyd¹⁹⁴ (İHS, 1-2/617)

---

¹⁹² Utbe b. Gazvân'ın azatlısı.

¹⁹³ Böyle bir isme kaynaklarda raslanamamaktadır. Bu isme yazılış olarak en yakın İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-ĝbe*, 1/199’da “Hcb b. Yezîd” zikredilmektedir. Ancak bunlar farklı kişilerdir. Mektebetü’ş-şâmile’deki İHS baskısında “Habîb b. Yezîd” şeklinde gelmiştir. Bkz. 2/560 ancak bu haliyle de hiçbir kaynakta bulunmamaktadır. Kullandığımız baskının dipnotunda, metinde bu isimden az önce geçen “Amr b. el-htm el-Hâbîb” ile aynı kişi olduĝu bilgisi verilmektedir. Bkz. İHS, 3-4/473 ikinci dipnot.

235. Hâlid b. Sa'îd b. el-‘Âs (İHS, 1-2/217, 3-4/492)
236. Hâlid b. el-Velîd (İHS, 1-2/379, 3-4/344)
237. Hâlid b. Zeyd Ebû Eyüb (İHS, 1-2/414, 448, 474, 3-4/258)
238. Hallâd b. ‘Amr b. el-Cemûh (İHS, 3-4/108)
239. Hallâd b. Râfî b. Mâlik b. el-Aclân (İHS, 1-2/616)
240. Hallâd b. Süveyd b. Sa’lebe (İHS, 1-2/416, 3-4/217)
241. Hamza b. ‘Abdumuttalib (İHS, 1-2/276)
242. Hanzala b. Ebî ‘Âmir b. Sayfî (İHS, 3-4/105)
243. Harâm b. Milhân (İHS, 1-2/620, 3-4/159)
244. Hârice b. Hümeyyir (İHS, 1-2/613)
245. Hârice b. Zeyd b. Ebî Züheyr (İHS, 1-2/447, 3-4/107)
246. el-Hâris b. ‘Abdi Kays b. Lekît¹⁹⁵ (İHS, 1-2/308, 3-4/307)
247. el-Hâris b. Arfece (İHS, 1-2/607)
248. el-Hâris b. Ebî Dirâr (İHS, 3-4/253)
249. el-Hâris b. Enes b. Râfî (İHS, 3-4/104)
250. el-Hâris b. Evs b. Mu’âz (İHS, 3-4/50, 51)
251. el-Hâris b. Hâlid b. Sahr b. ‘Âmir (İHS, 1-2/305, 3-4/306)
252. el-Hâris b. el-Hâris b. Kays (İHS, 1-2/306)
253. el-Hâris b. Hâtub (İHS, 1-2/306, 3-4/292)
254. el-Hâris b. Hazeme b. Adiyî (İHS, 1-2/604)

---

¹⁹⁴ Süleym b. Kays b. Kuhd da denilir (İHS, 1-2/617)

¹⁹⁵ İHS'nin elimizdeki baskısında el-Hars b. ‘Abdi Kays şeklinde yazılmıştır ancak doğrusu Hâris b. ‘Abdi Kays'dir. Bkz. İHS (Şâmîle), 1/329, İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/191 vd.

255. el-Hâris b. el-Hazrec (İHS, 3-4/297)
256. el-Hâris b. Hişâm b. el-Muğîra (İHS, 3-4/350)
257. el-Hâris b. Kays b. Hâlid b. Muhalled [Ebû Hâlid] (İHS, 1-2/615)
258. el-Hâris b. Mâlik (İHS, 3-4/374)
259. el-Hâris b. en-Nu'mân b. Esâf¹⁹⁶ (İHS, 3-4/329)
260. el-Hâris b. en-Nu'mân b. Ümeyye (İHS, 1-2/607)
261. el-Hâris b. Sehl b. Ebî Sa'sa'a (İHS, 3-4/413)
262. el-Hâris b. Sımme b. 'Amr b. 'Atîk (İHS, 1-2/618, 3-4/73)
263. el-Hâris b. Süveyd b. Sâmit (İHS, 1-2/273)
264. Hârise b. en-Nu'mân b. Zeyd b. Ubeyd (İHS, 1-2/617)
265. Hârise b. Sürâke b. el-Hâris b. Adıyy (İHS, 1-2/619)
266. Hasan b. Ali b. Ebî Tâlib (İHS, 3-4/336)
267. Hassân b. Sâbit (İHS, 1-2/162, 3-4/476)
268. Hâtıb b. 'Amr b. 'Abdi Şems (İHS, 1-2/244, 247, 307)
269. Hâtıb b. 'Amr b. 'Ubeyd (İHS, 1-2/606)
270. Hâtıb b. Ebî Belte'a (İHS, 3-4/338, 511)
271. Hâtıb b. el-Hâris b. Ma'mer (İHS, 1-2/246, 306)
272. Hattâb b. el-Hâris (İHS, 1-2/246, 306)
273. Havliyy b. Ebî Havliy (İHS, 1-2/431, 601)
274. Hayseme Ebû Sa'd b. Hayseme (İHS, 3-4/106)
275. Hebâb b. Kayzî (İHS, 3-4/105)

---

¹⁹⁶ Burada geçen Esâf ismi kaynaklarda İsâf şeklinde gelmiştir. Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/197; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/221

276. Hebbâr b. Süfyân b. Abdü'l-Esed (İHS, 1-2/305)
277. Heremî b. 'Abdullah (İHS, 3-4/439)
278. Hermele b. Hevze b. Rabî'a (İHS, 3-4/420)
279. Hezel b. Fâs b. Zer¹⁹⁷ (İHS, 1-2/304)
280. Hilâl b. Muallâ b. Levzân b. Hârise (İHS, 1-2/621)
281. Hilâl b. Ümeyye (İHS, 3-4/440)
282. Hiraş b. Sımne b. 'Amr b. Cemûh (İHS, 1-2/613)
283. Hirâş b. Ümeyye b. el-Fazl (İHS, 3-4/272)
284. Hişâm b. el-'Âs b. Vâil (İHS, 1-2/306, 429, 430)
285. Hişâm b. 'Amr b. Rabî'a (İHS, 3-4/420)
286. Hişâm b. Ebî Hüzeyfe b. el-Muğîra (İHS, 3-4/308)
287. Hişâm b. Subâbe (İHS, 3-4/251)
288. Hişâm b. el-Velîd b. el-Muğîra (İHS, 3-4/319)
289. el-Hubâb b. el-Münzir b. el-Cemûh (İHS, 1-2/613)
290. Hubeyb b. 'Adiyy (İHS, 3-4/146)
291. Hubeyb b. İsâf b. 'Itebe¹⁹⁸ (İHS, 1-2/432, 608)
292. Hubşiyе b. Selûl (İHS, 1-2/306)
293. Hufâf b. Eyma' b. Rahaza¹⁹⁹ (İHS, 3-4/467)
294. Huleyde b. Kays b. en-Nu'mân (İHS, 1-2/614)

---

¹⁹⁷ el-Mikdâd b. 'Amr'dır. Bkz. İHS, 1-2/304

¹⁹⁸ İHS'nin elimizdeki baskısında 'Itebe şeklinde harekelenmiştir. Ancak İHS (şâmile)'de 'Utbe şeklinde gelmiştir. Bkz. İHS (şâmile), 1/692

¹⁹⁹ Buradaki Eyma' ismi kaynaklarda îmâ' şeklinde gelmiştir. Bkz. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/327; İbn Abdî'l-Berr, *el-İsti'âb*, 1/133 vd.

295. Huleyfe b. Adiy b. Amr b. Mâlik (İHS, 1-2/616)
296. Huneys b. Huzâfe es-Sehmî (İHS, 1-2/431)
297. Hureys b. Zeyd b. Sa'lebe (İHS, 1-2/609)
298. el-Husayn b. el-Hâris (İHS, 1-2/433)
299. Huveytib b. Abdu'l-'Uzza b. Ebî Kays (İHS, 3-4/420)
300. Huveyyisa b. Mesûd (İHS, 3-4/53, 300)
301. Huzâ'î b. Esved (İHS, 3-4/235)
302. Huzeyme b. Cehm (İHS, 1-2/304)
303. Hüneys b. Hâlid b. Rebî'a b. Esrem (İHS, 3-4/345)
304. Hüseyl b. Câbir (İHS, 3-4/76)
305. el-Hütât b. Yezid el-Mecâşi'î (İHS, 3-4/474)
306. Hüzeyfe b. el-Yemân (İHS, 3-4/105, 198)
307. 'Isme b. el-Husayn b. Vebere (İHS, 1-2/621)
308. 'Ikrim b. 'Âmir b. Hâşim (İHS, 3-4/419)
309. 'Ikrim b. Ebî Cehl (İHS, 3-4/347)
310. 'Irbâz b. Sâriye el-Fezârî (İHS, 3-4/439)
311. 'Itbân b. Mâlik b. Amr (İHS, 1-2/446)
312. İyâs b. el-Bükeyr (İHS, 1-2/431)
313. İyâs b. Evs b. Atîk (İHS, 3-4/105)
314. İyâs b. Muâz (İHS, 1-2/389, 390)
315. 'İyâd b. Züheyr b. Ebî Şeddâd (İHS, 1-2/308)
316. Ka'b b. 'Amr b. 'Abbâd [Ebu'l-Yeser] (İHS, 1-2/419, 3-4/285)
317. Ka'b b. Himâr b. Sa'lebe (İHS, 1-2/612)

318. Ka'b b. Mâlik b. Ebî Ka'b (İHS, 3-4/117, 223, 3-4/440)
319. Ka'b b. Umeyr el-Ğıfârî (İHS, 3-4/523)
320. Ka'b b. Zeyd [el-Ensârî]²⁰⁰ (İHS, 3-4/215)
321. Ka'b b. Zeyd b. Kays (İHS, 1-2/621)
322. Ka'b b. Züheyr (İHS, 3-4/436)
323. Kârib b. el-Esved (İHS, 3-4/458)
324. Katâde b. en-Nu'mân b. Zeyd (İHS, 3-4/72)
325. Kays b. 'Abdullah (İHS, 1-2/303)
326. Kays b. 'Abese b. Ümeyye²⁰¹ (İHS, 1-2/608)
327. Kays b. 'Amr (İHS, 3-4/106)
328. Kays b. 'Âsim (İHS, 3-4/474)
329. Kays b. Câbir (İHS, 1-2/427)
330. Kays b. Ebî Sa'sa'a²⁰² (İHS, 1-2/415)
331. Kays b. Seken Ebû Zeyd (İHS, 1-2/620)
332. Amr b. Zeyd b. Avf b. Mebzûl²⁰³ (İHS, 1-2/415)
333. Kays b. el-Hâris (İHS, 3-4/474)
334. Kays b. el-Husayn Zü'l-Ğussa (İHS, 3-4/501)
335. Kays b. Huzâfe b. Kays (İHS, 1-2/306)
336. Kays b. Mahreme (İHS, 3-4/298)

---

²⁰⁰ İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, 2/435

²⁰¹ Abbâd b. Kays b. Ayşe de denilir (İHS, 1-2/608)

²⁰² Amr b. Zeyd b. Avf b. Mebzûl isimli sahâbîdir.

²⁰³ Kays b. Ebî Sa'sa'a isimli sahâbîdir.

337. Kays b. Muhsan b. Hâlid b. Muhalled²⁰⁴ (İHS, 1-2/615)
338. Kays b. Muhalled b. Sa'lebe²⁰⁵ (İHS, 3-4/107)
339. Kays b. Müsehhar el-Ya'murî (İHS, 3-4/519)
340. Kennâz b. Hısn Ebû Mersed²⁰⁶ (İHS, 1-2/432)
341. Keysân²⁰⁷ (İHS, 3-4/107)
342. Kudâme b. Mazûn (İHS, 1-2/242, 306)
343. Kutbe b. Âmir b. Hadîde b. Amr (İHS, 1-2/392)
344. Kutbe b. Katâde el-Uzrî (İHS, 3-4/320)
345. Kuzmân [Benî Zafer'in halefi] (İHS, 3-4/109)
346. Kürz b. Câbir (İHS, 3-4/345)
347. Lebîd b. Rabî'a b. Malik b. Ca'fer (İHS, 3-4/420)
348. Ma'an b. Adıyy b. el-Cedd (İHS, 1-2/414, 3-4/554)
349. Ma'bed b. Abbâd Ebû Hümeysa [Hümeysa] (İHS, 1-2/610)
350. Ma'bed b. Kays b. Sahr b. Harâm (İHS, 1-2/614)
351. Ma'kil b. el-Münzir b. Serh b. Hunâs (İHS, 1-2/614)
352. Ma'mer b. Abdullah b. Nadle (İHS, 1-2/307)
353. Ma'mer b. el-Hâris b. Kays (İHS, 1-2/246, 306)
354. Mahmiye b. el-Cezâ (İHS, 1-2/307)
355. Mahmud b. Lebîd (İHS, 3-4/443)

---

²⁰⁴ Buradaki Muhsan ismi İHS'de (şâmile) Muhsin şeklinde zikredilmiştir.

²⁰⁵ Buradaki Muhalled ismi İHS'de (şâmile) Mahled şeklinde zikredilmiştir.

²⁰⁶ İbn Hişâm'a göre Hısn değil Husayn.

²⁰⁷ Kays b. Muhalled'in kölesi.

356. Mahmud b. Mesleme (İHS, 3-4/242)
357. Ma'kil b. el-Münzir b. Serh (İHS, 1-2/418)
358. Mâlik b. Amr (İHS, 1-2/427, 3-4/57)
359. Mâlik b. Avf b. Sa'îd b. Yerbû' (İHS, 3-4/403, 416)
360. Mâlik b. ed-Dühşüm b. Mardaha (İHS, 3-4/449)
361. Mâlik b. Ebî Havliy (İHS, 1-2/431)
362. Mâlik b. Eyfe' (İHS, 3-4/503-504)
363. Mâlik b. İyâs (İHS, 3-4/108)
364. Mâlik b. Mesûd b. el-Bediyy (İHS, 1-2/612)
365. Mâlik b. Mürre er-Rehâvî (İHS, 3-4/497)
366. Mâlik b. Nemat (İHS, 3-4/503-504)
367. Mâlik b. Nuveyra [el-Yerbû'î] (İHS, 3-4/506)
368. Mâlik b. Nümeyle [Müzeyne'nin halifi] (İHS, 3-4/108)
369. Mâlik b. Rebî'a b. Kays (İHS, 1-2/307, 3-4/306)
370. Mâlik b. Rebî'a Ebû Üseyd (İHS, 1-2/612)
371. Mâlik b. Sinân b. Ubeyd b. el-Ebcer (İHS, 3-4/107)
372. Mâlik b. Ubâde (İHS, 3-4/498)
373. Mâlik b. Üheyb b. Abdi Menâf²⁰⁸ (İHS, 1-2/304)
374. Mehmiye b. el-Cez'²⁰⁹ (İHS, 3-4/306)
375. Melkû b. Abde (İHS, 3-4/298)
376. Mersed b. Ebî Mersed b. Ebî Mersed el Ğanevî (İHS, 3-4/146)

---

²⁰⁸ Ebû Vakkâs (İHS, 1-2/304)

²⁰⁹ Diğer kaynaklarda Cez' şeklindedir. Bkz. Abdi'l-Berr, el-İsti'âb, 1/266

377. Mersed b. el-Ganviyân (İHS, 1-2/432)
378. Mervân b. Kays ed-Devsî (İHS, 3-4/412)
379. Mesûd b. Amr el-Ğıfârî (İHS, 3-4/389)
380. Mesûd b. el-Esved b. Hârise b. Nadle (İHS, 3-4/329)
381. Mesûd b. Evs b. Zeyd (İHS, 1-2/618)
382. Mes'ûd b. Evs Ebû Muhammed (İHS, 1-2/475)
383. Mesûd b. Halede b. Âmir b. Muhalled (İHS, 1-2/615)
384. Mesûd b. el-Kârî [Mesûd b. Rebî'a b. Amr] (İHS, 1-2/243)
385. Mesûd b. Sa'd b. Âmir [Mesûd b. Abdi Sa'd] (İHS, 1-2/604)
386. Mesûd b. Sa'd b. Kays b. Halede (İHS, 1-2/616, 3-4/291)
387. Mesûd b. Sinân (İHS, 3-4/235)
388. Mesûd b. Urve (İHS, 3-4/515)
389. Mesûd b. Yezîd b. Sübey' (İHS, 1-2/418)
390. Mihce' [Mevlâ Ömer b. Hattâb] (İHS, 1-2/601)
391. el-Mikdâd b. Amr b. Sa'lebe²¹⁰ (İHS, 1-2/304)
392. el-Mikdâd b. Amr el-Bahrânî (İHS, 3-4/474)
393. el-Mikdâd b. el-Esved (İHS, 3-4/299)
394. Mistah b. Üsâse [Avf b. Üsâse b. Abbâd b. Muttalib] (İHS, 3-4/256, 258)
395. Muattıb b. Abd (İHS, 1-2/604)
396. Muattıb b. Amr (İHS, 3-4/280)
397. Muattıb b. Avf b. Âmir (İHS, 1-2/306)

---

²¹⁰ Hezel b. Fâs b. Zer ve Dehîr b. Sevr de denilir. Bkz. İHS, 1-2/304

398. Muattıb b. Kuşeyr (İHS, 3-4/191)
399. Muâviye b. Ebî Süfyân (İHS, 3-4/474)
400. Muavviz b. Afrâ' (İHS, 1-2/618)
401. Muavviz b. Amr b. el-Cemûh (İHS, 1-2/613)
402. Muaykib b. Ebî Fâtıma (İHS, 1-2/303)
403. Muâz b. Afra' (İHS, 1-2/448, 3-4/78)
404. Muâz b. Amr b. el-Cemûh (İHS, 1-2/420)
405. Muaz b. Cebel b. Amr b. Evs²¹¹ (İHS, 1-2/503, 3-4/424)
406. Muaz b. el-Hâris b. Rifâ'a b. Sevad (İHS, 1-2/393, 414)
407. Muaz b. Mâis b. Kays b. Halede (İHS, 1-2/616, 3-4/242)
408. el-Muğîra b. Şu'be (İHS, 3-4/457)
409. el-Muhâcir b. Ebî Ümeyye el-Mahzûmî²¹² (İHS, 3-4/512)
410. Muhallim b. Cessâme b. Kays (İHS, 3-4/527)
411. Muhammed b. Abdullah b. Cahş (İHS, 1-2/427)
412. Muhammed b. Hâtıb (İHS, 1-2/306)
413. Muhammed b. Mesleme el-Ensârî (İHS, 3-4/50, 204, 440, 515)
414. Muhaşşin b. Humeyyir el-Eşce'î (İHS, 3-4/465)
415. Muhaysa b. Mesûd (İHS, 3-4/52, 301)
416. Muhriz b. Âmir b. Mâlik (İHS, 1-2/620)
417. Muhriz b. Nadle b. Abdullah (İHS, 1-2/427)

---

²¹¹ Esed b. Sârıde b. Tezîd b. Cüşem de denilir. Bkz. İHS, 1-2/420

²¹² *es-Sıretü'n-nebevıyye*, 3-4/506'da zikredilen, Muhâcir b. Ebî Ümeyye b. el-El-Muğîra ile aynı kişidir. Bkz. İbnü'l-Esır, Üsdü'l-Ğâbe, 3/49

418. Munkiz b. Nübâte (İHS, 1-2/427)
419. Musab b. Umeyr b. Hâşim (İHS, 1-2/395, 3-4/59)
420. Mutr' b. el-Esved b. Hârise (İHS, 3-4/420)
421. el-Muttalib b. Ezher b. Abdi Avf (İHS, 3-4/308)
422. Mübeşşir b. Abdü'l-Münzir b. Zenber (İHS, 1-2/605)
423. el-Mücezzir b. Ziyâd b. Amr (İHS, 3-4/107)
424. Müdlic b. Amr [Midlac b. Amr] (İHS, 1-2/598)
425. Mükeysir [Mükeytil] (İHS, 3-4/528)
426. el-Münzir b. Abdullah (İHS, 3-4/413)
427. el-Münzir b. Amr b. Huneys (İHS, 1-2/447)
428. el-Münzir b. Kudâme b. Arfece (İHS, 1-2/607)
429. el-Münzir b. Muhammed b. Ukbe (İHS, 3-4/160)
430. el-Münzir b. Sâvâ el-Abdî (İHS, 3-4/487)
431. Mürâre b. er-Rebî' (İHS, 3-4/440)
432. Mürran b. Mâlik [Mervân b. Mâlik] (İHS, 3-4/300)
433. el-Müstevğir b. Rebî'a b. Ka'b b. Sa'd (İHS, 1-2/100)
434. Nâciye b. Cündeb b. Umeyr (İHS, 3-4/265)
435. Nâfi' b. Büdeyl b. Verka el-Huzâî (İHS, 3-4/159)
436. Nâim (İHS, 3-4/297)
437. Nasr b. Dehr el-Eslemî (İHS, 3-4/279)
438. Nasr b. el-Hâris b. Abd (İHS, 1-2/604)
439. Nevfel b. Abdullah (İHS, 3-4/107)
440. Nevfel b. Muâviye b. Urve b. Sahr (İHS, 3-4/320)

441. Nuaym b. Abdullah b. Esîd [Nehhâm] (İHS, 1-2/247, 3-4/506)
442. Nuaym b. Evs (İHS, 3-4/300)
443. Nuaym b. Hind (İHS, 3-4/298)
444. Nuaym b. Mesûd b. Âmir (İHS, 3-4/197)
445. Nuaym b. Yezîd (İHS, 3-4/474, 516)
446. en-Nu'mân b. 'Asar (İHS, 1-2/607)
447. en-Nu'mân b. Abdi Amr b. Mesûd (İHS, 1-2/621)
448. en-Nu'mân b. Adiyî (İHS, 1-2/307)
449. en-Nu'mân b. Amr b. Rifâ'a b. Sevâd (İHS, 1-2/618)
450. en-Nu'mân b. Mâlik b. Sa'lebe (İHS, 3-4/107)
451. en-Nu'mân b. Sinân [Mevlâ Benî en-Nu'mân] (İHS, 1-2/614)
452. Numeyr b. Hareşe b. Rebî'a (İHS, 3-4/456)
453. Nûheyr b. el-Heysem (İHS, 1-2/413)
454. Nûmeyle b. Abdullah el-Leysî (İHS, 3-4/347)
455. Nûmeyle el-Kelbî (İHS, 3-4/298)
456. Osman b. Abdi Ğanm b. Zûheyr (İHS, 1-2/308)
457. Osman b. Affân (İHS, 3-4/43, 474)
458. Osman b. Ebi'l-As b. Bişr (İHS, 3-4/456)
459. Osman b. Maz'ûn b. Hâbîb (İHS, 1-2/242, 341)
460. Osman b. Rebî'a b. Ühbân (İHS, 1-2/306, 3-4/306)
461. Osman b. Talha b. Ebî Talha (İHS, 3-4/238)
462. Ömer b. el-Hattâb (İHS, 1-2/218)
463. Râfi' b. Hâris b. Sevâd b. Zeyd (İHS, 1-2/618)

464. Râfi' b. Muallâ b. Levzân b. Hârise (îHS, 1-2/617)
465. Râfi' b. Hadîc (îHS, 3-4/59)
466. Râfi' b. Mâlik b. Aclân b. Amr (îHS, 1-2/391)
467. Râfi' b. Uncede (îHS, 1-2/605)
468. Râfi' b. Yezîd b. Kürz (îHS, 1-2/604)
469. Rebî' b. İyâs b. Amr b. Ğanm (îHS, 1-2/611)
470. Rebî'a b. Eksem b. Sahbera (îHS, 1-2/427)
471. Rebî'a b. el-Hâris (îHS, 3-4/298)
472. Rebî'a b. Rûfey b. Ühbân (îHS, 3-4/383)
473. Reyhâne binti Amr b. Hunâfe (îHS, 3-4/209)
474. Rib'ıyy b. Râfi' b. Zeyd (îHS, 1-2/606)
475. Rifâ'a b. Abdulmünzir b. Zübeyr [Zenber] (îHS, 1-2/431)
476. Rifâ'a b. Amr b. Zeyd b. Amr b. Sa'lebe (îHS, 1-2/421, 3-4/108)
477. Rifâ'a b. Mesrûh (îHS, 3-4/291)
478. Rifâ'a b. Râfi' b. Aclan (îHS, 1-2/616)
479. Rifâ'a b. Zeyd el-Cüzâmî (îHS, 3-4/208)
480. Rukaym b. Sâbit b. Sa'lebe (îHS, 3-4/413)
481. Ruveyfi' b. Sâbit el-Ensârî (îHS, 3-4/282)
482. Ruceyle b. Sa'lebe b. Hâlid (îHS, 1-2/616)
483. Rükâne b. Abdi Yezîd (îHS, 3-4/298)
484. Sa'd [Mevlâ Hâtıb] (îHS, 1-2/598)
485. Sa'd b. Abdi Kays b. Lakîl (îHS, 1-2/308)
486. Sa'd b. Ebî Vakkâs el-Harrar (îHS, 1-2/251, 532, 3-4/441)

487. Sa'd b. Havle (İHS, 1-2/307)
488. Sa'd b. Hayseme (İHS, 1-2/432, 434)
489. Sa'd b. Hüzeym (İHS, 3-4/516)
490. Sa'd b. Mâlik b. Ubeyd (İHS, 1-2/603)
491. Sa'd b. Muâz b. en-Nu'mân (İHS, 1-2/433, 3-4/446, 205, 215)
492. Sa'd b. Osman b. Halede b. Muhalled Ebû Ubâde (İHS, 1-2/615)
493. Sa'd b. Rebi' b. Amr b. Ebî Züheyr (İHS, 3-4/82, 107)
494. Sa'd b. Süheyl b. Abdü'l-Eşhel (İHS, 1-2/621)
495. Sa'd b. Ubâde b. Düleym b. Hârise [ibn Hanîs] (İHS, 1-2/422, 503, 3-4/423)
496. Sa'd b. Ubeyd b. en-Nu'mân b. Kays (İHS, 1-2/605)
497. Sa'd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl (İHS, 1-2/455)
498. Sa'd b. Zeyd el-Ensârî (İHS, 3-4/209)
499. Sa'îd b. Amr (İHS, 1-2/307)
500. Sa'îd b. Ebî Zeyd el-Ensâri (İHS, 3-4/72)
501. Sa'îd b. Hâlid (İHS, 3-4/304)
502. Sa'îd b. Hâris b. Kays (İHS, 3-4/309)
503. Sa'îd b. Hureys el-Mahzûmî (İHS, 3-4/347)
504. Sa'îd b. Rukayş (İHS, 1-2/427)
505. Sa'îd b. Sa'îd b. 'Âs b. Ümeyye (İHS, 3-4/412)
506. Sa'îd b. Süveyd b. Kays b. Âmir (İHS, 3-4/107)
507. Sa'îd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl (İHS, 1-2/218, 242)
508. Sa'lebe b. Amr b. Mihsan (İHS, 1-2/618)
509. Sa'lebe b. Ğaneme b. Adiy b. Nâbi (İHS, 1-2/419, 3-4/215)

510. Sa'lebe b. Hâtıb (İHS, 1-2/605)
511. Sa'lebe b. Sa'd b. Mâlik (İHS, 3-4/107)
512. Sâbit b. Akrâm b. Sa'lebe (İHS, 1-2/606)
513. Sâbit b. Amr b. Zeyd (İHS, 3-4/106)
514. Sâbit b. el-Cüz' (İHS, 1-2/420)
515. Sâbit b. Ekrâm (İHS, 3-4/322)
516. Sâbit b. Esle' (İHS, 3-4/292)
517. Sâbit b. Hâlid b. en-Nu'mân (İHS, 1-2/617)
518. Sâbit b. Hansâ' b. Amr (İHS, 1-2/620)
519. Sâbit b. Hezzâl b. Amr (İHS, 1-2/611)
520. Sâbit b. Kays b. Şemmâs (İHS, 3-4/207)
521. Sâbit b. Sa'lebe b. Zeyd (İHS, 1-2/613)
522. Sâbit b. Vakş (İHS, 3-4/104)
523. Safvân b. Amr (İHS, 1-2/427)
524. Safvân b. el-Muattal es-Sülemî (İHS, 3-4/255)
525. Safvân b. Ümeyye (İHS, 3-4/354)
526. Safvân b. Ümeyye b. Halef (İHS, 3-4/320)
527. Sahbere b. Ubeyde (İHS, 1-2/427)
528. Sakf b. Amr (İHS, 1-2/427, 3-4/291)
529. Sakf b. Ferve b. el-Bediyy (İHS, 3-4/107)
530. Sa'lebe b. Sa'ye (İHS, 1-2/497, 3-4/204)
531. Sâlim [Mevlâ Ebû Hüzeyfe] (İHS, 1-2/433)
532. Sâlim b. Umeyr b. Sâbit b. en-Nu'mân (İHS,3-4/439)

533. Selîb b. Kays (İHS, 1-2/447)
534. Salt b. Mahreme (İHS, 3-4/298)
535. Sayfî b. Kayzî (İHS, 3-4/105)
536. Sayfî b. Sevâd b. Abbâd (İHS, 1-2/419)
537. Sehhâm b. Ubeyd²¹³ (İHS, 3-4/297)
538. Sehl b Kays b Ebî Ka'b (İHS, 3-4/108)
539. Sehl b. Atîk b. en-Nu'mân (İHS, 1-2/415)
540. Sehl b. Huneyf b Vâhib (İHS, 3-4/87)
541. Sekrân b Amr (İHS, 1-2/307)
542. Se'lebe b Sa'ye (İHS, 3-4/209)
543. Seleme b. Amr b. el-Ekve'e (İHS, 3-4/520)
544. Seleme b. Eslem b. Harîş (İHS, 1-2/604)
545. Seleme b. Hişâm b. el-Muğîra (İHS, 1-2/339, 3-4/274)
546. Seleme b. Meylee (İHS, 3-4/345)
547. Seleme b. Sâbit b. Vakş (İHS, 3-4/104)
548. Seleme b. Selâme b. Vakş (İHS, 1-2/1-2/208, 455)
549. Seleme b. Ubeyd (İHS, 3-4/297)
550. Selîb b. Amr b. Abdi Şems (İHS, 1-2/244, 3-4/511)
551. Selîb b. Kays b. Amr b. Atîk (İHS, 1-2/619)
552. Selmân el-Fârisî (İHS, 1-2/214, 456)
553. Semüre b. Cündeb el-Fezâri (İHS, 3-4/59)

---

²¹³ Ubeyd b. Evs de denilir (İHS, 3-4/297)

554. Sevâd b. Ğaziyye b. Üheyb (İHS, 1-2/620)
555. Sevâd b. Züreyk b. Sa'lebe b. Ubeyd b. Adıyy (İHS, 1-2/614)
556. Siba' b. Urfuta el-Ğıfârî (İHS, 3-4/41, 440, 507)
557. Silkân b. Selâme b. Vakaş (İHS, 3-4/50, 51)
558. Simâk b. Haraşe es-Sâidî Ebû Dücâne (İHS, 3-4/59, 87, 109, 507)
559. Simâk b. Sa'd (İHS, 1-2/608)
560. Sinân b. Ebî Sinân (İHS, 1-2/598)
561. Sinân b. Sayfıyy b. Sahr b. Hansâ (İHS, 1-2/418, 613)
562. Sinân b. Veber el-Cühenî (İHS, 3-4/248)
563. Subey [Mevlâ Ebu'l-As b. Ümeyye] (İHS, 1-2/597)
564. Suhayb b. Sinân (İHS, 1-2/600)
565. Suheyb b. Sinân (İHS, 1-2/249, 431)
566. Surad b. Abdullah el-Ezdî (İHS, 3-4/495)
567. Suveybit b. Sa'd b. Hureymele (İHS, 1-2/433)
568. Sübey' b. Kays b. Ayşe b. Ümeyye (İHS, 1-2/608)
569. Sübey' b. Hâtıb b. Hâris b. Kays (İHS, 3-4/106)
570. Süfyân b. Abdu'l-Esed b. Abdullah (İHS, 3-4/319)
571. Süfyân b. Bişr (İHS, 1-2/609)
572. Süfyân b. Ma'mer b. Habîb (İHS, 1-2/306)
573. Süfyân b. Nesr b. Amr b. Hâris (İHS, 1-2/609)
574. Süheyl b. Beyzâ (İHS, 1-2/302)
575. Süheyl b. Râfi' b. Ebî Amr b. Âiz (İHS, 1-2/618)
576. Süheyl b. Vehb b. Rebî'a (İHS, 1-2/603)

577. Süleym b. Amr b. Hadîde (İHS, 3-4/108)
578. Süleym b. Hâris b. en-Nu'mân (İHS, 3-4/107)
579. Süleym b. Hâris b. Sa'lebe (İHS, 1-2/621)
580. Süleym b. Kays b. Kuhd²¹⁴ (İHS, 1-2/617)
581. Süleym b. Milhan (İHS, 1-2/620)
582. Sümâme b. Esâl el-Hanefî (İHS, 3-4/536)
583. Sürâka b. Amr b. Atiyye (İHS, 3-4/330)
584. Sürâka b. Cu'şüm (İHS, 1-2/443)
585. Sürâke b. Amr b. Atiyye b. Hansâ (İHS, 1-2/620)
586. Sürâke b. Hâris b. Adiyî (İHS, 3-4/388, 389)
587. Sürâke b. Ka'b b. Abduluzzâ (İHS, 1-2/617)
588. Süveybit b. Sa'd b. Hermele (İHS, 1-2/303)
589. Şeddâd b. Abdullah el-Kenânî (İHS, 3-4/501)
590. Şemmâs b. Osman b. Şerîd (İHS, 1-2/305, 3-4/104)
591. Şeybe b. Osman b. Ebî Talha (İHS, 3-4/319)
592. Şücâ' b. Vehb el-Esedî (İHS, 3-4/511)
593. Şürahbil b. Abdullah (İHS, 1-2/306)
594. Şürahbil b. Hasene (İHS, 1-2/306)
595. Şürayhbil b. Ğaylan b. Seleme b. Muattib (İHS, 3-4/456)
596. Talha [b. Yahyâ] (İHS, 3-4/292)
597. Talha [Zeyd b. Sehl b. Esved b. Harâm] (İHS, 1-2/415)

---

²¹⁴ Hâlid b. Kays b. Ubeyd de denilir (İHS, 1-2/617)

598. Talha b. Ubeydullah (İHS, 3-4/438)
599. Talîk b. Süfyân b. Ümeyye (İHS, 3-4/419)
600. Tayyib b. Berr (İHS, 3-4/300)
601. Temîm [Mevlâ Hıraş b. Sımne] (İHS, 1-2/613)
602. Temîm [Mevlâ Sa'd b. Hayseme] (İHS, 1-2/607)
603. Temîm b. Evs (İHS, 3-4/300)
604. Temîm b. Yeâr b. Kays b. Adıyy (İHS, 1-2/609)
605. Temmâm b. Ubeyde (İHS, 1-2/427)
606. et-Tufeyl b. Amr ed-Devsî (İHS, 1-2/352-354)
607. et-Tufeyl b. el-Hâris (İHS, 1-2/433)
608. et-Tufeyl b. Mâlik b. Hansâ (İHS, 1-2/419)
609. et-Tufeyl b. en-Nu'mân b. Hansâ (İHS, 1-2/418, 3-4/215)
610. Tuleyb b. Umeyr b. Vehb (İHS, 1-2/303, 433)
611. Ubâde b. Haşhaş b. Amr (İHS, 3-4/107)
612. Ubâde b. Sâmit b. Kays²¹⁵ (İHS, 1-2/393)
613. Ubâde b. Mâlik²¹⁶ (İHS, 3-4/320)
614. Ubeyd b. Ebî Ubeyd (İHS, 1-2/605)
615. Ubeyd b. Evs²¹⁷ (İHS, 3-4/297)
616. Ubeyd b. Muallâ b. Levzân (İHS, 3-4/108)
617. Ubeyd b. Teyyihan²¹⁸ (İHS, 3-4/105)

---

²¹⁵ Yezîd b. Sa'lebe b. Hazme de denilir (İHS, 1-2/393)

²¹⁶ Ubâye b. Mâlik de denilir (İHS, 3-4/320)

²¹⁷ Hayberde çok sehim satın aldığı için Sehhâm b. Ubeyd de denildi.

618. Ubeyd b. Zeyd b. Âmir b. Aclân (İHS, 1-2/616)
619. Ubeyd b. Zeyd b. Sâmit [Ebû Ayyâş] (İHS, 3-4/241)
620. Ubeyde b. el-Hâris b. Muttalib (İHS, 1-2/242, 524)
621. Ubeydullah b. Abbâs (İHS, 1-2/386)
622. Uceyr b. Hind (İHS, 3-4/298)
623. Uhayha b. Ümeyye b. Halef (İHS, 3-4/420)
624. Ukbe b. Âmir b. Nâbi b. Zeyd (İHS, 1-2/391)
625. Ukbe b. Amr b. Sa'lebe (İHS, 1-2/416)
626. Ukbe b. Nemir (İHS, 3-4/498)
627. Ukbe b. Osman b. Halede b. Muhalled (İHS, 1-2/615)
628. Ukbe b. Vehb b. Kelde (İHS, 1-2/421, 503)
629. Ukkâşe b. Mihsen b. Hürsan (İHS, 1-2/327, 3-4/515)
630. Ulbe b. Zeyd (İHS, 3-4/439)
631. Umâre b. Hazm b. Zeyd (İHS, 1-2/415, 475)
632. Umâre b. Yezîd b. Seken (İHS, 3-4/71)
633. Umâre b. Ziyâd b. Seken (İHS, 3-4/104)
634. Umeyr b. Vehb el-Cumehî (İHS, 1-2/583, 3-4/441, 353)
635. Umeyr b. Adiyî (İHS, 3-4/535)
636. Umeyr b. Avf (İHS, 1-2/602)
637. Umeyr b. Ebî Vakkâs (İHS, 1-2/243)
638. Umeyr b. el-Hâris b. Sa'lebe b. el-Hâris b. Harâm (İHS, 1-2/420)

---

²¹⁸ Atik b. Teyyihan da denilir (İHS, 3-4/105)

639. Umeyr b. el-Humâm b. el-Cemûh (İHS, 1-2/613)
640. Umeyr b. Riâb b. Hüzeyfe (İHS, 1-2/307)
641. Umeyr b. Sa'd (İHS, 3-4/466)
642. Umeyr b. Vehb b. Halef (İHS, 3-4/320)
643. Urfuta b. Cennâb (İHS, 3-4/412)
644. Urve b. Abduluzza b. Hursân (İHS, 1-2/307)
645. Urve b. Esmâ b. Salt es-Sülemî (İHS, 3-4/159)
646. Urve b. Mürre b. Sürâke (İHS, 3-4/292)
647. Urve b. Zübeyr (İHS, 3-4/277)
648. Urve b. Mesûd es-Sekafî (İHS, 3-4/455)
649. Usayrim [Amr b. Sâbit b. Vekaş] (İHS, 3-4/78)
650. Useyme [Benî Esed b. Huzeymeden] (İHS, 1-2/618)
651. Utârid b. Hâcib b. Zürâre et-Temîmi (İHS, 3-4/473)
652. Utbe b. Abdullah b. Sahr (İHS, 1-2/613)
653. Utbe b. Esîd b. Cârîye Ebû Basîr (İHS, 3-4/275)
654. Utbe b. Gazvân b. Câbir (İHS, 1-2/303, 433)
655. Utbe b. Mesûd (İHS, 1-2/304)
656. Utbe b. Rebî' b. Râfî' b. Muâviye (İHS, 3-4/107)
657. Uveyf b. el-Edbat ed-Diyelî (İHS, 3-4/314)
658. Uveym b. Sâide (İHS, 3-4/554)
659. Uyeyne b. Hısn b. Hüzeyfe (İHS, 3-4/474)
660. Übey b. Ka'b b. Kays (İHS, 1-2/455)
661. Übeyy b. Sâbit b. Münzir Ebû Şeyh (İHS, 1-2/619)

662. Ümâre b. Ukbe (İHS, 3-4/292)
663. Ümeyye b. Dafâra (İHS, 3-4/518)
664. Umeyr b. Âmir Ebû Dâvud (İHS, 1-2/620)
665. Üneyf b. Hübeyb (İHS, 3-4/292)
666. Üneys b. Katâde b. Rabî'a (İHS, 3-4/105)
667. Üsame b. Zeyd b. Hârise (İHS, 1-2/520, 3-4/257)
668. Üseyd b. Hudayr b. Simak b. Atîk (İHS, 3-4/86, 249, 257)
669. Üseyd b. Sa'ye (İHS, 1-2/497, 3-4/204)
670. Üseyd b. Zuheyr (İHS, 3-4/59)
671. Üseyre b. Ebî Hârîce (İHS, 1-2/447)
672. Üseyre b. Amr Ebû Selîl (İHS, 1-2/620)
673. Üveyrmir b. Sa'lebe (İHS, 1-2/456)
674. Vahşî (İHS, 3-4/64)
675. Vâkid b. Abdullah et-Temîmî (İHS, 1-2/248, 431)
676. Vakkâs b. Mücezzir el-Müdlîcî (İHS, 3-4/242)
677. Varaka b. İyâs (İHS, 1-2/611)
678. Varaka b. Nevfel (İHS, 1-2/189, 229)
679. Vedî'a b. Amr (İHS, 1-2/618)
680. Vehb b. Sa'd b. Ebî Serh (İHS, 3-4/329)
681. Velî b. Velîd b. el-Muğîra (İHS, 3-4/431)
682. Velîd b. Ukbe b. Ebî Muayt (İHS, 3-4/253)
683. Velîd b. Velîd b. el-Muğîra (İHS, 3-4/274)
684. Yâmin b. Ümeyr (İHS, 3-4/166)

685. Yesâr (İHS, 3-4/538)
686. Yezid b. Abdü'l-Medân (İHS, 3-4/501)
687. Yezîd b. Âmir b. Hadîde [Ebu'l-Münzir] (İHS, 1-2/419, 614)
688. Yezîd b. el-Hâris b. Kays b. Mâlik [İbn Füşüm] (İHS, 1-2/608, 622)
689. Yezîd b. Hâtıb b. Ümeyye (İHS, 1-2/471, 3-4/105)
690. Yezîd b. Kays (İHS, 3-4/300)
691. Yezîd b. el-Mühaccel (İHS, 3-4/501)
692. Yezîd b. Münzir b. Serh (İHS, 1-2/418)
693. Yezîd b. Rukayş b. Riâb (İHS, 1-2/427)
694. Yezîd b. Sa'lebe b. Hazme²¹⁹ (İHS, 1-2/393)
695. Yezîd b. Sa'lebe Ebû Abdurrahman (İHS, 1-2/421)
696. Yezîd b. Zema' b. el-Esved (İHS, 1-2/303, 3-4/307)
697. Zebrikân b. Bedr et-Temîmi (İHS, 3-4/473)
698. Zekvân b. Abdi Kays b. Halede (İHS, 3-4/108)
699. Zeyd b. Desinne b. Muâviye (İHS, 3-4/146)
700. Zeyd b. Erkam (İHS, 3-4/249)
701. Zeyd b. Eslem b. Sa'lebe (İHS, 1-2/606)
702. Zeyd b. Hârise (İHS, 3-4/46, 515)
703. Zeyd b. Hattâb (İHS, 1-2/431)
704. Zeyd b. Müzeyyen b. Kays b. Adıyy (İHS, 1-2/609)
705. Zeyd b. Sâbit (İHS, 3-4/59)

---

²¹⁹ Ubâde b. Sâmit b. Kays da denilir (İHS, 1-2/393)

706. Zeyd b. Sehl b. Esved b. Harâm Ebû Talha (İHS, 3-4/380)
707. Zeyd b. Vedîa' b. Amr b. Kays (İHS, 1-2/609)
708. Zeyd el-Hayl (İHS, 3-4/488)
709. Ziyâd b. Amr (İHS, 1-2/612)
710. Ziyâd b. Lebîd b. Sa'lebe (İHS, 3-4/506)
711. Zübeyr b. Abîd (İHS, 1-2/427)
712. Zübeyr b. Avvâm b. Huveylid (İHS, 3-4/61, 85, 205, 338)
713. Züheyr b. Ebî Ümeyye b. el-Muğîra (İHS, 3-4/319)
714. Züheyr b. Râfî' b. Adiy b. Zeyd (İHS, 1-2/413)
715. Züheyr b. Surad Ebû Surad (İHS, 3-4/414)
716. Zü'ş-Şimâleyn b. Abdi Amr (İHS, 1-2/599)

2.2.1.2. Kadın sahâbîler

1. Âişe binti Ebî Bekr (İHS, 1-2/423, 3-4/540)
2. Âmine binti Rukayş (İHS, 1-2/427)
3. Amra binti Ravâhe (İHS, 3-4/187)
4. Amra binti es-Sa'dî b. Vekdân (İHS, 1-2/307)
5. Amra binti Yezîd el-Kilâbiye (İHS, 3-4/544)
6. Bereke binti Yesâr (İHS, 1-2/303, 313)
7. Berîra (İHS, 3-4/257)
8. Büheyne binti el-Hâris (İHS, 3-4/298)
9. Cümâne binti Ebî Tâlib (İHS, 3-4/298)
10. Cüveyriye binti el-Hâris (İHS, 3-4/540)
11. Cüzâme binti Cendel (İHS, 1-2/427)

12. Dubâe binti ez-Zübeyr (İHS, 3-4/298)
13. Eme binti Hâlid (İHS, 3-4/304)
14. Esmâ binti Amr b. Adiyy Ümmü Meni' (İHS, 1-2/423)
15. Esmâ binti Ebî Bekr (İHS, 1-2/243, 438)
16. Esmâ binti en-Nu'mân el-Kindiyye (İHS, 3-4/540)
17. Esmâ binti Selâme b. Muharribe (İHS, 1-2/244)
18. Esmâ binti Umeys (İHS, 1-2/245, 3-4/312, 546, 322)
19. Fâhite binti el-Velîd (İHS, 3-4/354)
20. Fâtıma binti el-Hâris (İHS, 3-4/312)
21. Fâtıma binti el-Hattâb b. Nüfeyl (İHS, 1-2/242)
22. Fâtıma binti el-Mücellil (İHS, 1-2/246, 306)
23. Fâtıma binti Resûlullah (İHS, 1-2/189, 3-4/87)
24. Fâtıma binti Safvân b. Ümeyye (İHS, 1-2/302, 3-4/312)
25. Fâtıma binti Şeybe b. Rebî'a (İHS, 3-4/417)
26. Fûkeyhe binti Yesâr (İHS, 1-2/246, 306, 3-4/312)
27. Habîbe binti Ubeydullah (İHS, 3-4/307, 312)
28. Hafsa binti Ömer b. el-Hattâb (İHS, 3-4/540)
29. Hamne binti Cahş (İHS, 1-2/427, 3-4/256)
30. Hasene (İHS, 1-2/306)
31. Hatîce binti Huveylid (İHS, 3-4/540)
32. Huveyle binti Hâkim b. Ümeyye (İHS, 3-4/411)
33. Kubeyşe binti Râfi' b. Muâviye (İHS, 3-4/215)
34. Leylâ binti Ebî Hasme (İHS, 1-2/301, 426)

35. Meymûne binti el-Hâris (İHS, 3-4/540)
36. Nüseybe binti Ka'b Ümmü Ümâre (İHS, 1-2/401, 3-4/72)
37. Raytâ binti Hâris b. Cebele [Cübeyle]²²⁰ (İHS, 1-2/305, 3-4/305)
38. Remle binti Ebî Avf (İHS, 1-2/246, 304)
39. Rukiyye binti Resûlullah (İHS, 1-2/189, 336, 3-4/312)
40. Rûfeyde (İHS, 3-4/205)
41. Safiyye binti Abdulmuttalib (İHS, 3-4/84)
42. Safiyye binti Huyey b. Ahtab (İHS, 3-4/540)
43. Sehbere binti Temîm (İHS, 1-2/427)
44. Sehle binti Süheyl b. Amr (İHS, 1-2/301)
45. Selmâ binti Kays (İHS, 3-4/208)
46. Sevde binti Zem'a b. Kays (İHS, 3-4/540)
47. Sîrîn (İHS, 3-4/261)
48. Sübeyte binti Yeâr (İHS, 1-2/433)
49. Şeyma (İHS, 3-4/388)
50. Ümeyye binti Halef b. Es'ad (İHS, 1-2/247, 302)
51. Ümeyye binti Kays (İHS, 3-4/308)
52. Zeyneb binti Abdu Dühmân (İHS, 3-4/255)
53. Zeyneb binti Cahş (İHS, 1-2/427, 3-4/540)
54. Zeyneb binti Ebû Seleme (İHS, 3-4/312)
55. Zeyneb binti Huzeyme (İHS, 3-4/540)

---

²²⁰ Her iki şekilde de kullanılmıştır geniş bilgi için bkz. İbn Abdü'l-Ber, *el-İstiâb*, 1/85, 2/97; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe*, 1/206, 3/394.

56. Zeyneb binti Resûlullah (İHS, 1-2/189)

2.2.2. İsimleri Belli Olmayanlar

İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinde isimleri belli olan sahâbîlerin yanı sıra künyesi ile meşhur olmuş veya kim olduğuna dair çok fazla bilgi edinilememiş, isimleri verilememiş, bir takım niteleyici ifadelerle zikredilmiş sahâbîler de vardır. Bunlardan tespit edilebilenleri şunlardır:

2.2.2.1. Künyesi ile bilinenler

1. Ebû Abs b. Cebr (İHS, 3-4/50, 51)
2. Ebû Ahmed b. Cahş b. Riâb (İHS, 1-2/245, 451)
3. Ebû Akîl b. Abdullah b. Sa'lebe (İHS, 3-4/466)
4. Ebû Âmir el-Eşârî (İHS, 3-4/385, 387)
5. Ebû Ammâr b. Yâsir (İHS, 1-2/299)
6. Ebû Bekr b. Ebî Kuhâfe [Atîk b. Osman b. Âmir]²²¹ (İHS, 1-2/330, 343, 3-4/474)
7. Ebû Berze el-Eslemî (İHS, 3-4/347)
8. Ebû Burde b. Niyâr (İHS, 1-2/413, 3-4/53)
9. Ebû Câbir b. Abdullah (İHS, 3-4/178)
10. Ebû Cendel b. Süheyl (İHS, 3-4/274)
11. Ebû Dayyâh b. Sâbit b. en-Nu'mân (İHS, 1-2/606, 3-4/291)
12. Ebû el-Âs b. Rebi' (İHS, 1-2/580)
13. Ebû el-A'ver b. el-Hâris b. Zâlim (İHS, 1-2/620)
14. Ebû Eymen (İHS, 3-4/108)
15. Ebû Eyüb (İHS, 1-2/450)

---

²²¹ İHS, 1-2/600

16. Ebû Handel b. Süheyl b. Amr (İHS, 3-4/271)
17. Ebû Hanne (İHS, 1-2/606)
18. Ebû Hâtıb b. Amr (İHS, 3-4/306)
19. Ebû Hayye [ibn Amr b. Sâbit] (İHS, 3-4/105)
20. Ebû Hayseme (İHS, 3-4/58, 440, 441)
21. Ebû Hind b. Berr (İHS, 3-4/300)
22. Ebû Hubeyre b. Hâris b. Alkame (İHS, 3-4/106)
23. Ebû Huzeyme b. Evs b. Zeyd (İHS, 1-2/618)
24. Ebû Hüreyre (İHS, 1-2/90, 509)
25. Ebû Hüzeyfe b. Utbe b. Rebî'a [Mihşem] (İHS, 1-2/248, 433)
26. Ebû Katâde el-Ensârî (İHS, 3-4/379)
27. Ebû Katâde el-Hâris b. Rib'î (İHS, 3-4/235)
28. Ebû Kays b. Ebî Sırmel b. Ebî Enes (İHS, 1-2/461)
29. Ebû Kays b. Hâris b. Kays (İHS, 1-2/306)
30. Ebû Kebşe (İHS, 1-2/432)
31. Ebû Kuhâfe (İHS, 3-4/343)
32. Ebû Küleyb b. Amr b. Zeyd b. Avf b. Mebzûl (İHS, 3-4/330)
33. Ebû Lübâbe b. Abdu'l-Münzir [Beşîr] (İHS, 1-2/542, 3-4/202)
34. Ebû Mahşî (İHS, 1-2/598)
35. Ebû Muattıb b. Amr (İHS, 3-4/280)
36. Ebû Mûsâ el-Eşârî (İHS, 1-2/303, 3-4/387)
37. Ebû Muveyhibe (İHS, 3-4/539)
38. Ebû Müleyh b. Urve (İHS, 3-4/458)

39. Ebû Müleyl b. Ez'âr b. Zeyd (İHS, 1-2/605)
40. Ebû Nebika (İHS, 3-4/298)
41. Ebû Râfî' (İHS, 3-4/316)
42. Ebû Ruveyhe (İHS, 1-2/456)
43. Ebû Sa'îd el-Hudrî (İHS, 1-2/369 İbn Hişâm, 3-4/505)
44. Ebû Salîl (İHS, 1-2/447)
45. Ebû Sebre b. Ebî Ruhm (İHS, 1-2/301, 433)
46. Ebû Seleme b. Abdül Esed (İHS, 1-2/424, 3-4/515)
47. Ebû Senâbil b. Ba'keke b. Hâris (İHS, 3-4/319)
48. Ebû Sevr (İHS, 3-4/503-504)
49. Ebû Sinân b. Mihsan b. Hursan (İHS, 3-4/217)
50. Ebû Sinân el-Esedî (İHS, 3-4/270)
51. Ebû Süfyân (İHS, 3-4/340,342)
52. Ebû Süfyân b. Harb (İHS, 1-2/99, 3-4/457)
53. Ebû Süfyân b. Hâris b. Abdülmuttalib (İHS, 3-4/339)
54. Ebû Süfyân b. Hâris b. Kays b. Zeyd (İHS, 3-4/105)
55. Ebû Şürayh el-Huzâî (İHS, 3-4/351)
56. Ebû Tufeyl (İHS, 1-2/352-354)
57. Ebû Ubeyde b. el-Cerrah (İHS, 1-2/308, 518, 3-4/344)
58. Ebû Zer el-Ğifârî (İHS, 3-4/248, 444, 474)
59. Ebu'd-Derdâ (İHS, 1-2/456)
60. Ebu'l-Kâsım b. Mahreme (İHS, 3-4/298)
61. Ebu'l-Hamrâ [Mevlâ Hâris b. Afrâ] (İHS, 1-2/618)

62. Ebu'l-Haysem b. Teyyihân (İHS, 1-2/394, 604)

63. Ebu'r-Rûm b. Umeyr b. Hâşim (İHS, 1-2/304, 3-4/308)

2.2.2.2. Falanın annesi diye nitelenenler

1. Ümmü Ammâr b. Yâsir (İHS, 1-2/299)

2. Ümmü Bişr binti Berâ b. Ma'rûr (İHS, 3-4/287)

3. Ümmü Eymen (İHS, 3-4/295)

4. Ümmü Eyüb (İHS, 1-2/450, 3-4/258)

5. Ümmü Fazl (İHS, 3-4/315)

6. Ümmü Gülsüm binti Resûlullah (İHS, 1-2/189)

7. Ümmü Gülsüm binti Süheyl (İHS, 1-2/307, 3-4/312)

8. Ümmü Gülsüm binti Ukbe b. Ebî Muayt (İHS, 3-4/277)

9. Ümmü Habîbe binti Cahş (İHS, 1-2/427, 3-4/298)

10. Ümmü Habîbe binti Sümâme (İHS, 1-2/427)

11. Ümmü Habîbe binti Ebî Süfyân b. Harb (İHS, 1-2/217, 302)

12. Ümmü Hakîm binti Hâris b. Hişâm (İHS, 3-4/347)

13. Ümmü Hakîm binti Zübeyr b. Abdulmuttalib (İHS, 3-4/298)

14. Ümmü Hânî binti Ebî Tâlib (İHS, 1-2/368)

15. Ümmü Hermele binti Abdu Esved (İHS, 1-2/304)

16. Ümmü Kays binti Mihsan (İHS, 1-2/427)

17. Ümmü Mektûm el-A'mâ (İHS, 1-2/336)

18. Ümmü Mistah binti Ebî Ruhm b. Muttalib (İHS, 3-4/256)

19. Ümmü Rûveyse (İHS, 3-4/298)

20. Ümmü Sa'd b. Muâz (İHS, 3-4/194)

21. Ümmü Seleme binti Ebî Ümeyye b. el-Muğîra (İHS, 3-4/339)
22. Ümmü Süleym binti Milhân (İHS, 3-4/378)
23. Ümmü Tâlib (İHS, 3-4/298)

2.2.2.3. Falanın oğlu diye nitelenenler

1. Ebnâ Hâris b. Ebî Dırar²²² ve kavimlerinden yanında bulunanlar (İHS, 3-4/253)
2. Ebnâ Salt b. Mahreme²²³ (İHS, 3-4/298)
3. Ebnâ Amr b. Cemûh²²⁴ (İHS, 3-4/79)
4. İbn Ebî Hadred el-Eslemî (İHS, 3-4/367, 372, 529)
5. İbn Ebî Vakkâs (İHS, 3-4/72)
6. İbn Evs b. Mahreme (İHS, 3-4/298)
7. İbn İlyâs (İHS, 3-4/298)
8. İbn Lükaym el-Absî (İHS, 3-4/289)
9. İbn Sâme b. Lüey (İHS, 1-2/109)
10. İbn Yâmin b. Umeyr b. Ka'b en-Nadrî (İHS, 3-4/439)
11. İbn Ebî Huneys (İHS, 3-4/298)
12. İbn Erkam (İHS, 3-4/298)

2.2.2.4. Falanın kızı diye nitelenenler

1. Benâtü Ubeyde b. Hâris²²⁵ (İHS, 3-4/298)
2. Bintâ Abdullah b. Vehb²²⁶ (İHS, 3-4/298)

---

²²² Hâris b. Ebî Dırar'ın iki oğlu.

²²³ Salt b. Mahreme'nin iki oğlu.

²²⁴ Amr b. Cemûh'un 4 oğlu.

²²⁵ Ubeyde b. Hâris'in kızları.

²²⁶ Abdullah b. Vehb'in iki kızı.

3. Bintü Hâris (İHS, 3-4/487)
4. Bintü Beşir b. Sa'd (İHS, 3-4/187)
5. Bintü Hâtim (İHS,3-4/489)
6. Bintü Husayn b. Hâris (İHS, 3-4/298)
7. Bintü Mücellil (İHS, 3-4/312)

2.2.2.5. Falanın hanımı diye nitelenenler

1. İmraetü Cabir b. Abdullah (İHS, 3-4/188)
2. İmraetü Seleme b. Hişâm b. el-Muğîra (İHS, 3-4/324)
3. İmraetü Tufeyl (İHS, 1-2/352-354)
4. İmraetü Zeyd b. Âsım b. Ka'b (İHS, 1-2/422)
5. İmraetü'l-Ğıfâriyy (İHS, 3-4/244)

2.2.2.6. Falanın azatlısı ve kölesi diye nitelenenler

1. Mevlâ Abdullah b. Hatal (İHS, 3-4/347)
2. Mevlâ Rifâ'a b. Zeyd (İHS, 3-4/287)
3. Tâif'in muhasarasında Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip müslüman olan köleler "abîd"²²⁷ (İHS, 3-4/411)

2.2.2.7. Kabile ismi ile nitelenenler

1. Benû Abdü'l-Eşhel'den bir adam ve kardeşi.²²⁸ (İHS, 3-4/88)
2. Benû Adıyy b. Ka'b'dan müslüman olanlar²²⁹ (İHS, 1-2/450)
3. Benû Cahş b. Ri'âb'dan müslüman olanlar²³⁰ (İHS,1-2/450)

---

²²⁷ Hz. Peygamber (s.a.s.) bunları azat ediyor

²²⁸ Uhud'da hazır bulunmuşlar.

²²⁹ Hicret etmeyip Mekke'de kalan aileler.

²³⁰ Hicret etmeyip Mekke'de kalan aileler.

4. Benû Dinâr'dan bir kadın²³¹ (İHS, 3-4/86)
5. Benû Ğıfârlı bir kadın²³² (İHS, 3-4/290]
6. Benû Hârîse'den bir takım kadınlar²³³ (İHS, 3-4/306)
7. Benû Maz'ûm'dan müslüman olanlar²³⁴ (İHS, 1-2/450)
8. Benû Sâlim b. Avf'dan bir takım kişiler²³⁵ (İHS, 1-2/446)
9. Benû'l-Bükeyr'den müslüman olanlar²³⁶ (İHS, 1-2/450)
10. Cüheyne'den bir adam (İHS, 3-4/426)
11. Cüreş halkından iki kişi, sonra da büyük bir heyet (İHS, 3-4/496)
12. Devs'den yetmiş veya seksen aile (İHS, 1-2/354)
13. Ensârdan, Ubâde b. Sâmit'in kabilesinden bir adam (İHS, 3-4/248)
14. Kinde'li seksen altı kişi (İHS, 3-4/494)
15. Nüsaybin halkının cinlerinden yedi kişi²³⁷ (İHS, 1-2/385)

2.2.2.8. Diğer

1. [Ali b. Ebî Talib'in azatlısı] Dumeyra'nın kardeşi (İHS, 3-4/534)
2. Benî Sa'd'ın zekatlarını almaya gönderilen iki adam (İHS, 3-4/506)
3. Bir Ensâri (İHS, 3-4/91)
4. Ca'fer b. Ebî Tâlib'in amcasının oğlu (İHS, 3-4/321)
5. Ebû Âmir'in Kaçkını²³⁸ (İHS, 3-4/387)

---

²³¹ Kocası, kardeşi ve babası Uhud' da şehid olmuş.

²³² Hayber'e katılmış.

²³³ Habeşistanda kocaları ölmüş kadınlar.

²³⁴ Hicret etmeyip Mekke'de kalan aileler.

²³⁵ Hz. Peygamber'in (s.a.s.) huzurunda Müslüman oluyorlar.

²³⁶ Hicret etmeyip Mekke'de kalan aileler.

²³⁷ Hz. Peygamber'in (s.a.s.) huzurunda Müslüman oluyorlar.

6. Ensârdan beş kişi (İHS, 3-4/71)
7. Ensârdan bir genç (İHS, 3-4/530)
8. Hicret etmeyip Mekke'de kalan üç aile (İHS, 1-2/450)
9. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ashabından bir takım kişiler (İHS, 3-4/438)
10. Münafık Abdullah b. Übeyy ile konuşan bir Ensârî (İHS, 3-4/91)
11. Nasrânilerden müslüman olan bir grup (İHS, 1-2/359)
12. Sadaka toplamaya giden iki kişi (İHS, 3-4/506)
13. Tâif Heyeti (İHS, 3-4/64)
14. Zur'ate zî Yezen'e gönderilen sahâbîler (İHS, 3-4/498)

2.3. Bazı Sahâbî Grupları

Bu bölümde İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinde geçen sahâbi grupları hakkında bilgi verilecektir. Bunlardan sayıca çok olanlarına sadece işaret edilmekle yetinilecek, sayıca az olanlarda ise isim listeleri verilecektir.

2.3.1. Hicret edenler

1. Habeşistan hicreti: Hz. Peygamber (s.a.s.), ashâbının maruz kalmış olduğu işkence ve belalardan dolayı çok üzülüyordu. Onları bu belalardan kurtarmaya güç yetiremiyordu. Bundan dolayı ashâbına; “Habeş toprağında katında hiçbir kimsenin zulme uğramayacağı bir melik vardır ve orası doğruluk yurdudur. Allah (c.c.) sizi sıkıntılarınızdan kurtarıncaya kadar oraya gitseniz” diyerek, ashâbından 12 kişiyi Habeşistan'a gönderdi.²³⁹

2. Habeşistan Hicreti: İlk Habeşistan hicretinden hemen sonra Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ashabından bir grup sahâbî daha Habeşistan'a hicret etti. Sahâbîlerin

---

²³⁸ Metinde geçen Şerîd, kaçkın demektir.

²³⁹ Geniş bilgi ve sahâbe listesi için bkz. İHS, 1-2/300-308, 523. Bu hâdise bi'set'in 5. yılı receb ayında meydana gelmiştir. Bkz. Numânî, *Sîretü'n-nebî*, s. 164

yanlarında götördükleri küçük çocukları ve orada doğanlar çocukları hariç toplam 83 kişi Habeşistan'da toplandı.²⁴⁰

Habeşistan hicretinden geri dönenler. Mekke halkının Müslüman olduğuna dair gelen bir yalan haber üzerine Habeşistan'a hicret eden sahâbîlerden 33'ü Mekke'ye geri döndü. Şehre yaklaştıkları zaman haberin asılsız olduğunu öğrendiler ama geri dönmediler. Bir kısmı teminat ile bir kısmı da gizlice Mekke'ye girdiler.²⁴¹

Medine'ye Hicret: Akabe biatlerinden sonra bi'set'in 13. senesinde Mekke'den Medine'ye hicret edilmeye başlandı.²⁴² Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ashâbı gruplar halinde hicret ettiler. Bu muhacirlerin isimleri ve hicret sonrası Medine'de yerleştikleri konutlarla ilgili çeşitli bilgiler verilmektedir.²⁴³

Habeşistan'dan Medine'ye Hicret: İslam'ın ilk yıllarında Mekke'deki zulümlere dayanamayıp Habeşistan'a hicret eden sahâbîler ve onların orada doğan çocuklarından 86 kişi, hicrî 7. yılda Hayber'in fethi esnasında ve sonrasında Habeşistan'dan Medine'ye hicret ettiler.²⁴⁴

2.3.2. Biat Edenler

Biat, Resûlullah'ın (s.a.s.) şahsında Allah'a itaate dair bir sadakat yeminidir.²⁴⁵ Hz. Peygamber (s.a.s.) döneminde sayıca az veya çok, çeşitli kabile ve gruplar, İslam dinini öğrenmek için Resûlullah'a (s.a.s.) geliyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.s.) ile tanışıp, ondan Kur'an dinliyorlardı. Bu kabile ve gruplardan İslam'ı kabul edenler, Resûlullah'a (s.a.s.) biat ettikten sonra Müslüman olarak beldelerine dönüyorlardı. İbn Hişâm bu olayların birçoğunda teferruatlı bilgiler vermiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

---

²⁴⁰ Bkz. İHS, 1-2/308

²⁴¹ Geniş bilgi ve sahâbe listesi için bkz. İHS, 1-2/336-341. Bu hâdise bi'set'in 5. yılı meydana gelmiştir. Bkz. Numânî, *Sîretü'n-nebî*, s.166

²⁴² Bkz. İHS, 1-2/523

²⁴³ Geniş bilgi için bkz. İHS, 1-2/424-434

²⁴⁴ Geniş bilgi ve sahâbe listesi için bkz. İHS, 3-4/304

²⁴⁵ Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, s.58

Müslüman Olan Hıristiyanlardan Gönderilen Temsilciler: Hz. Peygamber (s.a.s.) ve İslam dîni hakkındaki haberleri Habeşistan'da öğrenen ve Müslüman olan Hıristiyanlardan yirmi veya buna yakın bir sayıda cemaat Mekke'ye Resûlüllah'ın yanına geldi. Hz. Peygamber (s.a.s.) ile tanışıp, okunan Kur'an'ı ağlayarak dinledikten sonra Hz. Peygamber'e (s.a.s.) biat ederek memleketlerine döndüler.²⁴⁶

Akabe'de Resûlüllah (s.a.s.) ile İlk Kez Karşılan 6 Hazrecli: İslâm'ı kabul edip Hz. Peygamber'e (s.a.s.) biat eden ilk Hazrecliler şunlardır.²⁴⁷

Avf b. Hâris b. Rifâe b. Sevad İbn Afrâ'

Câbir b. Abdullah b. Riâb

Es'ad b. Zürâre b. Udes Ebû Ümâme

Kutbe b. Âmir b. Hadîde b. Amr

Râfi' b. Mâlik b. Aclân b. Amr

Ukbe b. Âmir b. Nâbi b. Zeyd

Birinci Akabe Biatı: Hz. Peygamber (s.a.s.) ile ilk tanışmadan sonraki yıl Ensâr'dan 12 kişi Mekke panayırına geldi. Hz. Peygamber (s.a.s.) ile Akabe'de karşılaştılar. Bu birinci Akabe biatıdır. Burada bulunan Ensâr'ın isimleri şöyledir:²⁴⁸

Abbas b. Ubâde b. Nadle b. Mâlik

Avf b. Hâris b. Rifâe b. Sevad

Ebû Heysem b. Teyyehan (Mâlik)

Es'ad b. Zürâre b. Udes Ebû Ümâme

Kutbe b. Âmir b. Hadîde b. Amr

---

²⁴⁶ Geniş bilgi için bkz. İHS, 1-2/359

²⁴⁷ Bkz. İHS, 1-2/391-392. Bu hâdise bi'set'in 10. yılı meydana gelmiştir. Bkz. Numânî, *Sîretü'n-nebî*, s. 179

²⁴⁸ Bkz. İHS, 1-2/392-394. Bu hâdise bi'set'in 11. yılı meydana gelmiştir. Bkz. Numânî, *Sîretü'n-nebî*, s. 179

Muaz b. Hâris b. Rifâe b. Sevad

Râfi b. Mâlik b. Aclân b. Amr

Ubâde b. Sâmit b. Kays

Ukbe b. Âmir b. Nâbi b. Zeyd

Uveyym b. Sâide

Yezid b. Sa'lebe b. Hazme (Ebû Abdurrahman)

Zekvân b. Abdi Kays b. Halede

İkinci Akabe Biatı: Bu Akabe biatında Evs ve Hazrec'den toplam 73 erkek ve 2 kadın Hz. Peygamber'e (s.a.s.) biat etti.²⁴⁹ Bu biat esnasında Resûlullah (s.a.s.) Ensâr içerisinde 12 nakîb (temsilci, reis, efendi) seçti. Bunların isimleri ise şunlardır.²⁵⁰

Abdullah b. Amr b. Harâm

Abdullah b. Ravâhe b. Sa'lebe

Berâ b. Ma'rûr b. Sahr

Ebû Ümâme (Esad b. Zürâre b. Udes)

Münzir b. Amr b. Huneys

Râfi' b. Mâlik b. Aclân b. Amr

Rifâe b. Abdülmünzir b. Zübeyr (zenber)

Sa'd b. Hayseme

Sa'd b. Rebî' b. Amr b. Ebî Züheyr

Sa'd b. Ubâde b. Düleyym

Ubâde b. Sâmit b. Kays

---

²⁴⁹ Geniş bilgi ve sahâbe listesi için bkz. İHS, 1-2/412. Bu hâdise bi'set'in 13. yılı meydana gelmiştir. Bkz. Numânî, *Sîretü'n-nebî*, s. 180

²⁵⁰ İHS, 1-2/403

Üseyd b. Hudayr b. Simak b. Atik

Bey'atü'r-Rıdvân: Hicrî 6. senenin Zilkâde ayında Hz. Peygamber (s.a.s.) ashabından 700 veya 1400 kişiyle birlikte savaş kastı olmaksızın Kabe'yi ziyaret için yola çıktı.²⁵¹ Resûlullah (s.a.s.) bu maksatlarını bildirmesi için Hz. Osman'ı Mekke'ye gönderdi. Bir süre sonra Hz. Osman'ın Mekke'li müşrikler tarafından öldürüldüğü haberi geldi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) orada bulunan ashâbıyla "savaştan kaçmamak" üzere biatleşti. Bu biatten Ced b. Kays'tan başkası kaçmadı.²⁵²

Huneyn Günü Biat Edenler: Hicrî 8. senede Huneyn sonrası 29 kişi Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi ve Biat ettiler. Resûlullah (s.a.s.) da onlara Ci'râne günü, Huneyn ganimetlerinden dağıttı. Biat edenler şunlardır:²⁵³

'Adiyy b. Kays b. Huzâfe

Abbâs b. Mirdâs b. Ebî Âmir

Alkame b. Ulâse b. Avf b. el-Ehves

Ebû Cehm b. Huzeyfe b. Ğânim

Ebû Süfyân b. Harb b. Ümeyye

Ebu's-Senâbil b. Ba'keke b. el-Hâris

el-Ekra' b. Hâbis b. Ikâl et-Temîmi

el-Hâris b. Hişâm b. el-Muğîra

es-Sâib b. Ebi's-Sâib b. Âiz

Hâlid b. Hevze b. Rabî'a

Hâlid b. Hişâm b. el-Muğîra

---

²⁵¹ Geniş bilgi için bkz. İHS, 3-4/263

²⁵² Bkz. İHS, 3-4/269

²⁵³ Bkz. İHS, 3-4/ 419

Hâlid b. Üseyd b. Ebi'l-‘Îs
Hermele b. Hevze b. Rabî'a
Hişâm b. Amr b. Rabî'a b. el-Hâris Hudeyyib
Hişâm b. el-Velîd b. el-Muğîra
Huveytib b. Abduluzza b. Ebî Kays
İkrime b. Âmir b. Hâşim
Lebîd b. Rabî'a b. Malik b. Ca'fer
Mâlik b. Avf b. Saîd b. Yerbû'
Muti' b. el-Esved b. Hârise
Nevfel b. Muâviye b. Urve b. Sahr
Safvân b. Ümeyye b. Halef
Süfyan b. Abdu'l-Esed b. Abdullah
Şeybe b. Osman b. Ebî Talha
Talîk b. Süfyan b. Ümeyye
Umeyr b. Vehb b. Halef
Uyeyne b. Hısn b. Huzeyfe
Ühayha b. Ümeyye b. Halef
Züheyr b. Ebî Ümeyye b. el-Muğîra

2.3.3. Savaşlar

Bu bölümde, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) seriyye ve gazalarıyla ilgili konularda tespit edilmiş bazı sahâbî grupları hakkında bilgiler verilecektir. Bunlardan bir kısmında isim listeleri verilecek, bir kısmında ise sadece sahâbîlerin sayıları verilmekle yetinilecektir.

2.3.3.1. Hz. Peygamber'in (s.a.s) katıldığı savaşlar (Gazveler)

Bedir Gazvesi: Hicrî 2. sene 17 Ramazan Cuma sabahı meydana geldi.²⁵⁴ Kureyş kafilesine karşı çıkılan ve sonrasında da savaş yapılan bu gazveye 83 muhâcir, 61 Evsli ve 170 Hazrecli olmak üzere toplam 314 sahâbî katılmıştır. Bu gazveye katılanların ve şehit olanların isimleri çok detaylı bir şekilde verilmiştir.²⁵⁵ Bedir gazvesi, hicrî 2. yıl, ramazan veya şevval ayında sona ermiştir.²⁵⁶

Uhud Gazvesi: Bedr'in intikamını almak isteyen Kureyşliler, Müslümanlara karşı savaş için yola çıktılar. Sahâbilerin şehri içerden savunmayı değil de şehirden çıkıp savaşmayı istemeleri üzerine, Hz. Peygamber (s.a.s) sahâbileriyle birlikte hicrî 3. sene şevval ayında savaşa çıktı.²⁵⁷ İbn Hişâm'ın, *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinde bu savaşa katılan sahâbîlerin tam bir isim listesi verilmemiştir. Ancak bu savaşa 700 kişinin katıldığı,²⁵⁸ 50 okçunun tepede bırakıldığı haber verilmektedir. 15 yaşında olmalarına rağmen savaşa katılmalarına izin verilen 8 sahâbinin isimleri de bildiriliyor. Kureyş ise bu savaşta 13 bin kişiydiler. 200'ü atlıydı.²⁵⁹ Uhud şehidlerinin isim listesi de verilmektedir.²⁶⁰ İbn Hişâm, İbn İshak'ın zikrettiği 65 şehide 5 isim daha ekliyor ve toplam 70 Uhud şehidinin ismini sıralıyor.²⁶¹

Hendek Gazvesi: Hicrî 5. senenin şevval ayında gerçekleşti. Savaş hakkında detaylıca malumat verilmektedir. Katılanların tam listesi olmamakla birlikte altı hendek şehidinin isimleri şu şekildedir:²⁶²

Abdullah b. Sehl

---

²⁵⁴ İbn Hişâm bu savaşın tarihi hakkında sadece 17 Ramazan Cuma sabahı demekle yetiniyor. Ancak eser bir bütün olarak incelendiğinde savaşın hicrî 2. sene meydana geldiği bilgisine ulaşılabiliyor İHS, 1-2/553. Ayrıca bkz. Numânî, *Sîretü'n-nebî*, s. 210

²⁵⁵ Geniş bilgi ve sahâbe listesi için bkz. İHS, 1-2/537, 596, 621, vd.

²⁵⁶ Bkz. İHS, 3-4/41

²⁵⁷ İHS, 3-4/54

²⁵⁸ Aslında 1000 kişi çıkılıyor. Fakat 300 münafık yarı yolda dönünce Uhud Savaşı'na 700 sahâbî katılıyor. Bkz. İHS, 3-4/59

²⁵⁹ İHS, 3-4/59

²⁶⁰ İHS, 3-4/104-109

²⁶¹ İHS, 3-4/108

²⁶² Geniş bilgi için bkz. İHS, 3-4/215

Enes b. Evs b. Atîk b. Amr

et-Tufeyl b. en-Nu'mân b. Hansâ

Ka'b b. Zeyd

Sa'd b. Muâz b. en-Nu'mân

Sa'lebe b. Ğaneme b. Adıyy b. Nâbi

Hayber'in Fethi: Hicrî 7. sene Muharrem ayında Hayber'e gidildi. Burada savaş detaylarıyla anlatılmakla birlikte katılan sahâbîlerin sayılarıyla ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. Hayber şehitleri ise şunlardır.²⁶³

Abdullah b. el-Hübeyb İbn Hebîb²⁶⁴

Âmir b. el-Ekve'

Bişr b. el-Berâe b. Ma'rûr b. Sahr

Ebû Dayyâh b. Sâbit b. en-Nu'mân

el-Esved er-Râ'î²⁶⁵

el-Hâris b. Hâtıb

Evs b. el-Kâid

Evs b. Katâde

Fudayl b. en-Nu'mân

Mahmud b. Mesleme b. Hâlid

Mes'ûd b. Sa'd b. Kays

Mesûd b. Rebî'a b. Amr

Rebî'a b. Eksem b. Sahbera

---

²⁶³ İHS, 3-4/291

²⁶⁴ İbn Hişâm'a göre İbn Üheyb b. Suhaym b. Ğıyera'dır.

²⁶⁵ İsmi Eslem idi. Bkz. İHS, 3-4/292

Rifâ'a b. Mesrûh

Sâbit b. Esle

Sekîf b. Amr

Talha (b. Yahyâ)

Urve b. Mürre b. Sürâka

Ümâre b. Ukbe

Üneyf b. Hubeyb

Mekke'nin Fethi: Hicrî 8. sene Ramazan ayında 10 bin kişi ile Mekke'ye gidildi.²⁶⁶

Huneyn Gazvesi: Hz. Peygamber (s.a.s), hicrî 8. yılda Mekke'nin fethinden hemen sonra,²⁶⁷ Mekke'nin fethine katılan 10 bin, Mekke halkından da 2 bin yani toplam 12 bin kişi ile Hevâzin'e doğru yürüdü. Burada İslam ordusu tuzağa düşürüldü ve ordu dağılmaya başladı. Bu esnada Hz. Peygamber'i (s.a.s.) yalnız bırakmayan sahabîlerin isimleri şunlardır.²⁶⁸

Abbas b. Abdulmuttalib

Ali b. Ebî Tâlib

Ebû Bekr

Ebû Süfyân b. el-Hâris²⁶⁹

Fazl b. el-Abbas²⁷⁰

Ömer b. el-Hattab

Rebîa b. el-Hâris

---

²⁶⁶ Geniş bilgi için bkz. İHS, 3-4/ 356

²⁶⁷ Şevvâl ayında meydana gelmiştir. Bkz. Numânî, *Sîretü'n-nebî*, s. 331

²⁶⁸ İHS, 3-4/373, 375

²⁶⁹ İbn Hişâm'a göre ismi Muğîra'dır.

²⁷⁰ İbn Hişâm'a göre ismi Ca'fer'dir.

Usâme b. Zeyd

Hüneyn günü şehid olanların isimleri şöyledir:²⁷¹

Ebû Âmir el-Eşarî

Eymen b. Ubeyd

Sürâka b. Hâris b. Adiyy

Yezîd b. Zemee b. el-Esved

Tâif Savaşı: Hz. Peygamber (s.a.s.) hicrî 8. yılda savaş için Tâife gitti. Savaşa katılan sahâbîlerin sayısı hakkında bilgi verilmemiştir. Burada şehid olanların isimleri şöyledir:²⁷²

Abdullah b. Âmir b. Rebî'a

Abdullah b. Ebî Bekr es-Sıddık

Abdullah b. Ebî Ümeyye b. el-Muğîra

Abdullah b. el-Hâris

Cüleyha b. Abdullah

el-Hâris b. Sehl b. Ebî Sa'sa'â

el-Münzir b. Abdullah

Rukaym b. Sâbit b. Sa'lebe

Sa'îd b. Sa'îd b. el-'Âs b. Ümeyye

Sâbit b. el-Ciz'

es-Sâib b. el-Hâris b. Kays b. Adiyy

Urfuta b. Cennâb

---

²⁷¹ İSH, 3-4/388

²⁷² İSH, 3-4/412

2.3.3.2. Hz. Peygamber'in (s.a.s) katılmadığı savaşlar (Seriyyeler)

Ubeyde b. el-Hâris'in Seriyyesi: Hz. Peygamber (s.a.s.) hicrî 1 sene, Muhâcirlerden 60 veya 80 süvâriyi savaşa gönderdi. Bu seriyyede Ensârdan hiç kimse yoktur. Savaş yapılmadan dönüldü.²⁷³

Hz. Hamza'nın Seyfü'l-Bahr Seriyyesi: Hz. Peygamber (s.a.s.) hicrî 1. sene, sadece Muhâcirlerden 30 süvâriden oluşan bir seriyye çıkarttı. Savaş yapılmadan dönüldü.²⁷⁴

Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın Seriyyesi: Hicrî 1. sene Muhâcirlerden 8 kişi ile Hicâz topraklarındaki Harrâr'a gidildi. Herhangi bir müdahale olmadan tekrar dönüldü.²⁷⁵

Abdullah b. Cahş'ın Seriyyesi: Muhâcirlerden 8 kişi bu seriyyeye katıldı.²⁷⁶

İbn Ebî'l-Hukayk'ın Katli: Bu görev için Hazrec'ten 5 sahâbî görevlendirilmiştir.²⁷⁷

Abdullah b. Atîk

Abdullah b. Enîs

el-Hâris b. Rib'î Ebû Katâde

Huzâî b. Esved

Mes'ûd b. Sinân

Mûte Savaşı: Hz. Peygamber (s.a.s.) hicrî 8. yılda Cumâde'l-ülâ ayında Şam'a elçiler heyeti gönderdi. Konuyla alakalı çok fazla bir bilgi verilmemekle birlikte bu heyet katlolundu. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.), Zeyd b. Harise'ye musibet

---

²⁷³ Bkz. İHS, 1-2/524. *es-Sîretü'n-nebeviyye*'de bu seriyyenin ay ve günüyle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Ancak Safer ayının sonları ile Rebü'l-evvel ayının ilk günleri arasında gerçekleşmiş olması mümkündür. İHS, 1-2/524

²⁷⁴ Bkz. İHS, 1-2/527. *es-Sîretü'n-nebeviyye*'de bu seriyyenin ay ve günüyle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Ancak Safer ayının sonları ile Rebü'l-evvel ayının ilk günleri arasında gerçekleşmiş olması mümkündür. İHS, 1-2/524 , 527

²⁷⁵ Bkz. İHS, 1-2/532. *es-Sîretü'n-nebeviyye*'de bu seriyyenin ay ve günüyle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Ancak Safer ayının sonları ile Rebü'l-evvel ayının ilk günleri arasında gerçekleşmiş olması mümkündür. İHS, 1-2/524 , 527

²⁷⁶ İsim listesi ve geniş bilgi için bkz. İHS, 1-2/533

²⁷⁷ İHS, 3-4/234, 235

ulaşırsa peşine Ca'fer b. Ebî Tâlib orduya kumandan olsun, ona da bir musibet ulaşırsa Abdullah b. Ravâhe kumandan olsun diyerek, Zeyd b. Harise kumandasında, ashâbından 3000 kişiyi Mute'ye, Bizanslılar ile savaşa gönderdi.²⁷⁸ Mute şehitlerinin isimleri şöyledir:²⁷⁹

Abbâd b. Kays

Abdullah b. Ravâha b. Sa'lebe

Âmir b. Sa'd b. el-Hâris b. Abbâd

Amr b. Sa'd b. el-Hâris b. Abbâd

Câbir b. Amr b. Zeyd b. Avf b. Mebzûl

Ca'fer b. Ebî Tâlib

Ebû Küleyb b. Amr b. Zeyd b. Avf b. Mebzûl

el-Hâris b. en-Nu'mân b. Esâf

Mesûd b. el-Esved b. Hârise b. Nadle

Sürâka b. Amr b. Atıyye

Vehb b. Sa'd b. Ebî Serh

Zeyd b. Hârise

2.3.4. Heyetler

Recî' Günü: Hicrî 3. senede Adel ve el-Kâre kabileleri kendilerine ilim öğretmesi için Hz. Peygamber'den (s.a.s.) öğretici talep ettiler. Resûlullah (s.a.s.) de onlarla birlikte ashâbından altı kişiyi gönderdi. Yola çıkan heyet Recî' mevkiindeki Hüzeyl Kabilesi'ne ait bir suyun yanına geldiğinde tuzağa düşürüldü. Hıyanetle şehid edilen bu altı kişinin isimleri şöyledir.²⁸⁰

---

²⁷⁸ Bkz. İHS, 3-4/316

²⁷⁹ İHS, 3-4/329

²⁸⁰ Bkz. İHS, 3-4/146. Uhud Savaşından hemen sonra meydana geldiğinden hareketle bu hâdisenin Şevvâl ayının sonu veya Zu'l-Kâde ayında olduğu söylenilebilir.

Abdullah b. Târik

Âsım b. Sâbit b. Kays b. Ebi'l-Akleh

Hâlid b. el-Bükeyr el-Leysî

Hubeyb b. Adiyy

Mersed b. Ebî Mersed b. el-Ğanevî

Zeyd b. ed-Desinne b. Mu'âviye

Bi'r-i Maûne Olayı: Ebû Berâ' 'Âmir b. Mâlik b. Ca'fer, hicrî 4. sene Safer ayında, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanına Medine'ye geldi. Müslüman olmamakla birlikte, eğer Necid halkına elçiler gönderilirse oradan Müslüman olanlar çıkacağını söylemesi ve gelen elçilere kefil olduğu garantisini vermesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) ashabından 40 kişiyi Necid'e gönderdi. Münzir b. Amr başkanlığındaki heyet, Bi'r-i Maûne denilen yere geldiklerinde ihanete uğrayarak tuzağa düşürüldü ve tamamı şehid edildi.²⁸¹

Sakîf Kabilesinin Elçiler Heyeti: Hicrî 9. yıl elçiler heyeti olarak isimlendirilmişti. Hicrî 9. sene Ramazan ayında Sakîf Kabilesi'nden bir heyet Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldi ve biat edip Müslüman oldu. Kavimleri İslam'ı kabul edinceye kadar Tâğiye adındaki putlarını yıkılmamayı teklif ettiler. Hz. Peygamber (s.a.s.) bunu kabul etmeyince 3 yıl yıkılmamasını istediler ve sırasıyla 2 yıl 1 yıl 1 ay yıkılmamasını dahi teklif ettiler ama Hz. Peygamber (s.a.s.) hiçbirisini kabul etmedi ve hemen yıktırdı. Bu elçiler şunlardır:²⁸²

Abdü Yâ Leyl b. Amr

Evs b. Avf

Hakem b. Amr b. Vehb

Numeyre b. Hareşe b. Rebî'a

---

²⁸¹ Heyetteki 40 sahâbîden sadece bir kısmının ismi zikredilmiştir bkz. İHS, 3-4/159

²⁸² Geniş bilgi için bkz. İHS, 3-4/455

Osman b. Ebi'l-‘Âs b. Bişr

Şûrahbil b. Ğaylân b. Seleme

Benî Temîm’in Elçiler Heyeti: Hicrî 9. yılda Benî Temîm’in elçiler heyeti Medine’ye geldi ve Hz. Peygamber’e bağırarak seslendiler. Bunun üzerine Hucurât Sûresi nâzil oldu. Elçiler heyetindeki sahâbîlerin isimleri şöyledir.²⁸³

Amr b. el-Ehtem

el-Ekra’ b. Hâbis et-Temîmî

Hicâb b. Yezîd²⁸⁴

el-Hütât b. Yezîd

Kays b. ‘Âsım

Kays b. el-Hâris

Nuaym b. Yezîd

Utârid b. Hâcib b. Zürâre

Uyeyne b. Hısn b. Huzeyfe

Zebrikân b. Bedr et-Temîmî²⁸⁵

Hemdân’ın Elçiler Heyeti: Hemdân’dan bir elçi heyeti geldi ve Müslüman olup biat etti. Heyetteki sahâbîlerin isimleri şu şekildedir.²⁸⁶

Âmîra b. Mâlik el-Hârîfî

Dımâm b. Mâlik es-Selmânî

Ebû Sevr (Zü’l-Miş’âr)

---

²⁸³ İHS, 3-4/473

²⁸⁴ İHS’de (şâmile), Habhâb b. Yezîd şeklinde kullanılmıştır bkz. İHS, 2/560. Ancak bu sahâbînin ismi İHS, dışında hiçbir kaynaktan bulunmamaktadır.

²⁸⁵ İHS, 3-4/474’de Zibrikân b. Yezîd şeklinde yazılmıştır.

²⁸⁶ İHS, 3-4/503. “Hz. Peygamber (s.a.s.) ile Tebük Savaşı dönüşü karşılaştılar” ifadesinden bu heyetin hicrî 9. sene Recep ayından sonraki bir zamanda biat ettiğini anlıyoruz.

Mâlik b. Eýfe'

Mâlik b. Nemat

Benî Haris b. Ka'b'ın Elçileri: Hz. Peygamber (s.a.s.), hicrî 10. sene Rebû'l-Âhir veya Cumâde'l-ûlâ ayında, Hâlid b. Velîd'i Benî Hâris b. Ka'b kabilesine gönderdi ve savaşmadan önce üç gün onları İslam'a davet etmesini emretti. Bunun üzerine Benî Ka'b kabilesi İslam'ı kabul etti. Olayı duyan Hz. Peygamber (s.a.s.), Hâlid b. Velîd'e, Benî Ka'b'dan bir heyetle birlikte Medine'ye gelmesini emretti. Bu heyetle gelerek sahâbî olanların isimleri şunlardır:²⁸⁷

Abdullah b. Kurâd ez-Ziyâdî

Amr b. Abdullah ed-Dabâbî

Kays b. el-Husayn Zü'l-Ğussa

Şeddâd b. Abdullah el-Kanânî

Yezîd b. Abdü'l-Medân

Yezîd b. el-Mühaccel

Resûlullah'ın (s.a.s.) Krallara Gönderdiği Elçiler: Hz. Peygamber (s.a.s.) krallara, onları İslam'a davet eden bir mektup gönderdi. Bu elçiler ve gönderildikleri yerler şunlardır:²⁸⁸

Abdullah b. Huzâfe es-Sehmî'yi Fâris kralı Kısra'ya,

Amr b. el-Âs es-Sehmî'yi Ummân kralları Ceyfer ve 'Iyâd'a,

Amr b. Ümeyye ed-Damrî'yi Habeş kralı Necâşî'ye,

el-'Alâ' b. el-Hadramî'yi Bahreyn kralı Münzir b. Sâve'l-Abdî'ye,

Dihye b. Halîfe el-Kelbî'yi Rum kralı Kayser'e,

---

²⁸⁷ Geniş bilgi için bkz. İHS, 3-4/500

²⁸⁸ İHS, 3-4/511. İHS'de bu elçilerin gönderilme tarihleriyle alakalı net bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak eserde bulunduğu sıra itibarı ile hicrî 10. yıl Safer ayından sonra olduğu söylenebilir.

Hâtıb b. Ebî Belte'a'yı İskenderiye kralı Mukavkıs'a,

Muhâcir b. Ebî Ümeyye el-Mahzûmî'yi Yemen kralı el-Hâris b. Abdi Külâl el-Hımyerî'ye,

Selîb b. 'Amr'ı Yemen kralları Sümâme b. Üsâle ve Hevze b. Ali'ye,

Şücâ' b. Vehb el-Esedî'yi Şam kralı el-Hâris b. Ebî Şimer el-Ğassânî'ye gönderdi.

2.3.5. Diğer

Kardeşlik akdi: Hz. Peygamber (s.a.s.) hicretinden hemen sonra Muhâcirler ile Ensâr arasında kardeşlik akdi yapmıştır. Resûlullah (s.a.s.), Ali b. Ebî Tâlib ile kardeş oldu. Bunun dışında aralarında kardeşlik akdi yapılan 18 Muhâcir ve 18 Ensâr'ın isimleri *es-Sîretü'n-nebeviyye*'de verilmiştir.²⁸⁹

Ayrıca:

Hz. Ebû Bekr ile Hz. Ömer,

Osman b. Affân ile Abdurrahman b. Avf,

Talha b. Ubeydullah ile Zübeyr b. el-Avvâm,

Ebû Zer el-Ğifârî ile Mikdâd b. el-Avvâm,

Muâviye b. Ebî Süfyân ile Hütât b. Yezîd el-Mücâşi arasında kardeşlik akdi yapıldığı bilgisi de bulunmaktadır.²⁹⁰

Hudeybiye Ashâbı: Hicrî 6. senenin Zilkâde ayında Hz. Peygamber (s.a.s.) ashabından 700 veya Câbir b. Abdullah'ın dediğine göre 1400 kişiyle birlikte savaş kastı olmaksızın Kabe'yi ziyaret (umre) için Mekke'ye doğru yola çıktı.²⁹¹

Kaza Umresi: Hz. Peygamber (s.a.s.) hicrî 7. senenin Zü'l-kâde ayında, bir önceki sene umreden men olunan sahâbîleriyle birlikte, Kaza umresi için Kâbe'ye gitti. Konuyla ilgili net bir sayı verilmiyor. Ama "bir önceki sene umreden men

---

²⁸⁹ İHS, 1-2/455

²⁹⁰ İHS, 3-4/473, 474

²⁹¹ Geniş bilgi için bkz. İHS, 3-4/263

olunanlarla birlikte gittiği” bilgisinden hareketle Hudeybiye ashâbı için verilen sayıların yaklaşık olarak kaza umresi için de geçerli olabileceği söylenilebilir.²⁹²

Savaş Teçhizatı Olmadığı İçin Ağlayan Sahâbîler: Hz. Peygamber (s.a.s.) Hicrî 9. sene recep ayında Tebük’e Savaşa çıktı. Bazı sahâbîler, savaşa katılacak silah vb. aletleri olmadığı için Resûlullah’a (s.a.s.) gelip ondan (s.a.s.) istediler. Resûlullah’da da (s.a.s.) olmadığını öğrenince savaşa katılamayacakları için ağladılar. Bu sahâbîlerin isimleri şöyledir:²⁹³

Abdullah b. el-Muğaffel el-Müzeni²⁹⁴

Amr b. el-Ehtem

Amr b. Humâm b. el-Cemûh

Ebû Leylâ Abdurrahman b. Kâ’b

Heremî b. Abdullah

İbn Yâmin b. Umeyr b. Kâb en-Nadrî

İrbâz b. Sâriye el-Fezârî

Kays b. Âsım

Kays b. Hâris

Nuaym b. Yezid

Sâlim b. Umeyr b. Sâbit b. en-Nu’mân

Ulbe b. Zeyd

Uyeyne b. Hısn b. Huzeyfe

---

²⁹² Bkz. İHS, 3-4/314

²⁹³ Bkz. İHS, 3-4/439

²⁹⁴ Abdullah b. Amr el-Müzenî de denilmiştir.

Savaştan geri kalanlar: İmanlarından şüphe olmadığı halde, değişik sebeplerle Tebuk Savaşından geri kalan bazı sahâbîler vardır. *es-Sîretün-nebeviyye*'de bir kısmı zikredilmiştir. Bu sahâbîler şunlardır.²⁹⁵

Ebû Heyseme

Hilâl b. Ümeyye

Ka'b b. Mâlik b. Ebî Ka'b

Mürâre b. er-Rebî'

Sadaka ve Zekâtları Toplamaya Çıkan Emir ve Âmiller: Hz. Peygamber (s.a.s.) hicrî 10. senenin son aylarında, İslam'ın ayak bastığı her yere sadaka ve zekatları toplamak için emirler ve âmiller gönderdi. Bunlardan zikredilen bazıları şunlardır.²⁹⁶

Adiyy b. Hâtim'i Tay kabilesine ve Benî Esed'e,

Ali b. Ebî Tâlib'i Negrân halkına,

el-'Alâ' b. el-Hadremî'yi Bahreyn üzerine,

İki adam'ı Benî Sa'd'a,

Kays b. 'Âsım'ı bir nâhiye üzerine,

Mâlik b. Nüveyra'yı²⁹⁷ Benî Hanzala'ya,

el-Muhâcir b. Ebî Ümeyye b. el-Muğîra'yı San'a'ya, [Ansî de onun yanında çıktı.]

Zibrikân b. Bedr'i bir nâhiye üzerine,

Ziyâd b. Lebîd'i Hadremut'a gönderdi.

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Hanımları: Resûlüllah'ın (s.a.s.) gerdeğe girdiği hanımları 11 tanedir. 2 tanesi ile de gerdeğe girmemiştir.²⁹⁸

---

²⁹⁵ İHS, 3-4/440

²⁹⁶ İHS, 3-4/506

²⁹⁷ Bu sahâbînin ismi İbn Hişâm'a göre Yerbû'î'dir.

²⁹⁸ İHS, 3-4/540-544

Gerdege girdiği hanımları:²⁹⁹

Hatıce bint Huveylid

AiŖe bint Ebî Bekr

Sevde bint Zem'a b. Kays

Zeyneb bint CahŖ

Ümmü Seleme bint Ebî Ümeyye

Hafsa bint Ömer b. Hattab

Ümmü Habıbe bint Ebî Süfyân

Cüveyriye bint Hâris

Safiyye bint Huyey b. Ahtab

Meymûne bint Hâris b.Hazn

Zeyneb bint Huzeyme

Gerdege girmediği hanımları:

Esmâ bint en-Nu'mân el-Kindiyye³⁰⁰

Amre bint Yezîd el-Kilâbiye³⁰¹

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Gasli [NâŖ-ı Ŗeriflerinin yıkanması]: Bu görevi Ŗu sahabîler üstlenmiŖlerdir.³⁰²

Abbâs b. Abdulmuttalib

Ali b. Ebî Tâlib

---

²⁹⁹ Buradaki isimler İbn HiŖâm'ın sıralamasına göre verilmiŖtir.

³⁰⁰ Baras -alacalık hastalığı- bulduğu için Hz. Peygamber (s.a.s.) onunla gerdege girmedikz. İHS, 3-4/543

³⁰¹ Yeni Müslüman olmuŖtu. Resûlullah'dan (s.a.s.) Allah'a sığınırım dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) de "Allah'a sığınan bırakılır" diyerek onunla gerdege girmedikz. İHS, 3-4/544

³⁰² İHS, 3-4/555

Fazl b. Abbâs

Kusem b. Abbâs

Şukrân Mevlâ Resûlullah (s.a.s.)

Üsâme b. Zeyd

SONUÇ

Mümin olarak Hz. Peygamber (s.a.s.) ile karşılaşan kimselere” sahâbî denir. Sahâbîlerin isimleri, hayat hikayeleri, vefat tarihleri vb. kısacası ashâb bilgisinin, Siyer, Meğâzî, Menâkıb Fezâil, Tabakât, Ensâb, Vefâyât, Fütûhât gibi tarih grubu kitaplar ve Müsned, Mu’cem, Câmi’, Sünen, Müstedrek gibi hadis metinleri de dâhil, çok geniş bir kaynaklar zeminine yayıldığı görülmektedir.

İlk dönemlerde dağınık veriler halinde bulunan bilgiler zamanla bir araya toplanmış ve müstakil eserler meydana getirilmiştir. İbn Hişâm gibi oldukça erken dönem bir müellifin eserinde de, İslamî ilimlerin birçok alanına hitap edici bilgiler bulmak mümkündür.

Bu çalışmada, *es-Sîretü'n-nebeviyye* sahâbî bilgisi açısından incelenmiş ve bir hayli istifade edilmiştir. Öncelikle kaynaklarımızda ismi geçen sahâbîler tespit edilirken kullanılan ölçütler belirlenmiştir. Daha sonra, *es-Sîretü'n-nebeviyye* bu ölçütlere göre incelenmiş ve sahâbîliğe delalet eden kıstaslar çıkarılmıştır. SHB maddesinin kullanımı, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile beraberliğe işaret eden, görme, işitme vb. ifadeler ve İbn Hişâm’ın tespitleri bunlardan bazılarıdır.

es-Sîretü'n-nebeviyye bir tabakat eseri olmadığı için, ashâb bilgisine dair veriler karışık haldedir. Tarih, nesep, doğum, ölüm, şemâil vb. bilgileri, bu bilgilerden bazılarıdır. Sonraki dönemlere birçok açıdan ışık tutan *es-Sîretü'n-nebeviyye*’de 703 erkek ve 56 kadın sahabînin ismi tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra künye, lakap ve anne, baba ismi gibi tanıtıcı veya niteleyici ifadelerle zikredilen 112 sahâbî ismi de belirlenmiştir. Gruplar halinde müslüman olan sahâbîlerle ilgili veriler de mevcuttur.

KAYNAKÇA

- ABDÜLBÂKÎ, Muhammed Fuad, *el-Mu'cemu'l-Müfehres*, 782 s. , Dâru'l-Hadîs, y.y. , 1996
- AHMED B. HANBEL, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel, *Müsned*, thk. Ahmed Muhammed Şakir, I-VI, Beyrut, ts.
- AHMED NÂİM, "Mukaddime", *Sahih-i Buhari muhtasarı Tecrid-i sarîh tercümesi, Diyânet İşleri Başkanlığı Yayınları*, Ankara, 1978
- ALÎ B. el-MEDİNÎ, Ebû'l-Hasan Ali b. Abdullâh Ali b. el-Medini (ö.234/848), *İlelü'l-hadis ve ma'rifetü'r-ricâl*, thk. Abdülmü'ti Emin Kal'aci, 158 s. , Dâru'l-Vai, Haleb, 1980
- _____ *Tesmiye men ruviye anhu min evladi'l-aşere ve gayruhum min ashabi rasulillah (s.a.s.)*, thk. Ali Muhammed Cemmaz, 246 s. , Dâru'l-Kalem, Kuveyt, 1982
- AYDINLI, Abdullâh, *Hadis Tespit Yöntemi*, 165 s. , Kitabevi, İstanbul, 2003
- el-AYNÎ, Ebû Muhammed Bedreddin Mahmûd b. Ahmed b. Musa el-Ayni, (ö.855/1451), *Meğâniyü'l-Ahyâr fî Şerhi Esâmî Ricâlü Meâniyi'l-Âsâr*, thk. Ebû Abdullâh Muhammed Hasan el-Mısrî, y.y. , ts. (Mektebetü'ş-Şâmile 2 cd sindeki baskı)
- el-AZİMABADÎ, Ebû't-Tayyib Şemsülhak Muhammed b. Emir Ali Azimabadi, (ö.1329/1911), *Avnü'l-ma'bud şerhu Süneni Ebî Davud*, thk. Abdurrahman Muhammed Osman, el-Mektebetü's-Selefiyye, Medine, 1968
- BAĞDATLI, Bağdatlı İsmail Paşa, (ö.1338/1920), *Hediyyetü'l-arifin esmâi'l-müellifin ve âsârü'l-musannafin*, trc. Kilisli Rifat Bilge, tashih İbnülemin Mahmûd Kemal İnal, Avni Aktuç, I-II, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1955
- BROCKELMANN, "İbn Hişâm", Millî Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1988, 5/2, 754
- BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, *el-Câmiu's-sahih*, (İstanbul, 1315'den ofset)

- ÇELEBİ; Hacı Halife Mustafa b. Abdullah Katib Çelebi (ö.1067/1657), *Keşfü'z-zünun an esami'l-kütüb ve'l-fünun*, tashih. M. Şerefettin Yaltkaya, Kilisli Rifat Bilge, Maarif Vekaleti, I-II, Ankara 1943/1362
- EBÛ DAVUD, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî, *Sünen*, I-II, Mısır, 1371/1952
- ERDOĞAN, Mehmet Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, Ensâr Neşriyat, İstanbul, 2005
- ERUL, Bünyamin Erul, *Sahabenin Sünent Anlayışı*, T.D.V.Y. Ankara, 2005
- el-EZHERİ, Ebû Mansur Muhammed b. Ahmed b. Ezher el-Herevî el-Ezheri (ö.370/980), *Tehzibü'l-luga*, thk. Abdülkerim el-Garbavî, ed-Dârü'l-Mısriyye li't-Te'lif ve't-Terceme tarafından yapılan Kahire baskısından ofset, ts.
- FAYDA, Mustafa Fayda, "*İbn Hişâm*" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 20/71, İstanbul, 1999
- el-FİRUZABADİ, Ebü't-Tâhir Mecdüddin Muhammed b. Yakub b. Muhammed Firuzabadi (ö.817/1415), *el-Ukyanûsü'l-basit fi tercemeti Kâmûsü'l-muhit*, trc. Mütercim Asım Efendi, İstanbul, Matbaa-i Osmaniye, 1888, Orjinal adı: *Kamusü'l-muhit*
- GOLDZİHER, "*Eshâb*", Millî Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi, 4/370 İstanbul, 1988
- HATÎB, Ebû Bekr el-Hatîb Ahmed b. Ali b. Sabit Hatîb el-Bağdadi, *el-Kifaye fi ilmi'r-rivaye*, (ö.463/1071), 451 s. Dâiretü'l-Maârifî'l-Osmaniyye, Haydarabad, 1938
- İBN ABDÛLBER, Ebû Ömer Cemaleddin Yusuf b. Abdullah b. Muhammed Kurtubi İbn Abdülber Nemerî, (ö.463/1071), *el-İstiâb fi ma'rifeti'l-ashâb*, thk. Ali Muhammed Bicavî, Dâru Nahdati, Kahire, ts.
- İBN FARİS, Ebü'l-Hüseyn Ahmed b. Faris b. Zekeriyâ İbn Faris (ö.395/1004), *Mu'cemu mekayisi'l-luga*, thk. Abdüsselam Muhammed Harun, Kahire, 1969
- İBN HACER, Ebü'l-Fazl Şehabeddin Ahmed İbn Hacer el-Askalani, (ö.852/1449), *el-İsabe fi temyizi's-sahabe*, thk. Taha Muhammed ez-Zeyni, Mektebetü'l-Külliyati'l-Ezheriyye, Kahire, 1917/1397

_____ *Tehzîbu 't-Tehzîb*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1404, 14 c.

_____ *Fethu 'l-Bârî Şerhu Sahîhi 'l-Buhârî*, I-XIII, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1379

İBN HALLİKAN, Ebü'l-Abbas Şemseddin Ahmed b. Muhammed İbn Hallikan (ö.681/1282), *Vefeyâtü'l-a'yan ve enbau ebna'z-zaman mimma sebete bi'n-nakl evi's-sema ev esbetehü'l-ayan*, thk. İhsan Abbas, Beyrut 1968-1972 baskısından ofset

_____ *Terceme-i Vefeyatü'l-a'yan*, trc. Mehmed Rodosizade, y.y. , 1280

İBN HAYR, Ebû Bekr Muhammed b. Hayr b. Ömer el-İşbili İbn Hayr (ö.575/1179), *Fehresetu ma revahu an şuyuhihi mine'd-devavini 'l-musannefe fi durubi'l-ilm ve envai'l-maarif*, Mektebetü'l-Müsenna, Kahire, 1963/1382

İBN Hişâm, Ebu Muhammed Cemaleddin Abdülmelik İbn Hişâm, (ö.213/828), *es-Sîretü 'n-nebeviyye*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut-Lübnan, 2004 (4 cilt bir ciltte toplanmış)

_____ *es-Sîretü 'n-nebeviyye*, Mevâki'u'l-İslâm, y.y. , ts. , 5 cilt, (Mektebetü'ş-Şâmile 2 cd sindeki baskı)

İBN MANZUR, Ebü'l-Fazl Muhammed b. Mükerrrem b. Ali el-Ensârî İbn Manzur, (ö.711/1311), *Lisanü 'l-Arab*, Dâru'l-ihyâit-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1997/1417

İBNÜ'L-ESÎR, Ebü'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerim İbnü'l-Esir, (ö.630/1233), *Üsdü'l-ğâbe fi ma'rifeti's-sahabe*, I-VI, Dâru'ş-Şaab, Kahire, 1970/1390

İBNÜ'S-SALÂH, Ebû Amr Takıyyüddin Osman b. Abdurrahman İbnü's-Salâh (ö.643/1245), *Ulûmu 'l-hadis*, thk. Nureddin Itr, 471 s.Dâru'l-Fikr, Dımaşk, 1984

KOÇYİĞİT, Talât Koçyiğit, *Hadîs Tarihi*, T.D.V.Y. Ankara, 2003

_____ *Hadîs Usûlü*, T.D.V.Y. Ankara, 1998

el-MİZZÎ, Ebü'l-Haccac Cemaleddin Yusuf b. Abdurrahman b. Yusuf el-Mizzi, (ö.742/1341), *Tehzîbu 'l-Kemâl*, Müessestü'r-risâle, Beyrut, 1400

MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâburî, *Sahîhu Müslim*, thk. , Muhammed Fuad Abdalbâkî, I-IV, Mısır, 1374/1955

- NUMÂNÎ, Mevlânâ Şiblî Numânî, *Sîretü'n-nebî*, trc. Yusuf Karaca, İz yayıncılık, İstanbul, 2005
- SAKA, el-EBYÂRÎ, ŞELEBÎ, Mustafa Saka, İbrahim el-Ebyârî, Abdulhâfiz Şelebî, "Mukaddime", İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, Dârü'l-Ma'rife, Beyrut-Lübnan, 2004
- SUBHÎ ES-SÂLÎH, *Hadîs İlimleri ve Hadîs Istılahları*, trc. M. Yaşar Kandemir, Elif Matbaacılık, Ankara, 1971
- SUYUTÎ, Ebü'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebî Bekr Suyuti, (ö.911/1505), *Bugyetü'l-vuat fî tabakati'l-lugaviyyin ve'n-nuhât*, thk. Muhammed Ebü'l-Fazl İbrâhim, Dârü'l-Fikr, Beyrut, 1979
- SÜHEYLÎ, Ebü'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdullah b. Ahmed Süheylî (ö.581/1185), *er-Ravzü'l-ünüf fî şerhi's-Sireti'n-nebeviyye l'ibn Hişâm*, thk. Abdurrahman el-Vekil, Dârü'n-Nasr, Kahire, 1967/1387
- ŞÂKİR, Ahmed Muhammed Şâkir, *el-Bâisü'l-hâsîs, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan*, ts.
- TİRMİZÎ, Ebû İsâ, Muhammed b. İsâ b. Sevre et-Tirmizî, *el-Câmiu's-sahîh*, thk. Abdulvehhâb Ubeyd el-Latîf, I-V, Kâhire, 1384/1964
- UĞUR, Mücteba Uğur, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, T.D.V.Y. Ankara, 1992
_____ *Hadis İlimleri Edebiyatı*, T.D.V.Y. Ankara, 1996
- WENSİNCK, Arent Jean Wensinck (ö.1358/1939), *el-Mu'cemü'l-müfehres li-elfazi'l-hadisi'n-nebevi = Concordance et indices de la tradition musulmane*, E. J. Brill, Leiden, 1936
- YAHYÂ B. MA'ÎN, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Ma'în b. Avn el-Bağdadi İbn Ma'în (ö.233/848), *Yahyâ b. Ma'în ve kitâbuhü't-tarih*, thk. Ahmed Muhammed Nurseyf, I-IV, Merkezü'l-Bahsi'l-İlmi, Mekke, 1979
_____ *Min kelami ibn zakeriyya yahya b. Ma'în*, thk. Ahmed Muhammed Nurseyf, 173 s. , Dârü'l-Me'mun Li't-Türas, Dimaşk, ts.

_____ *Ma'rifetü'r-ricâl*, thk. Muhammed Mutî' Hafîz, Muhammed Kamil Kasar, I-II, Matbuatu Mecmaî'l-Lugati'l-Arabiyye bi-Dımaşk, Dımaşk, 1985

_____ *Cüzü Yahyâ b. Maîn*, yy. ts. (Mektebetü's-Şâmîle 2 cd sindeki baskı)

YARDIM, Ali Yardım, Hadîs, I-II, Damla Yayınevi, İstanbul, 2000

_____ "*Ashâb Bilgisinin Kaynakları ve Tirmizî'nin 'Tesmiyetü Ashâb'in-nebî'si'*", Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [DÜİFD], İzmir, 1985

YAZIR, Elmalı'lı Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'ân Dili*, Eser Yayınları, İstanbul, ts.

ez-ZÂVÎ, Tahir Ahmed ez-Zâvî, *Tertibü'l-Kamusi'l-muhit ala tarikati'l-Misbahi'l-münir*, İsa el-Babî el-Halebî, I-IV, Kahire, 1971

ez-ZEBİDÎ, Ebü'l-Feyz Murtaza Muhammed b. Muhammed ez-Zebidi (ö.1205/1790), *Tâcü'l-arus min cevâhiri'l-Kamus*, el-Matbaatü'l-Hayriyye, Kahire, 1886/1306

ZEHEBÎ, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman Zehebi (ö.748/1348), *Siyeru a'lami'n-nübelâ*, thk. Şuayb el-Arnaut, Hüseyin Esat, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1985/1405

_____ *Târihü'l-İslâm ve vefeyatü'l-meşahir ve'l-a'lam*, thk. Ömer Abdüsselam Tedmuri, Dârü'l-Kitâbî'l-Arabî, Beyrut, 1996/1417

ZEKKÂR, Süheyl Zekkâr, "*Mukaddime*", İbn Hişam (ö.218), *es-Siretü'n-nebeviyye*, thk. Süheyl Zekkâr, şerh, Vezir el-Magribî, Dârü'l-Fikr, Beyrut, 1992

ZİRİKLİ, Hayreddin Zirikli (ö.1396/1976), *el-A'lam, kâmusu teracim*, Beyrut, 1970

ÖZGEÇMİŞ

01.04.1984 tarihinde Kırşehir'in Kaman ilçesinde doğdu. İlkokulu Çağırkan Mimar Sinan İlkokulu'nda, Ortaokulu Kaman İmam Hatip lisesinde, Liseyi ise Kırşehir Merkez İmam Hatip Lisesi'nde okudu. 2005 yılında Marmara İlahiyat Fakültesi Dinkültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Sakarya İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Hadis Bölümü'nde Yüksek Lisans'a başladı ve halen burada öğrenimine devam etmektedir.